

De stand van politieresearch

Inventarisatie en perspectief¹

Piet van Reenen

April 2020

---

¹¹ Dit onderzoek is op mijn voorstel uitgevoerd onder auspiciën van het programma Politie en Wetenschap. Ik maak deel uit van de redactieraad van het programma. In die raad worden de voorgenomen publicaties van het programma beoordeeld op publiceerbaarheid.

Inhoudsopgave

Samenvatting

Voorwoord

- 1. Inleiding**
- 2. De context**
- 3. Projecten bezien**
- 4. De benutting van onderzoek**
- 5. Opdrachtgevers, begeleiders en uitvoerders**
- 6. Organisatie en sturing van onderzoek. Gedreven mensen tussen hiërarchie, autonomie en markt**
- 7. Sturings- en coördinatievragen nader bezien**
- 8. Een samenwerkingsverband**
- 9. Terug naar de vragen**

Bijlagen

Samenvatting

Aanleiding

Het politierelevante wetenschappelijk onderzoek staat ter discussie. Dit dispuut is van belang omdat wetenschappelijk onderzoek onmisbaar is geworden bij beleidsvorming voor het veiligheids- en politieveld en bij de strategie, de organisatie en de uitvoering van politiewerk. Een deel van de discussie betreft de sturing en coördinatie van het onderzoek, een ander deel de kwaliteit en onafhankelijkheid van de wetenschappelijke expertise, weer een ander de behandeling van strategische vragen rondom de politie. Om die discussie te ondersteunen en te helpen richten is een inventarisatie uitgevoerd over het recente empirische politierelevante wetenschappelijke onderzoek. Zo'n overzicht was er nog niet. Er vloeit een aantal voorstellen uit voort over de coördinatie van het onderzoekveld.

Inventarisatie

Welke onderzoeksprojecten zijn er?

Voor 2018 telde ik 196 gepubliceerde onderzoeken, voor 2019 tot 1 oktober van dat jaar 117. Per deze datum inventariseerde ik 234 nog lopende of nog niet gepubliceerde onderzoeken.

Het grootste aantal onderzoeken wordt gedaan binnen het domein van de opsporing en criminologie. Dat gebied heeft zich de afgelopen tien jaar sterk ontwikkeld. Datzelfde geldt voor het onderzoek betreffende management en bestuur en research naar nationale veiligheid en terrorismebestrijding. Informatietechnologie, "cyber"-onderzoek en forensische technologie zijn in opmars en nemen een steeds groter deel in beslag. Opvallend is het geringe aandeel van onderzoek op de traditionele politiedomeinen, behalve opsporing. Ook legitimiteitsonderzoek is schaars. Ik vond weinig onderzoek over het verleden of naar de toekomst van de veiligheidssector en de politie. Het onderzoek volgt waar het om de domeinen gaat de actuele politieke en politieke beleidsagenda's.

Er waren nogal wat vermoedelijke overlappingsen tussen onderzoeksprojecten. Het kan ook om samenhang gaan. Niet vastgesteld is om welke van de twee het hier gaat. Overlappingsen worden waarschijnlijk veroorzaakt doordat er geen overzicht is over het hele veld van lopende of onlangs afgesloten onderzoeken. Mijn vermoeden is dat er meer overlapping is dan samenhang.

Opvallend is de groei van de exacte wetenschappen in het onderzoek. Dat geldt voor "cyber" als een sleutelterm voor alles wat met informatietechnologie en social media te maken heeft, waarbinnen een revolutie plaatsvindt. Daarnaast werkt, via het forensische domein, technologische innovatie door in de politie. Een derde gebied is de introductie van de neuropsychologie in het in het politieonderzoek.

Politierelevant onderzoek beweegt zich sterk in de richting van toepassing: actieonderzoek, labs, experimenten en evaluatie van projecten. Politieonderzoek ontwikkelt zich ook in de richting van de combinaties van wetenschappelijke disciplines: technologisch en IT-onderzoek heeft tegelijkertijd vaak een gedrags-of/en organisatiecomponent.

Opvallend is ook de groei van lange samenhangende programma's, naast korte en meer dynamische onderzoeken.

Er zijn betrekkelijk veel promotieonderzoeken: ik telde 54 promotieonderzoeken en proefschriften, maar er zijn er meer. Regelmatig zijn dit diepte-investeringen en vindt via promotieonderzoek theoretische verdieping binnen politierelevante disciplines plaats. Het eventuele effect daarvan op de theoretische verdieping van hoogleraren en onderzoeksgroepen en hun vakgebied is onbekend. Visieontwikkeling, theorievorming over de politie en historische onderwerpen kom ik in het onderzoek heel weinig tegen.

Er is internationaal onderzoek, maar verreweg het meeste is heel Nederlands. Veel meer internationaal en Europees onderzoek zou op zijn plaats zijn, gezien de schaal van veel veiligheids-, criminaliteits- en politieproblemen.

Wie doen dit onderzoek?

Er is een grote groep onderzoekers die zich met politierelevant onderzoek bezighoudt. Veel van hen zijn ervaren en betrokken en hebben een goed netwerk in de veiligheidssector en de politie. Hun hoofddisciplines verschillen. Criminologie, sociologie en bestuurskunde zijn van oudsher goed vertegenwoordigd. De groep informatica n AI-wetenschappers is gegroeid, dat geldt tot op zekere hoogte ook voor de forensische wetenschappers. Een deel van de onderzoekers heeft wortels binnen de politie.

Er is een generatiewisseling zichtbaar binnen het universitaire onderzoek. Generalisten met een overzicht over het gehele politierelevante veld lijken te verdwijnen. Specialisten met diepgaande kennis van specifieke vakgebieden komen daarvoor in de plaats. Daardoor wordt door sommigen een tekort aan expertise voor brede gezaghebbende analyses van politieke vraagstukken ervaren.

Aan de Politieacademie hebben sommige onderzoekers gecombineerde aanstellingen: universitaire leerstoelen gecombineerd met lectoraten aan de Politieacademie. Deze combinaties hebben krachtige en voor politiewerk heel relevante onderzoeksgroepen opgeleverd, meestal buiten de academie, met verbindingen tussen universiteiten en hogescholen, de Politieacademie en met portefeuillehouders binnen de politie.

Wordt dit onderzoek gebruikt?

Voor zover er gegevens over de benutting van onderzoek zijn, wijzen die in de richting van een brede benutting. Die is gouvernementeel: gebruik voor beleid, politie en politieonderwijs. Tegelijkertijd is benutting als vraagstuk een centraal thema binnen het politieonderzoek.

Benutting in meer conceptuele, theorievormende of visie-gerelateerde richting is nauwelijks een thema. Er is geen instantie die hierom vraagt. Universiteiten, waarbinnen die onafhankelijke, theorievormende en ook kritische aandacht voor veiligheids- en politie onderwerpen thuishoren, hebben buiten radicalisme en informatietechnologie weinig belangstelling voor deze functie.

Een deel van de benutting bestaat uit het gebruik van de expertise van de persoon van de onderzoeker binnen de politie, slecht zichtbaar maar van belang. Er is, naast het gebruik van wetenschappelijke rapporten, een stille verwetenschappelijking aan de gang binnen de politie.

Wie geven de opdracht?

Ik telde 84 onderzoeksbureaus of instellingen. Een deel ervan is overheid-gelieerd, een deel universitair of deel van een hbo-instelling en een ander deel zakelijk. De Top 10 van die instellingen nam 277 onderzoeken voor haar rekening.

Er waren 65 verschillende opdrachtgevende instanties. Het ministerie van J&V en het WODC nemen een topositie in. Daarnaast ook de nationale politie. De grootste acht opdrachtgevers nemen iets minder dan 20% van de onderzoeken voor hun rekening.

Dat grote aantal en de spreiding van opdrachtgevers en opdrachtnemers maken het nagenoeg onmogelijk om de onderzoekactiviteiten eenduidig te sturen, mocht die ambitie er zijn. Het veld is daarvoor

te veelvormig. De opdrachtgevers en een deel van de onderzoeksorganisaties hebben een sterke institutionele basis; ze hebben de taak en bevoegdheid om onderzoek te laten doen of zulk onderzoek uit te voeren. Eventuele wijziging van zulke institutionele arrangementen is zelden gemakkelijk.

In hoeverre wordt dit onderzoek gestuurd?

Onderzoekagenda's en programma's weerspiegelen de sturingsambities in onderzoek. De mate waarin dat lukt verschilt. Van de agenda's van het ministerie en de politie gaat wel een algemene sturende werking uit, tegelijkertijd zijn onderwerpen zo verwant dat een wijziging van terminologie soms volstaat om een project programmarelevant te maken. De mogelijkheid om onderzoeken gefinancierd te krijgen spelen steeds een belangrijke rol, vooral voor universiteiten.

Perspectief

Het probleem

Hoe te komen tot een zinnige vorm van sturing of van coördinatie en samenwerking in dit veld met zijn ruim zestig onderzoekinstellingen en zijn ruim tachtig opdrachtgevers? Hoe de discussie op te zetten over richting, kwaliteit en samenhang van onderzoek en om te zetten in actie? Hoe de inhoud van onderzoek te bespreken en gebruiken en de kwaliteit hoog te houden? Mijn antwoord daarop beperkt zich voornamelijk tot de samenhang en vormen van coördinatie en sturing van onderzoek.

Drie mogelijke sturingsmodellen

Daarbij onderscheid ik drie mogelijkheden van sturing. Een *pragmatische aanpak* exploiteert de bestaande (wan)orde in onderzoeksland. Het is de continuering van de huidige situatie. Bij *hiërarchisering* wordt het versnipperde onderzoeksveld gecoördineerd vanuit ministerie of de nationale politie zelf. Praktisch zal dit echter lastig zijn, onder meer omdat de bestaande instituten een sterke gevestigde positie hebben.

Het meest kansrijk is de derde optie, een vorm van *vrijwillige samenwerking* tussen opdrachtgevers en onderzoekinstellingen. De manier waarop dat in Schotland heeft vorm gekregen, kan als inspiratie dienen. Het Schotse model komt in het kort erop neer dat universiteiten en politieorganisaties zijn overeengekomen om samen te werken. Ze hebben samen een klein instituut opgericht dat zich ten doel stelt om hoogwaardig onderzoek uit te voeren en de implementatie van dat onderzoek binnen de politie te bevorderen.

Start een vrijwillig samenwerkingsverband

Het basisidee is dat de belanghebbenden bij politieonderzoek en bij innovatie samen de verantwoordelijkheid nemen voor het politierelevante onderzoek. De "grote spelers" (het ministerie, de politie, universiteiten met een onderzoekinteresse en onderzoeksinstituten) moeten willen meedoen aan een vrijwillig samenwerkingsverband. Niet iedereen hoeft meteen mee te doen, maar draagvlak bij het ministerie, de politie en belangrijke onderzoekinstellingen is nodig.

De doelen van een samenwerkingsverband zouden kunnen zijn:

- De kwaliteit van het politierelevante wetenschappelijk onderzoek in stand te houden en versterken. Dat kan bijvoorbeeld voor het tot stand brengen van (deeltijd) leerstoelen en het stimuleren van promotieonderzoek
- De samenhang en de coördinatie tussen onderzoeken vergroten
- Programmering aan te vatten of ondersteunen
- De dynamiek en de experimenteerlust bewaren

- Fondsen te werven voor politierelevante leerstoelen of lectoraten, voor promotieonderzoek, voor EU-onderzoekprogramma's en voor politiegericht onderzoek.
- Informatie over lopend onderzoek verzamelen en delen.
- Een forum organiseren voor de discussie over publicaties en belangrijke thema's

Pak samen de grote thema's op

Verzamel de belangrijke thema's (de grote vragen) die spelen rondom veiligheidszorg en politie. Betrek daar onafhankelijke onderzoekers bij. Formuleer een lang meerjarenprogramma over die thema's en nodig universiteiten uit om in te schrijven op het programma. Stel als eis dat meerdere universiteiten deelnemen aan een inschrijving. Kies op kwaliteit en niet op prijs. Betrek onafhankelijke wetenschappers bij de selectie.

Denkbaar is dat promotieonderzoeken binnen het programma passen. Bestaande expertise wordt op die manier langdurig bij het veiligheids- en politieonderzoek betrokken en er is tijd om nieuwe expertise tot bloei te laten komen. Ga na of de uitvoering bij een organisatie als NWO kan worden ondergebracht.

Er is hier en daar zorg om de kwaliteit van politieonderzoek. Het samenwerkingsverband voor het politieonderzoek dat ik in hoofdstuk 8 voorstel, zou de uitwisseling van commentaar en de productie van besprekingen van publicaties voor zijn rekening moeten nemen.

Binnen het ministerie en de politieleiding wordt de vraag gesteld waar hun strategische onderzoeksvragen kunnen worden uitgezet.

De versterking van de universitaire expertise via een lang programma voorziet in deze behoefte.

Richt daarnaast een fonds op voor dynamisch politieonderzoek

Houd, om te voorkomen dat te veel onderzoek vast komt te liggen in lange programma's en onderzoek beweeglijkheid verliest, ook een fonds in stand voor het meer dynamische deel van het politieonderzoek. Zo blijft de aansluiting bestaan bij snelle ontwikkelingen binnen de samenleving in nieuwe gebieden voor veiligheid en politie. Onderzoekprojecten kunnen per jaar worden geselecteerd en gefinancierd uit dat fonds.

Start een nieuw model: lector met leerstoel

Daarnaast is het de moeite waard om het model uit te breiden van de goede en initiatiefrijke lector van de Politieacademie die ook een deeltijdaanstelling heeft aan een universiteit. Dat betekent dat de politie een aantal bijzondere leerstoelen financiert op strategische domeinen van het veiligheids- en politiewerk. De bezetting van die leerstoelen wordt gecombineerd met lector-schappen aan de Politieacademie. Voorwaarde is wel om de organisatie van het onderzoek aan de Politieacademie te verbeteren en ook de relatie tussen onderzoek en onderwijs daar te versterken.

Voorwoord

De aanleiding tot deze inventarisatie was een vraag van Job Cohen, voorzitter van de commissie Kennis en Onderzoek van de Politie Onderwijsraad². In die commissie was een discussie ontstaan over de wijze van selecteren van onderzoekvoorstellen na de jaarlijkse calls van het programma Politie en Wetenschap (P&W)³. Hij vroeg mij om een werkgroep voor te zitten die de meningsverschillen over de selectiecriteria moest oplossen. Dat lukte. In de discussie bleken belangrijke vragen en opvattingen over politierelevant onderzoek een rol te spelen.

Er bleek geen overzicht te zijn van het politierelevante onderzoekveld. Niemand wist wat er speelde, niemand had, behoudens op deelgebieden, een overzicht⁴. Dat leek mij een slechte basis voor discussies. Ik heb dus voorgesteld om het recente empirische politierelevante onderzoek te inventariseren. Ik deed dat in de zomer en het najaar van 2019 een beschreef welk onderzoek er is, op welke domeinen, wie opdrachtgevers zijn en wie onderzoekt, welke coördinatie en sturingsmechanismen er zijn.

Toen ik de resultaten van de inventarisatie presenteerde aan de commissie Kennis en Onderzoek, was de vervolgvraag: en wat nu? Een voor de hand liggende en terechte vraag natuurlijk. Ik geef in dit rapport naast het verslag van de inventarisatie ook een antwoord op de vervolgvraag: "Wat nu?". Dat antwoord betrof in de eerste plaats de manier waarop het onderzoekveld georganiseerd zou moeten worden. Hoe kan het brede onderzoekveld beter worden gecoördineerd of eventueel worden gereorganiseerd?

In de loop van de inventarisatie noteerde ik een aantal opmerkingen en vragen waarvan een deel ook al in de werkgroep van de commissie Kennis en Onderzoek werden geventileerd. Ze hebben allemaal te maken met het politierelevante wetenschappelijk onderzoek, ze zijn van belang - om niet te zeggen fundamenteel - van aard en ze gaan veel verder dan deze inventarisatie.

De belangrijkste vragen waren:

- Waar is de gezaghebbende universitaire deskundigheid om belangrijke wetenschappelijke, bestuurlijke en politieke beleidsvragen te helpen beantwoorden?
- Waar zijn de brede analyses van de ontwikkelingen van het veiligheidsveld gebleven, van ontwikkelingen van en binnen de politie?
- Hoe komt het dat er zo weinig onafhankelijk en kritisch onderzoek wordt gedaan naar de ontwikkeling van veiligheids- en politie-instituten?
- Hoe is het gesteld met de kwaliteit van het politieonderzoek?
- Hoe en waar kunnen het ministerie van Justitie en Veiligheid (J&V) en de politieleiding hun strategische onderzoeksvragen goed kwijt?
- Hoe kan er rekening worden gehouden met de gevoeligheid van de politie of het ministerie voor de kritische uitkomsten van onderzoek en met de absorptiecapaciteit van de politie bij het publiceren van onderzoeksrapporten?
- Is het onderzoek niet te instrumenteel, waar zijn de onafhankelijke blik van buiten en de academische kritiek gebleven?

---

² <https://www.politieenwetenschap.nl/over-ons/organisatie/>

³ <https://www.politieenwetenschap.nl/call-2019/>

⁴ Het WODC bijvoorbeeld heeft een goede database van haar onderzoek.

- Kan de afstemming tussen onderzoekprogramma's en projecten worden verbeterd en hoe kan de versnippering van projecten minder worden?
- Wat is eigenlijk het rendement van het onderzoek; hoe wordt het wel benut?
- Hoe komt het dat bij calls van het programma Politie en Wetenschap op de oproepen voor belangrijke wetenschappelijke en beleidsthema's niet of nauwelijks wordt gereageerd vanuit universiteiten en hogescholen?
- Kan er een forum worden gevormd waarbinnen de wetenschappelijke en eventueel de maatschappelijke discussie over de politie gevoerd kan worden?

Er blijkt een brede behoefte aan reflectie op onderzoek op het gebied van veiligheid en politie. Daarom noteer ik ze hier. Ze zijn ook in mijn gesprekken tijdens de inventarisatie aan de orde geweest.

Mijn antwoord op de vraag "Wat nu?" in hoofdstuk 8 behelst een samenwerkingsverband dat is geïnspireerd door de manier waarop in Schotland samenwerking tussen overheid, universiteiten, onderzoekinstellingen en de politie de afgelopen tien jaar vorm heeft gekregen.

Ik geef in hoofdstuk 9 in het vervolg op het samenwerkingsvoorstel een eerste en voorlopig antwoord op de vragen die ik in deze inleiding noteerde.

Er zijn nog mensen die menen dat de politie het zonder wetenschappelijk onderzoek kan doen. Dat is een misvatting. Politiewerk vraagt in toenemende mate om wetenschappelijk onderzoek. Dat onderzoek is een onmisbaar hulpmiddel geworden bij de steeds nieuwe vraagstukken waarvoor het veiligheidsveld en de politieorganisatie staan. Ook aan de kant van de wetenschap, bieden nieuwe vindingen, ontwikkelingen en technieken fascinerende aanknopingspunten om veiligheidsvraagstukken, criminaliteits- en opsporingsproblemen te helpen hanteren. Het hele veld van de informatietechnologie dat de samenleving en ook een deel van het politiewerk revolutioneert is daarvan een voor de hand liggend voorbeeld. Die revolutie vraagt alles van het aanpassingsvermogen van de politie. Ook in de politieke, economische en sociale ontwikkelingen is zoveel beweging te zien en ligt zoveel potentiële conflictstof opgeslagen dat ook daar alle hensen aan de dek moeten. Voor de politie van de nabije toekomst moet naast onderzoek ook de verbeelding aan de macht.

1. Inleiding

Het wetenschappelijk onderzoek op het gebied van de politie is in discussie. Hoe kan het ook anders. De politie zelf ligt regelmatig onder vuur en wordt overvraagd. Ontwikkelingen in verschillende wetenschapsgebieden leiden tot de urgente vraag wat deze betekenen voor de politie. De opkomst van een breder thema, dat van veiligheid (nationaal of regionaal) noodzaakt de politie te onderzoeken welke vragen opkomen en wat wetenschap daarin kan betekenen. Stof genoeg dus.

De discussie loopt al even. Peter Klerks heeft hem onlangs weer aan de oppervlakte gebracht in een column in het Tijdschrift voor de Politie waarin hij de vraag stelde waar de gezaghebbende en breed georiënteerde hoogleraren politiewetenschap gebleven waren en waarom er geen openbaar platform is voor de uitwisseling van wetenschappelijke politiekennis. Hij miste dat zeer. Hij kreeg een groep onderzoekers bij elkaar die zich in het thema verdiepte⁵. Maar die verdieping ligt inmiddels stil. Guus Meershoek, die al eerder een drijvende kracht was achter een maatschappelijk debat over politie ten tijde van de reorganisatie, schreef een artikel over de zachte inzwachting van het politieonderzoek - “een fluwelen kooi” was zijn elegante benaming - waardoor in dat onderzoek grote problemen uit het zicht blijven, grote vergezichten niet meer worden geschilderd en de binding met de politie, de onafhankelijkheid van het onderzoek zachtjes maar effectief tempert (Meershoek 2019). Het ministerie van Justitie en Veiligheid organiseert “diners pensants” over de kwaliteit en de continuïteit van het voor het ministerie relevante politieonderzoek. Die discussie is nuttig en noodzakelijk gezien de institutionele veranderingen bij de politie. Er is beweging en er is onrust, het begin van iedere betekenisvolle verandering.

Het voorliggende onderzoek heeft twee doelen. Het eerste is het verschaffen van een overzicht van het onderzoekveld. En het tweede het bieden van een perspectief.

Overzicht verschaffen

Het eerste doel is het verschaffen van een overzicht van het recent uitgevoerde empirische onderzoek. Dat overzicht moet helpen bij de beantwoording van een aantal inhoudelijke vragen over het politie-relevante wetenschappelijk onderzoek. De inventarisatie is onvolledig, omdat een volledige inventarisatie heel lastig blijkt, heel tijdsintensief is en omdat het soms lastig is om gegevens te vinden. Maar ook onaf geeft deze ruim inzicht in de stand van zaken en helpt deze de lopende discussie over de toekomst van het bredere politieonderzoek.

De vragen voor de inventarisatie zijn:

- a. Welk empirisch onderzoek is recent afgerond en wat loopt er? Het antwoord op die vraag vormt de hoofdmoot van dit rapport. Het antwoord omvat een overzicht van het onderzoek dat vanaf 1 januari 2018 tot en met 1 oktober 2019 is afgerond en het lopende onderzoek op dat moment.
- b. Welke opdrachtgevers, begeleiders en uitvoerders zijn er?
- c. Welke thema's en programma's zijn te onderscheiden?
- d. Hoe is de sturing van het onderzoek geregeld?

Ik heb het vangnet breed uitgeworpen. Ook innovatieprojecten met een onderzoekdeel heb ik betrokken. Daarnaast heb ik ook het brede veiligheidsgebied meegenomen in mijn inventarisatie. De reden daarvoor is dat de concentratie op het traditionele beeld van de politie de blik verengt tot de institutie die wij nu politie noemen. Dat verhindert het zicht op een aantal relevante ontwikkelingen hierbuiten.

---

⁵ P. Klerks, Een gedroomd en urgent instituut. Tijdschrift voor de Politie, jrg. 79, nr. 8.

Na de inventarisatie bespreek ik de mogelijke vormen van sturing en samenwerking, en doe ik een voorstel voor samenwerking binnen het hele veld van het politierelevante onderzoek.

In Bijlage I heb ik een verantwoording gegeven van de manier waarop de inventarisatie is uitgevoerd.

2. De context

Politiewerk en, breder gezien, werk in wat nu de veiligheidssector is gaan heten, speelt zich niet af in een maatschappelijk vacuüm. De maatschappelijke context van dat werk is belangrijk omdat die ook in hoge mate bepaalt wat voor soort politiediensten er gevraagd worden en hoe groot de vraag is naar die diensten. Wetenschappelijk onderzoek hangt daar mee samen. De uitdagingen waarmee de politie wordt geconfronteerd vragen om analyse en reflectie en een deel daarvan is wetenschappelijk van aard. De maatschappelijke context bestaat uit de nieuwe uitdagingen waarvoor de samenleving staat en die door sommigen “crisisachtig” wordt genoemd.

Er is ook een institutionele context. De institutionele context betreft de nationalisering van de politie, de vorming van de Politieacademie en de opkomst van de NCTV. Die wijziging heeft belangrijke gevolgen voor de formulering van de vraag naar onderzoek en de verantwoordelijkheid en de aansturing ervan.

Ik geef hier ook een korte historische schets van de ontwikkeling van de organisatie van het politieonderzoek. Dat is in feite de institutionele context van de onderzoekinstellingen.

Ik schets in dit hoofdstuk omwille van de overzichtelijkheid de contexten slechts in hoofdlijnen aan en vul deze zo veel mogelijk aan met verwijzing naar de betreffende literatuur.

2.1. Maatschappelijke ontregeling

Versnelling en slechte voorspelbaarheid

De bestaande en vertrouwde manieren van ordening van de samenleving blijkt ontregelt. Dit omvat het domein van conflicthantering, van politieke compromisvorming, van de ordening van het economisch leven en van sociale verhoudingen, dat hele oneindig complexe netwerk van regelingen en afspraken, van logica en contradictie. Verandering versnelt, er is iets mis, maar niemand weet wat en niemand weet ook de oplossing van de ontregelingen in de samenleving. “Critical junctures” en “politieke knooppunten” zijn termen voor deze verdichting van problemen en van oplossingsinitiatieven⁶. De Rooy (2009) gebruikt deze begrippen om de politieke en economische kantelpunten in Nederland in een aantal historische periodes te analyseren. Hij beschouwt ook de huidige tijd als zo’n periode. Een periode waarin het populisme opkomt in Nederland, de Europese ontwikkeling stokt, de politiek fragmenteert, een financiële crisis tot recessie leidt, terreurdreiging permanent lijkt te zijn geworden, het vluchtelingenprobleem niet oplosbaar lijkt en een pandemie de samenleving stilzet.

Politiek en bestuur moet in de versnelling om greep te houden op het overheidsbeleid, besturen wordt ingewikkelder en heeft meer risico’s, politiewerk verandert in hoog tempo. Ik formuleerde de ontregeling in een analyse van het werk van politiechefs als volgt:

“Van tijd tot tijd stokt het vertrouwde ritme van het leven en raakt de politieke, economische en sociale orde verstoord. Het zijn de veranderingsmomenten tussen doorgaans wat langere periodes van grotere stabiliteit. Ze komen onverwacht, en de onzekerheid die ze creëren en de tijd die verloopt tussen de initiële crisisperiode en het moment dat nieuwe arrangementen effectief blijken te zijn, kan behoorlijk oplopen. Wanneer de politieke, economische en sociale orde plotseling ophoudt vanzelfsprekend te zijn, maken onzekerheid en verwarring zich meester van politici, bestuurders en captains of industry en van groepen in de samenleving” (Van Reenen 2016, 86).

---

⁶ De Rooy (2009) gebruikte “politieke” knooppunten als begrip om politieke crises in Nederland te beschrijven en te analyseren. Ik gebruikte de notie voor de analyse van de politieke problematiek in Nederland (Van Reenen 2016). In Capoccia (2015) is een overzicht van de “critical juncture”-benadering in de sociale wetenschappen te vinden.

Fijnauts proefschrift beschrijft de manier waarop de politie Europese landen veranderden tijdens en als gevolg van “critical junctures” (Fijnaut 1979). Ik deed hetzelfde voor de Nederlandse politie vanaf de industriële revolutie rondom de vorige eeuwwisseling (Van Reenen 1979).

Veiligheid wordt in zo’n periode een maatschappelijk thema van de eerste orde. Voor de politie heeft zo’n tijdsgewricht globaal twee gevolgen. De eerste is overbelasting omdat een deel van de problemen niet meer op een geregelde manier worden opgelost en leiden tot conflicten of normovertreding leiden die vervolgens op de politie worden afgewenteld. Deze moet op zoek naar werkende oplossingen. Het tweede gevolg is dat de rol van dreiging, dwang en geweld toenemen wanneer het niet lukt om een geregelde oplossing voor problemen te vinden.

Voor wetenschappelijk onderzoek betekent een verstoorde maatschappelijke orde, dat de vraag naar kennis die kan helpen bij een bevredigende verklaring en hantering van die problemen toeneemt. Bestuur en politie grijpen naar onderzoek om ondersteuning te krijgen bij de beleidsvorming, bij de strategie en bij het werk. Maar ook voor de wetenschap zelf zijn de vragen uitdagend en relevant. De “critical junctures” vormen ook zelfstandige en nog slecht begrepen wetenschappelijke thema’s⁷.

Een tweede gevolg is dat de breedte van de onderzoeksvraag toeneemt. Waar nieuwe problemen op meer terreinen opduiken, neemt waarschijnlijk de vraag naar onderzoek en naar advisering toe. Wie had zo’n tien jaar geleden gehoord van systematische ondermijning? Er is een stroom van onderzoek op gang gekomen. Wie van massale dumping van synthetische drugs, ook daar is recent onderzoek van. Wie van radicalisering van jongeren en terugkeer van jihadisten? Juist ja, onderzoek. Wie van de verdwijning van groepen minderjarige meisjes uit AZC’s? Wie van het massale verzet tegen nieuwe AZC’s, wie van de verstekelingen in vrachtwagens naar Engeland? Wie van het eerdergerelateerd geweld? Wie van de bedreiging van bestuurders en politici, advocaten, OvJ’s en rechters? Wie van het massale vuurwapengebruik en wie van de ondermijning?

Technologische vernieuwing

Ook versnelde technologische ontwikkeling moet in deze context worden genoemd. Het is een tweede factor. Deze doet zich op een aantal gebieden voor, maar is vooral zichtbaar in de Informatietechnologie. Het is een revolutionerende ontwikkeling waarvan het einde nog niet in zicht is. Hij stelt vragen aangaande de soevereiniteit en de macht van staten, hij verandert de organisatie van samenlevingen en creëert nieuwe interdependenties en kwetsbaarheden. Veel van de technologische ontwikkelingen zijn interessant voor de politie omdat ze haar kunnen helpen bij het werk en de organisatie, of omdat er vormen van criminaliteit uit voortkomen. En bij informatietechnologie spelen vaak ook een gedragscomponent of organisatiegevolg een rol.

De technologische revolutie verandert de vragen die op de overheid en de politie afkomen, vergt nieuwe strategieën, technieken en nieuwe expertise, verschaft nieuwe hulpmiddelen, raakt de nationale veiligheid en defensie. Het sterke vermoeden is dat het de politie en het werk in het veiligheidsdomein fundamenteel verandert. Sterker: het is de vraag of de politie in haar huidige gedaante en in haar huidige taken de technologische revolutie zal overleven.

De politie reageert mee; de versnelde technologische ontwikkeling is een belangrijke verklaring voor het grote aantal onderzoeken en innovatieve projecten die binnen de organisatie lopen. Een groot aantal ervan, het zal niet verbazen, had betrekking op IT en cybercrime⁸. Er ontstaan daarbij nieuwe

---

⁷ Aan de Universiteit Leiden houdt de faculteit Governance and global affairs zich bezig met onderzoek naar “critical junctures”.

⁸ Bij een eerste inventarisatie in 2019 werden meer dan zeshonderd kleine en grote experimenten geteld (mondelinge informatie chieft innovation officer politie)

combinaties van disciplines die met onderzoek bezig zijn. Innovatie en onderzoek lopen in elkaar over: meer onderzoek, meer experimenten en meer mixen daarvan.

2.2. Institutiebouw: centralisering en politisering in veiligheidsland

Ook de institutionele omgeving is een deel van de context van onderzoek. Die is gecentraliseerd en voor een deel verder gepolitiseerd geraakt. Die veranderingen raken de zeggenschap over onderzoek en de keuze van thema's.

Veiligheids- en politie-instituten genationaliseerd

Het nieuwe politiebestedel heeft de politie genationaliseerd en onder directe verantwoordelijkheid gebracht van een minister. Eerder was de zeggenschap van burgemeesters en regionale colleges hoofdkenmerk van het bestel, naast de door twee ministeries gedeelde politieke verantwoordelijkheid voor het beheer over de politie, terwijl het gezag lag bij de burgemeester en het OM. Nu is er een nationaal politiebestedel, het politieonderwijs was al eerder in een nationaal instituut ondergebracht. Er is daarnaast uit het NCTB, de organisatie die voor terrorismebestrijding was opgezet, een centraal veiligheids- en cybersecuritybestel gegroeid: de NCTV. Het geheel staat onder politieke, beleids-, en financiële verantwoordelijkheid van de minister van J&V.

De minister wordt nu aangesproken op de ontwikkelingen in het veiligheids- en politiebestedel en op de beleidsvragen die daaruit voortvloeien. Hij wordt ook aangesproken op de efficiënte aanwending van het politie- en veiligheidsbudget en op het beheer ervan. De Algemene Rekenkamer controleert de minister op zijn kaderstellende- en beheersverantwoordelijkheden en is een aantal malen behoorlijk kritisch geweest in zijn rapportages aan de Kamer^{9 10}.

Het gevolg is dat er onderzoek wordt gevraagd en geëntameerd naar de effectiviteit, kwaliteit en efficiency van de politie. Uit die verantwoordelijkheidsverschuiving vloeit ook voort dat de minister zich bekommert om onderzoek naar het politiebestedel, en naar strategische beleidsvragen. Meer dan vroeger toen de minister nauwelijks zeggenschap had over de politie is dat het geval.

Illustratief is dat er nu bij politieke noodzaak betrekkelijk snel een samenhangend onderzoekprogramma worden opgezet en uitgevoerd. De binnen de NCTV opgezette programma's op het gebied van terrorisme en later het bredere veiligheidsterrein en cybersecurity illustreren die capaciteit.

Gedurende de reorganisatie van de politie bemoeide de minister zich vooral met zaken betreffende het bestel en de wetgeving. De meeste andere vragen, ook die over de visie op de politie en haar missie en haar strategie, werden aan de politietop overgelaten, zoals eerder in het regionale bestel al het geval was. Nu is er een ambitie binnen het ministerie om onderzoek dat zich richt op de centrale thema's te entameren. Ook de politietop heeft de ambitie om sturend en vragend te zijn in dat type onderzoek. De discussie over de taakverdeling vloeit daaruit voort.

Veiligheids- en politievraagstukken gepolitiseerd

Veiligheid, criminaliteit en politieoptreden zijn ook meer gepolitiseerd geraakt. De publiciteit rondom criminaliteit is enorm, de druk vanuit het lokale bestuur op de minister en de politie is even groot,

⁹ Zie bijvoorbeeld de AR-rapporten Rijk in uitvoering (2016), ICT politie (vervolgonderzoek, 2016) Kamerstuk 29350, nr. 16; Resultaten verantwoordingsonderzoek 2016, ministerie van Veiligheid en Justitie (VI) (2017).

¹⁰ Ook de aandacht voor "evidence based policing" komt eerder uit de hoek van het ministerie dan uit die van de politie. Voor een deel vloeit dat voort uit de wens om effectiviteit en efficiency zo hoog mogelijk te maken, de budgetverantwoordelijke heeft dat belang. Het is een controlemotief. Voor een deel is er ook een professioneel motief: zo goed mogelijk optreden. Dat is vooral een politieel motief. Een derde motief voor de "evidence based"-beweging is vrijheid. De politiepraktijk wordt daarin gezien als ambacht, en groei in expertise is vooral groei en verbetering in de praktijk van het werken. Deze beweging staat haaks op de controlerende.

frequent leiden incidenten tot Kamervragen en debatten en nagenoeg even vaak begeleiden medialogische processen de discussie over beleid, optreden of uitblijven van optreden, van discriminatie en van tekorten. De gevoeligheid voor kritiek is gegroeid. Dat leidt tot controledruk en regelgeving¹¹. Het zorgt ook voor meer politiek getinte sturing (Commissie evaluatie politiewet 2012, 2017, Van Reenen 2017).

Er is in een gepolitiseerde omgeving een groter belang bij onderzoek dat helpt bij de vorming van beleid dan in het verleden. Ook het belang bij de uitkomsten van onderzoek is toegenomen. Het leidt soms tot pogingen om de formulering van conclusies van onderzoek te beïnvloeden. Kritisch onderzoek leidt in toenemende mate tot publiciteit, vaak tot Kamervragen en eventueel tot een politiek debat. Bij de vraag of de politie medewerking verleent aan onderzoek, speelt ook de vraag een rol of de politie of de minister er last van kan krijgen en er dus een politiek of politieel afbreukrisico is.

2.3. Een korte historie van de organisatie van het politieonderzoek

Een korte geschiedenis van de institutionele vormgeving van het politieonderzoek is van belang, omdat daarin een verklaring ligt voor de organisatie en de institutionele verankering van het onderzoek op dit moment. Mogelijk is het ook een schets van de door institutionele kracht ingegeven weerstand tegen verandering van de organisatie van onderzoek. Ik geef een korte schets van die vormgeving.

Losse politie-inspecteurs

Het sociaalwetenschappelijk politieonderzoek in Nederland vindt zijn oorsprong in de jaren zeventig. Jonge politie-inspecteurs die sociale wetenschappen, psychologie of rechten gingen studeren na hun NPA-opleiding beten het spits af. Een aantal gebruikte hun wetenschappelijke inzichten om de vraagstukken waarmee destijds de politie werd geconfronteerd te analyseren. Dat waren er veel, ze waren nieuw en ze maakten diepe indruk¹². De inspiratie voor reflectie op het politiewerk werd voor de meesten gevormd door de dynamiek van de jaren zestig en zeventig, toen de verbeelding aan de macht kwam, de politiek daar maar moeizaam een antwoord op vond en de politie met demonstraties, creatief protest, publiciteit, verzet en geweld werd geconfronteerd en zelf naar antwoorden zocht, een “critical juncture”.¹³

Het WODC

In 1982 vormde het WODC een groep onderzoekers die zich ging bezighouden met politieonderzoek, steeds op basis van een jaarprogramma en geleid door vragen vanuit directoraten-generaal. Fijnaut en ik gaven daar kort leiding aan. Sindsdien voert het WODC-onderzoek over de politie uit, een deel doet het zelf, een deel wordt uitbesteed. Omstreeks diezelfde tijd probeerde het ministerie BZ politieonderzoek te stimuleren: een conferentie over politieonderzoek, een poging om een onderzoeksprogramma te formuleren en de voorzichtige financiering van onderzoek. Dat mislukte. Wat wel lukte was

---

¹¹ Helsloot (2015) noemt dat de risico-regelreflex.

¹² Fijnaut en ik richtten ons op de politieke sociologie bij het zoeken naar verklaringen van de problemen waarmee de politie kampte, Fijnaut werkte die uit in de richting van een integrale strafrechtswetenschap, ik naar legitimiteitsvraagstukken en geweld, Naeye richtte zich op de strafrechtelijke aspecten van politieel handelen en Van der Steen op de vraag hoe politiemensen beter met conflicten konden omgaan. Van der Vijver en zijn kompaan Broere probeerden via het ministerie van BZ wetenschappelijk onderzoek te entameren. De eerste concentreerde zich op legitimiteit en wijkteams, de tweede later op IT- en kennisorganisatie.

¹³ Jonge politie-inspecteurs zochten ook naar nieuwe vormen van politiewerk en organisatievormen en naar een nieuwe visie op het politiewerk. Het waren Nordholt, Wiarda en Straver met Politie in verandering (Projectgroep Organisatiestructuren Politie 1977). Sociaalwetenschappelijk onderzoek en visieontwikkeling hebben daar hun wortels. Het natuurwetenschappelijk onderzoek is natuurlijk van oudere datum¹³.

de instelling van een buiten het ministerie staand onderzoekprogramma in 1999, het programma P&W.

Het WODC is een verzelfstandigd instituut van het ministerie van J&V. Het heeft een goede naam als hoogwaardig onderzoeksinstituut.

Politie-instituten

Midden jaren tachtig hadden de toenmalige Nederlandse Politieacademie (NPA) en het Politiestudiecentrum de ambitie om politieonderzoek te gaan doen. De NPA kreeg daar zelfs toestemming voor, maar nooit budget¹⁴. Wat toen niet lukte, lukte wel na de hervorming van het politieonderwijs in 2003: de Politieacademie kreeg een onderzoek- en kennisontwikkelingspoot, bijbehoren budget en trok onderzoekers aan. Daarna bouwde Pieter Tops een onderzoekspoot uit: lectoren met onderzoekers, programmadirecteuren en administratieve ondersteuning, en een kenniscentrum. De Politieacademie werd een belangrijke producent van politierelevant onderzoek. De bestuurscrisis binnen de Politieacademie van 2013-2014 en de grote bezuinigings- en reorganisatieoperatie daarna kortwiekten het onderzoek. De lectoraten werden opgeheven, ondersteuning verviel, een aantal onderzoekers verdween.

Universitaire ontwikkeling: van belang maar niet beklijvend

De observatie dat jonge politie-inspecteurs aan de wieg van het politieonderzoek stonden, doet niet helemaal recht aan universitaire pioniers. Veendrick en Jongman deden in 1976 vanuit Groningen onderzoek naar de politie. Punch volgde in 1978 met zijn studie over de Warmoesstraat en zette het onderzoek naar non-integriteit op de kaart. De aandacht voor onderzoek naar veiligheidsbeleving ontstond ook in die tijd. Fiselier begon in 1978 naar veiligheidsbeleving te kijken. Aan de Leidse universiteit ontwikkelde zich naar een initiatief van Valkenburg het crisisonderzoek als specialisme. Het Crisis Onderzoek Team (COT) was een van de uitkomsten van dat initiatief, eerst vanuit de universiteit, later verzelfstandigd. Het COT heeft jaren een centrale rol gespeeld in het crisisonderzoek, ook met betrekking tot de politie. Boin zet dat onderzoek in een andere setting binnen de Leidse universiteit voort.

Fijnaut bouwde eerst in Leuven en daarna ook in Tilburg het universitaire politieonderzoek uit. Daarnaast vormde Van der Vijver een onderzoeksgroep aan de Universiteit van Twente. Het Leidse onderzoek werd vooral bestuurskundig georiënteerd, Twente meer sociologisch. Wat later specialiseerden zich ook Utrechtse en Rotterdamse onderzoekers in politieonderzoek, die in Utrecht vanuit de bestuurskundige discipline die in Rotterdam ook voornamelijk sociologisch. Nog later, toen Terpstra van Twente naar Nijmegen verhuisde, continueerde zich daar binnen de criminologie een specialisatie op politie die eerder door Gunther Moor was ingezet. Naast deze centra zijn er ook universitaire onderzoekers van diverse disciplines die onderzoekprojecten uitvoeren, vaak waren dat criminologen, soms ook historici of psychologen.

De specialisatie op de politie ontwikkelde zich zo bij verschillende universiteiten vanuit verschillende moederdisciplines. De eerste en lange tijd enige leerstoel Politiewetenschap was de bijzondere leerstoel van de SMP, maar noch de VU, waar de leerstoel gevestigd was, noch de SMP was in staat of bereid om daar een centrum voor politiewetenschappen met adequate bemensing en continuïteit van te maken. Twente maakte wel ruimte voor een hoogleraar politiestudies, inmiddels is die leerstoel opgeheven. Bij de OU werd in 2009 een bijzondere leerstoel politiewetenschappen ingesteld, hij wordt

---

¹⁴ Van daaruit werd vervolgens de Stichting Maatschappij en Politie (SMP) opgericht die het maatschappelijk debat over de politie en het wetenschappelijk onderzoek zou gaan stimuleren. De instelling van een bijzondere leerstoel voor politiewetenschappen was een van de activiteiten van de stichting, naast een aantal belangrijke onderzoekprojecten door de jaren heen. De leerstoel werd gevestigd aan de VU. Na het aftreden van Hoogenboom als leerstoelhouder is geen opvolger benoemd. Er lijkt er een einde gekomen te zijn aan deze leerstoel.

bezet door Stol. In 2012 volgde een gewone aanstelling van Kolthoff. Het zijn de enige twee hoogleraren politiestudies en *by the way* beide bezet door oud-politiemensen.

Bij universiteiten ging het steeds om betrekkelijk kleine onderzoeksgroepen die zich oriënteerden op het politieonderzoek, daarin expertise ontwikkelden en daarin ook vooraanstaand werden. Ze vormden ook de kern van de bemensing van sommige grote projecten zoals evaluaties van de Politiewetten van 1993 en 2013. De groepen aan de EUR en die aan de VU zijn intussen ter ziele. Wat er in de nabije toekomst met de leerstoel criminologie aan de Radboud universiteit, waar Terpstra nog zetelt, is nog onbekend. Er zijn geen krachtige universitaire onderzoeksgroepen op het gebied van veiligheid en politie binnen universiteiten meer over. Er lijkt ook bij universiteitsbesturen geen belangstelling te zijn voor wetenschappelijk politieonderzoek.

Intussen verschijnen wel onderzoekers van nieuwe disciplines en samenwerkingsverbanden op het universitaire toneel, die in ieder geval voor mij nieuwe onderzoeksvragen behandelen of nieuw theoretisch elan in de wetenschappelijke discussie brengen¹⁵.

Hogescholen: sterkere verankering, praktische oriëntatie

Naast universiteiten zijn ook hogescholen zich gaan richten op veiligheidsonderwerpen. Dat gebeurde zowel in de opleiding als in het onderzoek. Hogescholen hebben intussen lectoren en onderzoeksgroepen die zich met toegepast onderzoek en opleidingen op veiligheidsgebied bezighouden. Avans Hogeschool bijvoorbeeld heeft zo'n zeven lectoren op veiligheidsgebied, ervaren onderzoekers en gekoppeld aan hbo-opleidingen op veiligheidsgebied. In Leeuwarden heeft de NHL Stenden Hogeschool zich gespecialiseerd op cybersecurity en is daarin vooraanstaand. Zo zijn er meer goede onderzoeksgroepen. Het lijkt erop dat de institutionele vormgeving van veiligheidskunde binnen de hogescholen en de koppeling aan onderwijs sterk is.

Zakelijke bureaus: goed ingevoerd, deskundig en snel

Vanaf de jaren zeventig zijn ook zakelijke bureaus betrokken geweest bij politieonderzoek. Het al aangehaalde rapport "Politie in Verandering" is niet alleen geschreven door politiemensen, ook Anderson en Felix van het adviesbureau AEF hadden daarin een belangrijk aandeel. Het was het begin van de ontwikkeling van een onderzoek- en adviesrol van zakelijke advies- en onderzoeksbureaus. AEF is sedertdien betrokken bij onderzoek en adviestrajecten voor de politie in opdracht van ministeries en politiekorpsen. Ook andere bureaus zijn actief binnen dat onderzoek. Ze verschillen sterk in grootte en in profiel. Er zijn eenpitters zoals bijvoorbeeld Mehlbaum onderzoek, maar ook bureaus met een breed palet aan onderzoek, beleids- en adviesdiensten zoals Twynstra Gudde. Een deel ervan specialiseerde zich op criminologisch onderzoek en onderzoek en advisering op de politie- en de veiligheidssector. Bureau Beke is daar een voorbeeld van. Andere bureaus zijn meer georiënteerd op visieontwikkeling en organisatie- en beleidsanalyse voor de overheid of voor het bedrijfsleven. Onderzoek moet daarin passen. AEF is zo'n bureau. Hier en daar verschijnen ook buitenlandse bureaus in het Nederlandse onderzoek. Rand-Europe heeft bijvoorbeeld onderzoek gedaan naar terrorismeontwikkeling.

---

¹⁵ Bijvoorbeeld Arie van Sluis & Elke Devroe (2019): Checks and balances in democratic control of public police. A case study of the Dutch national police after the reform, *Police Practice and Research*, DOI: 10.1080/15614263.2019.1699410. En: het onderzoeksprogramma Criminal Justice: Legitimacy, Accountability and Effectivity van de Leidse universiteit waarin naast onderzoek van de strafrechtketen vooral het onderdeel waarheidsvinding voor de politie van belang is. Uitdagend vind ik ook de onderzoeken over betrokkenheid van omstanders bij crisissituaties en politiewerk. Philpot, R., Liebst, L.S., Levine, M., Bernasco, W., & Lindegaard, M.R. (2019). *Would I be Helped? Cross-National CCTV Footage Shows That Intervention Is the Norm in Public Conflicts*. PsyArXiv. Marie Rosenkrantz Lindegaard. Het is een persoonlijke 'Research Project 2 Grant' toegekend door de Deense Raad voor Onafhankelijk Onderzoek

TNO: innovatie centraal

TNO is een brede “not for profit”-kennisorganisatie die op vele gebieden actief is. Een deel van het budget komt uit publieke middelen (EZ), een deel uit bijdragen van contractpartners voor onderzoek en ontwikkelingsprojecten. De nadruk ligt op innovatie. TNO heeft projecten lopen voor Defensie, de politie en de NCTV.

TNO houdt zich pas sinds de komst van de nationale politie bezig met onderzoek en ontwikkeling binnen de politie. Het is geen zakelijk bureau, het heeft een publiekrechtelijke status en geen winstoogmerk. Het doet sinds jaar en dag onderzoek voor de Nederlandse defensie en sinds een aantal jaren ook op het gebied van nationale veiligheid en nu voor de politie via het vraaggestuurde programma Veilige Maatschappij (VPVM). Die onderzoeken worden voor een deel door de rijksoverheid betaald (TNO-budget), voor een deel door degenen die een partnerschap aangaan met TNO. De komst van TNO illustreert ook de verbreding van het onderzoekveld: technologie en informatietechnologie zijn belangrijke innovatievelden voor de politie en de veiligheidssector geworden en TNO koppelt die velden ook aan gedragsonderzoek. TNO is deel van de NWO-institutenorganisatie.

Het NSCR

Het Nederlands Studiecentrum Criminologie en Rechtshandhaving (NSCR) is een gevestigd wetenschappelijk onderzoeksinstituut dat deel uitmaakt van de NWO-institutenorganisatie. Het legt zich toe op fundamenteel wetenschappelijk onderzoek naar criminaliteit en rechtshandhaving. Het NSCR doet al jaren politierelevant onderzoek, niet zeer omvangrijk in het verleden, maar het bereidt een breder en langduriger programma voor politierelevant onderzoek voor in opdracht van het ministerie van J&V en voor de politie. Het is vergeleken met TNO en de Politieacademie minder georiënteerd op de praktijk en op innovatie.

De politie

Tot aan de vorming van de nationale politie volgden de verschillende regionale politiekorpsen hun eigen onderzoekslijn. Sommige korpsen hadden zelf onderzoekers in dienst¹⁶. Sommige korpsen besteedden onderzoek uit. Behoeften werden per korps geformuleerd, als dat al gebeurde en onderzoek werd per project voorbereid, aanbesteed en uitgevoerd. Sommige korpsen hadden goede relaties met een universiteit, een hoogleraar of met een zakelijke onderzoekinstelling en hadden een voorkeur voor door hen uitgevoerd onderzoek.

Een deel van die onderzoekers vond na de reorganisatie een plek binnen de nieuwe eenheden van de nationale politie en doet daar onderzoek. Je zou het de dynamische onderkant van het politieonderzoek kunne noemen. Het zijn de onderzoeken die in opdracht van een portefeuillehouder worden gedaan of uitbesteed en onderzoeken binnen eenheden, in opdracht van eenheidschefs en veranderaars binnen de politie. Binnen de eenheden zijn onderzoekers actief bij afdelingen analyse en onderzoek. Sommige eenheden hebben, soms in samenspraak met het RIEC, een eigen set onderzoekthema's die de vragen uit de eenheden reguleren¹⁷. Politiemensen, maar ook gemeenten en andere belanghebbenden blijken inventief wanneer het gaat om het verwerven van fondsen en het mobiliseren van steun voor eigen onderzoek en innovatie die zij voor noodzakelijk houden. Het is de dynamiek aan de basis van de organisatie en binnen de eenheden. Zulk onderzoek onttrekt zich aan centrale programmering en sturing.

---

¹⁶ Zo had Amsterdam-Amstelland een eigen ontwikkelingsgroep die het grootste deel van het werk voor het rapport “Politie in ontwikkeling” voor haar rekening nam, een rapport dat een visie op de politie voor de jaren 20 van deze eeuw neerlegde. Ook Den Haag had eigen onderzoekers in dienst.

¹⁷ Vermoedelijk ontbreken de meeste van deze onderzoeken in de hier gepresenteerde inventarisatie.

De leiding van de nationale politie stuurt mee met het onderzoek via de genoemde vierjarige onderzoeksprogrammering van de Politieacademie. Daarin formuleert de politie haar onderzoekbehoefte. Daarnaast geeft ze zelf ook opdracht tot onderzoek met name via het Vraaggestuurd Programma Veilige Maatschappij.

2.4. De werking van deze contexten

De drie contexten die in dit hoofdstuk aan de orde zijn, werken in op politierelevant onderzoek. De eerste is de maatschappelijk vraag: de snelle toename van de omvang en de gecompliceerdheid van de veiligheids- criminaliteits- en politievraagstukken leidt tot een groei van de vraag naar wetenschappelijk onderzoek om de hantering van die vragen te helpen verbeteren.

De tweede, de institutionele omgeving van het politieonderzoek, gaat over de instituties die de onderzoeksvraag stellen of daartoe opdracht geven. Ze hebben doorgaans ook de fondsen voor onderzoek. De nationalisering van de veiligheidszorg en de politie creëert een structuur waarbinnen de verantwoordelijkheid voor onderzoek centraler komt te liggen binnen ministerie, politietop en Politieacademie. Het bepaalt de gouvernementele vraag naar onderzoek. Een deel daarvan is het “controlerend onderzoek”, onderzoek dat de effectiviteit van de politie probeert na te gaan¹⁸. Zo adviseert Kijken daartoe een centrale evaluatie-eenheid in te richten (Commissie evaluatie politiewet 2012, 2017).

De derde context betreft de organisaties van waaruit onderzoek wordt gedaan en hun verleden. Die context is van belang omdat dat de mogelijkheden voor onderzoek bepaalt, maar ook de mogelijkheden om onderzoek te coördineren en eventueel te sturen.

---

¹⁸ “Er worden beleidsdoelen geformuleerd en er wordt gemonitord of deze beleidsdoelen worden gerealiseerd, maar de vragen of en in welke mate de politie daar nu precies aan heeft bijgedragen, met welke inzet en op basis van welke afwegingen, en of dit effectiever kan of had gekund, hebben tot op dit moment geen structurele plaats verworven in de overleg- en coördinatiestructuur, althans niet als sturingsinstrumenten. De kennelijke veronderstelling is dat de politie zelf voor maximale effectiviteit of (operationele) excellentie zorgt.”
<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-29628-699.html>

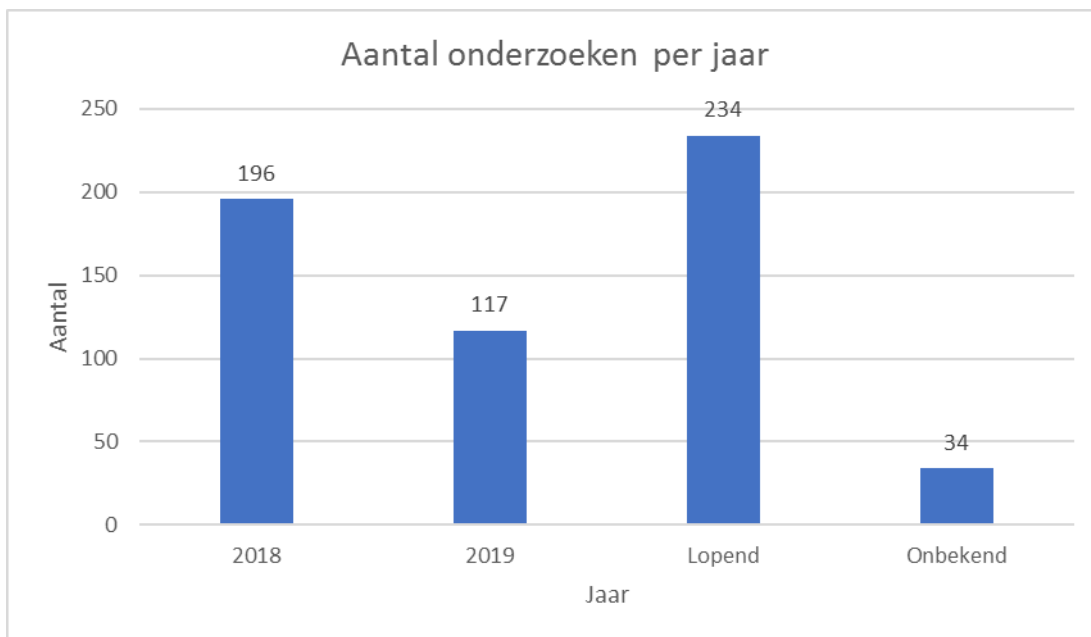
3. Projecten gezien

In dit hoofdstuk komen de onderzoeken aan de orde, de aantallen, de domeinen waarbinnen de projecten plaats vinden en de mogelijke overlappingsen tussen de projecten aan de orde. Lacunes en de ontwikkeling van onderzoek in de tijd zijn opgenomen in bijlagen II en III.

3.1 Aantallen

In het totaal heb ik van 1 januari 2018 t/m 1 oktober 2019 581 afgeronde en lopende onderzoeken geteld. In de onderstaande tabel is de totaalscore opgedeeld in gepubliceerde projecten voor geheel 2018 en voor 2019 tot 1 oktober. Daarnaast zijn de lopende onderzoeken opgenomen ¹⁹.

Tabel I Aantal onderzoeken per jaar

Wanneer in het laatste kwartaal van 2019 evenveel projecten zouden worden gepubliceerd als gemiddeld in elk van de kwartalen daarvoor, dan zou het totaal aantal voor 2019 kunnen uitkomen op 156, aanzienlijk minder dan in 2018. De reden daarvoor is niet bekend.

De tabel geeft geen informatie over grootte, duur, kosten of relevantie per onderzoekproject. De telling van gepubliceerde onderzoeken heeft dus een beperkte waarde.

Opvallend is het grote aantal lopende onderzoeken. Het kan zijn dat in de afgelopen jaren een groter aantal onderzoeken is gestart en/of dat het om meerjarige projecten gaat.

Het oordeel of het aantal onderzoeken per jaar hoog of laag is, is niet te geven²⁰.

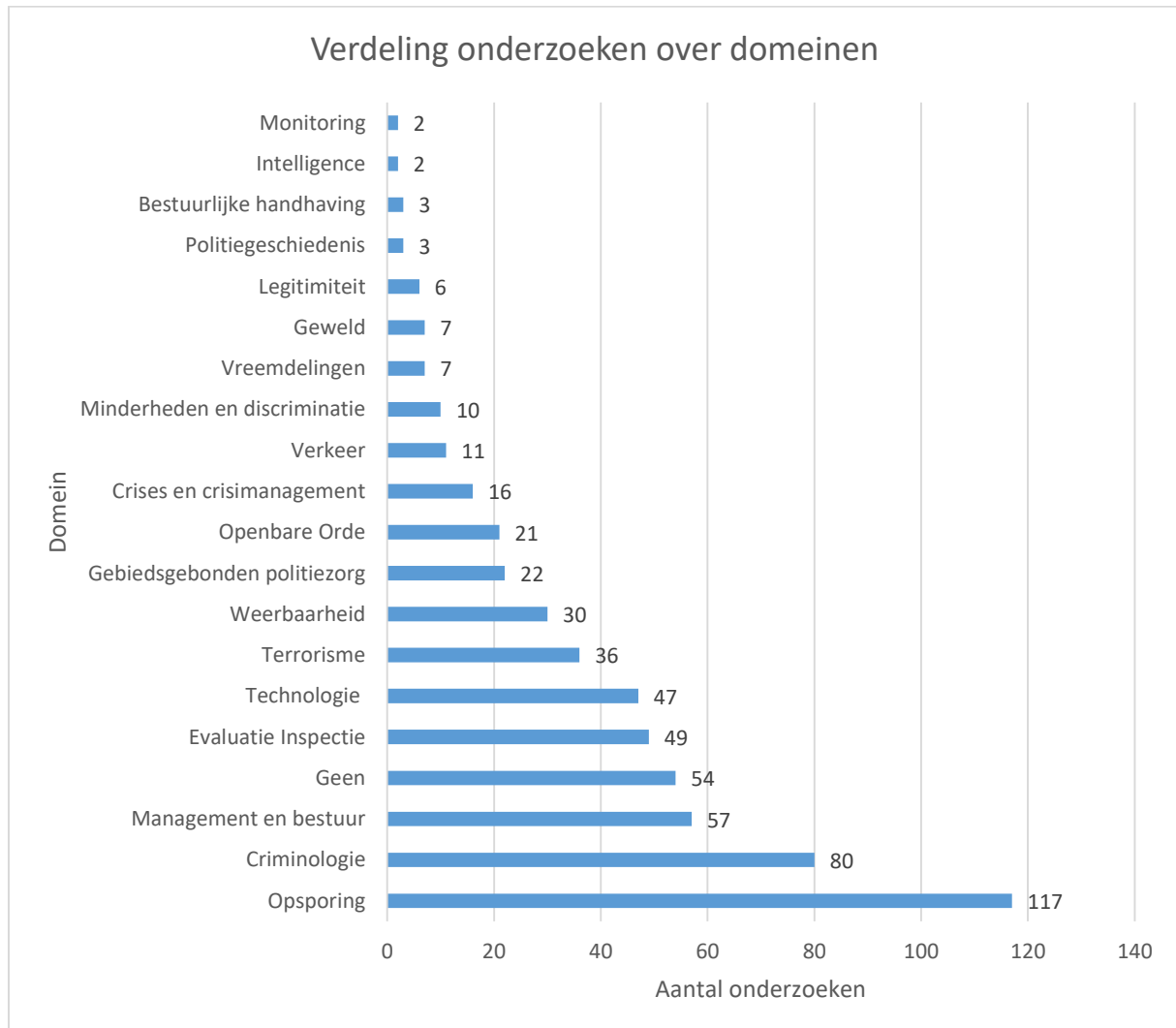
¹⁹ Het WODC heeft een categorie onderzoeken die wel zijn afgerond maar nog niet gepubliceerd. Ze zijn hier als lopend gerubriceerd.

²⁰ De opmerking die de korpschef daarover in een inleiding op de Politieacademie onlangs maakte doet vermoeden dat het als een belasting wordt ervaren, omdat medewerking capaciteit kost en omdat implementatie van aanbevelingen capaciteit kan kosten en soms niet mogelijk is.

3.2. De verdeling over domeinen

De onderzoeksprojecten richten zich steeds op een deel van het politie- of veiligheidswerk. In onderstaande tabel is een verdeling van onderzoeken over domeinen van politie en veiligheidswerk gegeven.

Tabel II Verdeling van onderzoeken over de domeinen

Wat valt op in de verdeling over de domeinen?

- Het grote aantal onderzoeken in de domeinen opsporing en criminologie
- Het grote aandeel van evaluatie en inspectieonderzoeken
- Het grote aandeel van management en bestuurlijke onderwerpen, die in samenhang met inspectie en evaluatieonderwerpen zijn gericht op de besturing en controle van de politie
- Het grote aandeel van technologische onderwerpen
- Het grote aandeel van onderwerpen gerelateerd aan terrorisme
- Het geringe aandeel van onderwerpen gerelateerd aan geweld en aan legitimiteit
- “Oude” gebieden van politiezorg, de gebiedsgebonden zorg, de openbare orde en het verkeer, scoren betrekkelijk laag
- Voor crisismanagement geldt dat de aandacht ervoor relatief gering is. Dat is al jaren zo

- Er komt nauwelijks juridisch onderzoek voor in het overzicht²¹

Het zou mooi zijn wanneer we ook uit het verleden gegevens zouden hebben over de verdeling van onderzoeken over domeinen. Dat zou een beeld van de ontwikkeling in de tijd geven. Helaas is dat niet het geval. De bruikbaarheid van deze tabel wordt daardoor beperkt. Maar we hebben wel iets: een beschrijving van Korsten en Liedekerken (2012). Hun indeling is niet heel helder en ik geef daarom de vergelijking met enig voorbehoud. Zij onderscheidden eerst de algemene politiewetenschappen, die gaan over de uitvoering en de resultaten van het algemene politiewerk en het management van de politie. Die onderzoeken, aldus de auteurs, zijn sterk aan de bestuurskunde en de managementwetenschappen gelieerd. Deze onderwerpen hebben volgens onze gegevens in dit post-reorganisatietijdperk minder aandacht gekregen. Een tweede terrein is dat van de justitiële politiefunctie. Korsten stelt vast dat daarnaar minder onderzoek is gedaan dan naar de algemene politiefunctie. Een verklaring die hij daarvoor opwerpt is, dat nu eenmaal de meeste politiemensen werken in de geüniformeerde dienst. Niet zo'n sterk argument dunkt mij. In ieder geval heeft zich daar een belangrijke verschuiving voorgedaan. In ons overzicht prijken de opsporing en de criminologie prominent als heel omvangrijke onderzoeksgebieden. De verklaring daarvoor is wat mij betreft de toegenomen politieke, bestuurlijke en publicitaire aandacht voor criminaliteit en criminaliteitsbeheersing, Dat geldt ook voor terrorisme en radicalisering. Een derde terrein bij Korsten is dat van politiek, bestuur en management, groot en van belang destijds. Dat is nog steeds zo. Het thema scoort in ons overzicht onder het kopje "management en bestuur" hoog in termen van aantallen onderzoeken.

3.2. Promotieonderzoeken en proefschriften

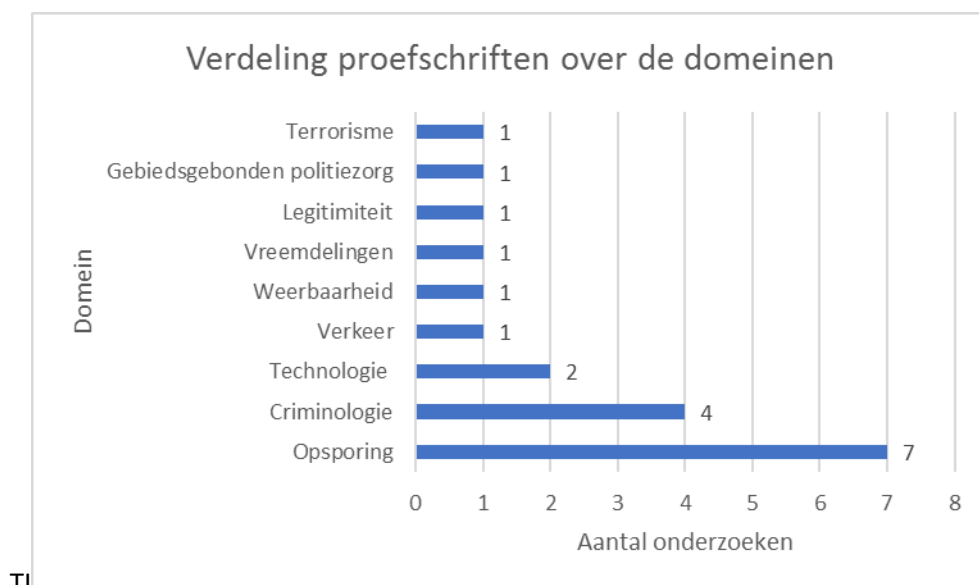
Hier en daar hoor ik de klacht dat theorievorming ontbreekt in het politieonderzoekveld. Verreweg het meeste onderzoek is inderdaad toegepast onderzoek. Het beoogt een probleem te beschrijven, verhelderen of op te lossen dat voor de politie en haar werk van belang is, of het evalueert een actie. Maar achter alle toepassingsvragen ligt de meer fundamentele vraag naar het begrijpen en verklaren van de politie, een vraag naar theorievorming. Die theorievorming is in sommige toegepaste onderzoeken ook aanwezig, zij het niet zo goed zichtbaar.

Theorievorming is binnen onze gegevens het meest aanwezig in proefschriften. In de onderstaande tabellen zijn de proefschriften (afgerond) en de promotieonderzoeken (lopend) weergegeven.

---

²¹ Een verklaring voor het geringe aantal kan zijn dat vooral sociaalwetenschappelijk onderzoek de invalshoek geweest is bij deze inventarisatie. Het kan ook zijn dat juridisch onderzoek anders wordt gepubliceerd en daardoor niet is opgemerkt. Intussen vrees ik dat de aandacht voor juridische onderwerpen binnen de politie niet groot is en dat dat een verklaring is.

Tabel III Verdeling van proefschriften over domeinen

Tabel IV Verdeling van promotieonderzoeken over de domeinen

In het totaal telde ik 54 promotietrajecten en proefschriften. Daarin is in beide tabellen een sterke vertegenwoordiging van onderzoeken op het terrein van de opsporing en de criminologie te zien en van onderzoeken op het gebied van (informatie)technologie en weerbaarheid, grofweg in lijn met de verdeling over domeinen voor alle onderzoeken. Opvallend is het grote aantal onderzoeken op het terrein van weerbaarheid, een indicatie van de aandacht voor de psychische belasting en overbelasting van politiemensen²². Daarnaast scoort ook hier technologie hoog.

Promotieonderzoeken zijn diepte-investeringen. Dat geldt voor de onderzoeker en de promotor, het geldt ook voor de institutie waarbinnen het onderzoek plaatsvindt. De hoop is natuurlijk dat de resultaten van promotieonderzoeken passen binnen een bredere theoretische interesse en een ambitie van hoogleraren en instituten om theorieën te vormen en te toetsen die van belang zijn voor de analyse

²² Let op: onder "weerbaarheid" zijn in deze inventarisatie ook onderzoeken naar weerbaarheid tegen ondermijning meegeteld.

van de politie en haar omgeving. Lange termijn-investeringen. Niet is nagegaan of dat zo is en binnen welk programma of interessegebied de diepte-investeringen plaatsvinden. Ik weet dat voor het programma Weerbaarheid van de Politieacademie zo'n ambitie bestaat en dat het proefschrift van Schaap (2018) dat past binnen een lange onderzoeklijn naar legitimiteit van Terpstra in Nijmegen. Zo zijn er meer. Ik vermoed dat het ook opgaat voor de aan geweld en de beheersing gelieerde promotieonderzoeken die Adang heeft geëntameerd, maar ik ben dat niet nagegaan.

De promotietrajecten reflecteren een academische interesse en belang. Die academische reflectie is er vooral een van individuele hoogleraren. De vraag welke (theoretische) verdieping relevant is voor de toekomst van de maatschappelijke en politieke discussies over de politie en waarin het beste geïnvesteerd kan worden, kan eigenlijk nergens worden bediscussieerd en beantwoord. Er is geen forum en er is ook geen wetenschappelijk adviseur voor de politie die zicht houdt op zulke theorievorming.

Visie: instrumenteel

Wie zoekt naar een visie achter het politieonderzoek komt niet uit bij theorievorming, maar bij een hele praktische visie: politieonderzoek moet ten goede komen aan de politie of aan het politieonderwijs. Daar kun je nog wel een aantal kanten mee op, maar de hoofdlijn is een instrumentele, helpen met het bouwen van een betere politie, een goed beleid en een beter politietoetreden.

Die opvatting is te operationeel om er een antwoord in te vinden op de vraag welke theoretische verdieping op welke disciplines bij universiteiten nodig is voor meer fundamenteel onderzoek op het veiligheids-, criminaliteits- en het politiegebied.

Ik zie behalve een enkele columnist en een bevlogen historicus geen pleitbezorger voor meer fundamenteel onderzoek betreffende politie en veiligheid.

3.3. Het vermoeden van overlapping, de hoop op samenhang

In de ideale wereld zijn er geen overlappingen tussen onderzoeken, zijn ze aanvullend wanneer zij eenzelfde gebied betreffen, maken ze gebruik van dezelfde kennis- en database en stemmen ze lopend onderzoek op elkaar af. Onderzoekers geven collega's inzicht in hun onderzoekgegevens. Zo groeien gedeelde kennis en gedeelde databanken. De werkelijkheid is anders en dat leidt tot niet optimaal gebruik van onderzoekgegevens, slecht op elkaar aansluitende projecten en andere methoden die vergelijking onmogelijk maken, soms dubbel onderzoek, kortom; kosten en verlies.

We zijn nagegaan in hoeverre onderzoeken overlappen. De projecten zijn vergeleken op inhoud. Dat is gebeurd op basis van een heel korte omschrijving van de inhoud van een onderzoekproject. We spreken dus voorzichtigheidshalve van een vermoeden van overlapping. Er is dus ook een vermoeden van samenhang. Het kan ook zijn dat de projecten samenhangen, dat er overleg is geweest, dat er gedeelde voorstudies zijn geweest, gemeenschappelijke theoretische noties, afstemming in onderzoeksmethoden en pogingen om de representativiteit te vergroten door de designs op elkaar af te stemmen en onderzoekplaatsen of populaties goed onderling te verdelen. Wie bijvoorbeeld kijkt naar de onderzoeken op het gebied van bodycams, ziet samenhang (onderzoeken zijn voor een deel door dezelfde onderzoeker uitgevoerd en alle hanteren ze een en zelfde methodiek, c.q. gebruiken elkaars bevindingen. (Kerstens 2018, Flight 2016, 2018, 2019). Maar de publicaties van Tops (2018) en van Lam (2018) bijvoorbeeld over ondermijning, beide verbonden aan de Politieacademie zijn los van elkaar tot stand gekomen. Onze gegevens staan niet toe om over de hele breedte uitspraken te doen over sa-

menhang. Dat optimale samenhang tussen studies en het voorkomen van dubbelingen van groot belang zijn, hoeft geen betoog. Op dit moment is er geen mechanisme dat zorgt voor de samenhang binnen het onderzoeksgebied²³.

Er blijkt een fors aantal vermoedens van samenhang of van overlapping tussen onderzoekprojecten. De topscorer heeft een overlapping met 36 andere onderzoeken uit de lijst, de nummer tien toch nog 21. Het is, ik herhaal het, niet meer dan een vermoeden en veel van de veronderstelde overlapping kan wellicht worden verklaard en weggeschrapt.

Het is in ieder geval gewenst om mechanismen in te bouwen om de samenhang tussen onderzoeken verder te vergroten en dubbel onderzoek te voorkomen, het versterkt het onderzoek en vergroot de efficiency. Ook dat gebeurt. Zo is in het nog lopende onderzoek naar geweld door en tegen de politie een samenwerking tot stand gekomen tussen bureau Regioplan en de Universiteit van Amsterdam (Jaap Timmer de medeauteur van de periodieke geweldsonderzoeken in het verleden) (Kuin 2020). Een ander voorbeeld is de samenwerking van criminologen van de Erasmus Universiteit en de sociaal- en organisatiepsychologen van de Leidse universiteit naar gebruik van beeldmateriaal in het politie-verhoor (Verhoeven 2020).

3.4. Internationaal onderzoek: vraag naar meer

Ik kom binnen de overheid mensen tegen die menen dat het Nederlandse politieonderzoek een beetje provinciaals is, dat er nauwelijks aandeel is van Nederlands onderzoek in buitenlandse kennisvorming, dat er niet in buitenlandse tijdschriften wordt gepubliceerd. Als antwoord kom ik deze keer maar even niet aan met de vele buitenlandse publicaties van iemand als Fijnaut om dat beeld te nuanceren, maar wijs graag op wat jongere onderzoekers. Ik doe een greep zonder de pretentie van volledigheid, maar om een beeld te geven. Ik kwam een publicatie van Koppen tegen, een groot internationaal vergelijkend onderzoek met 49 onderzoekers in verschillende landen. Terrorisme onderzoekers, met name die uit Leiden, publiceren veelvuldig in buitenlandse tijdschriften. Dat geldt ook voor crisisonderzoekers uit Leiden en voor De Poot uit Amsterdam met haar forensische projecten waarvan een experimenteel deel in New York werd gehouden.

Terpstra publiceert al een groot aantal jaren in buitenlandse tijdschriften en readers, zijn medewerker publiceert zijn proefschrift in het Engels. Er loopt een internationaal project (Zweden, Noorwegen, Engeland en Nederland) op het gebied van het darkweb geleid door Wouter Stol²⁴. De weerbaarsheidsprojecten binnen de Nederlandse politie van Smit trekken internationaal de aandacht. Ook over dat onderwerp wordt in buitenlandse tijdschriften gepubliceerd. Adang is zijn peer review experimenten gestart met internationale observatiegroepen van politiemensen bij voetbalwedstrijden. Lasthuizen heeft haar integriteitsstudies meegenomen naar Australië waar ze een leerstoel heeft en daar gaat ze door met onderzoek, voor een deel weer samen met Nederlandse onderzoekers. Het zijn de internationale projecten die ik uit het hoofd ken, enig spitwerk brengt ongetwijfeld nog meer aan de oppervlakte. Niets provinciaals dus. En kwalitatief heel goed onderzoek.

---

²³ De vermoedens van overlapping worden versterkt door mijn eigen ervaringen met onderzoek door de Politieacademie en van het programma Politie en Wetenschap. Die ervaring levert het beeld op dat de aanvragers de neiging hebben hun eigen onderzoek veilig te stellen, hun eigen methoden en voorafgaande literatuur kiezen en niet steeds geneigd zijn om bij andere onderzoeken aan te sluiten of combinaties te zoeken. Combinaties of samenwerking komt voor wanneer onderscheidende onderzoekers op hetzelfde of een verwant domein opereren, dezelfde opvattingen hebben over methoden van onderzoek, het ook persoonlijk goed kunnen vinden en samenwerking geen wetenschappelijk of financieel nadeel oplevert.

²⁴ <https://www.ou.nl/-/is-het-dark-web-te-betugelen-open-universiteit-sluit-aan-bij-internationaal-onderzoek-naar-cybercrimebestrijding>

Meer internationaal onderzoek

Overigens is de wens om eer internationaal onderzoek te entameren terecht. Wie goed experimenteel empirisch onderzoek wil doen naar werkwijzen en instrumenten moet veelal internationaal onderzoek doen. Ook voor de protagonisten van “evidence based”-politiezorg is Nederland soms te klein. Ook voor hen geldt dat veel te winnen valt met het opzetten van onderzoeksprojecten met een internationale dimensie.

Onderzoek dat de Europeanisering van de politie tot onderwerp heeft, verdient veel meer aandacht. Maar ook veel andere onderzoeksvragen die nu op een nationale of de lokale schaal worden beantwoord verdienen een internationale aanpak. Veel cybercrime-onderzoek, technologisch en forensisch onderzoek kan veel beter op internationale schaal worden gedaan. Dat geldt ook voor onderwerpen als mensenhandel, terrorisme en wapenhandel, deze zijn nauwelijks meer binnen een land onderzoekbaar. Evenals voor de ontwikkeling van politiesystemen en de strategieën daarbinnen. Er is behoefte aan veel meer internationaal onderzoek.

3.5. Ontwikkelingen in de tijd

Naar systematisering

Er is een ontwikkeling gaande van losse onderzoeken naar meer systematische opbouw van kennis. De programma aanpak van het TNO-onderzoek voor de nationale veiligheid en voor de politie kent zo’n systematische opbouw. Projecten beginnen met een systematische inventarisatie van beschikbare kennis, een database die de basis vormt voor innovatieprojecten binnen de politie die door wetenschappelijk onderzoek worden begeleid. Ook de NCTV pakt onderzoek fundamenteel aan:

“De Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) wil in de komende jaren state-of-the-art-onderzoeken laten uitvoeren op het gebied van cybersecurity, (contra)terrorisme, extremisme, en crisisbeheersing. Het onderhavig rapport heeft betrekking op (contra)terrorisme en extremisme. Voor het opstellen van de toekomstige onderzoekagenda van de NCTV is het voor de NCTV belangrijk om een goed overzicht te krijgen van de bestaande kennis op het gebied van (contra)terrorisme en extremisme”²⁵.

Het zou me niet verbazen als niet ook bij de discussies met het NSCR eenzelfde fundamentele aanpak wordt gevolgd”²⁶. Die beweging is niet helemaal nieuw. P&W heeft in het verleden enkele fundamentele studies laten uitvoeren en de notenapparaten van de studies van Fijnaut zijn vaak ook state-of-the-art referentiemateriaal, maar zo omvangrijk als hier ben ik het nog niet tegengekomen.

Toegankelijkheid

De vraag die zich bij deze brede verzameling van gegevens aandient, is waar die gegevensbestanden worden beheerd en actueel worden gehouden en natuurlijk of ze gedeeld worden. Zijn het de opdrachtgevers, de onderzoekinstellingen? Is er de bereidheid tot delen, de contractverplichting zelfs? Ik ben de wens om tot de vorming van gemeenschappelijke databases te komen noch binnen de Politie-academie noch binnen de centrale afdelingen van de nationale politie tegengekomen. Wanneer dat onderzoekmateriaal toegankelijk wordt voor derden, kan bij veel onderzoek tijd bespaard worden en wordt de samenhang in het onderzoek verder versterkt.

---

²⁵ <https://www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/2955-state-of-the-art-contraterrorisme-en-extremisme.aspx>

²⁶ Een tweede vorm van systematisering is zijn de periodiek onderzoeken die door het CBS, het WODC en de Nationaal Rapporteur Mensenhandel worden uitgevoerd.

Meer geïntegreerde innovatie en verbreding naar nationale veiligheid en defensie

Ook bij de geïntegreerde innovatie bijt TNO het spits af. De integratie bestaat uit de gerichte cross-sectorale inzet op het gebied van wetenschap, toegepast onderzoek en innovatie. Onderzoek maakt in die filosofie deel uit van innovatie. Nieuwe kennis, nieuwe technologieën, nieuwe toepassingen en de deelname van de klant door vraagsturing en deelname aan projecten. “In ons onderzoek zoeken we altijd naar de samenhang tussen de perspectieven techniek, proces, mens en organisatie. Ook kijken we expliciet naar de werkprocessen waarin de vernieuwing moet gaan passen. Innovatie staat immers niet voor uitvinden, maar voor toepassen in de praktijk”²⁷.

Het integrale uitgangspunt is door TNO gekozen voor alle organisaties binnen het veiligheidsdomein. De politie is daar een van. De grote ervaring van TNO op het gebied van de Defensie maakt ook daar “cross-sectoraliteit” mogelijk. De veiligheidsinvalshoek koppelt ook politie, krijgsmacht, inlichtingenwerk en cybersecurity aan elkaar. In de innovatie - zij het nog losjes - aan elkaar.

Het is afwachten of de verwachtingen die in deze bewegingen liggen opgesloten worden waargemaakt. Dat kan pas blijken wanneer onderzoek wordt gepubliceerd en innovatietrajecten worden geëvalueerd. Daar is het wachten op.

Twee ontwikkelrichtingen: lang en fundamenteel, kort en flexibel

In de ontwikkeling van het politierelevant onderzoek zie ik twee lijnen. Ze komen aan de oppervlakte met de vorming van de nationale politie. De eerste lijn is die van onderzoek op centrale beleidsthema's. Dat zijn o.a. bestelvragen: de evaluatie van de politiewet, de pluralisering van de politiefunctie, legitimiteit van en vertrouwen in de politie, de gevolgen van de informatisering voor het politiewerk. In het verleden namen regionale korpschefs voor een deel die landelijke en strategische vragen voor hun rekening. De nationalisering van de politie heeft die vragen naar het landelijke niveau getild; naar de minister van Justitie en Veiligheid die een sterke politieke en beleidsmatige verantwoordelijkheid voor de politie heeft gekregen en naar de nationale korpschef en de NCTV voor beleids-, beheers- en operationele vragen en voor ontwikkeling en innovatie. Daar krijgen ook de risicoanalyses van fenomenen die voor de veiligheid van belang zijn inhoud en vorm. Het is de lijn van de centraal geformuleerde vraagstelling, vaak met lange onderzoekslijnen. Het door de NCTV geïnitieerde onderzoek naar fenomenen en het al genoemde onderzoek naar de pluralisering van de politiefunctie zijn daar voorbeelden van.

De tweede lijn is die van de dynamiek van de politieke en veiligheidswerkelijkheid. Het is het onderzoek met een directer politie en veiligheidsbelang. Het is vaak pragmatischer, sneller en kan soms ook verkennend en klein zijn. Het gaat hier om het onderzoek binnen de eenheden en voor een deel ook het onderzoek van de Politieacademie en dat van het programma P&W. Het is ook het terrein waarop de zakelijke bureaus opereren. Overbodig wellicht is de opmerking dat het onderscheid niet absoluut is. De onderzoeken van Adang en Van der Torre naar de nieuwjaarsrellen begon meer dan tien jaar geleden, werd herhaald, het thema werd overgenomen door de OVV en nu wordt met behulp van publieksenquêtes een majeure politieke beslissing over de nieuwjaarsviering voorbereid. Hier hebben ook de creatieve invallen een plaats. Er wordt een onderzoek of een onderzoekje gestart en dat blijkt een interessant gegeven op te leveren, dat gegeven leidt tot een vervolgonderzoek en eventueel een experiment en zelfs een evaluatie. Nieuwsgierigheid, beweeglijkheid en experimenteerlust staan hier centraal. Voorbeeld is het onderzoek “notoire straten”, waarin voor enkele straten waarvan een beeld bestond van verhoogde criminaliteit, werd geïnventariseerd wat er echt aan criminaliteit werd gevon-

---

²⁷ https://www.tno.nl/media/12715/thema_maatschappelijke_veiligheid_vp-plannen_2019.pdf

den. De betrokkenen vroegen om een vervolg, dat werd gevonden in een gerichte aanpak van criminaliteit in zo'n straat, die werd geëvalueerd en die nu weer wordt gevolgd door een gebiedsgericht aanpak in een aantal gemeenten. Binnen politie-eenheden wordt bovendien verder zelfstandig geëxperimenteerd op basis van de onderzoeken van Mehlbaum e.a. (2018, 2019).

3.6. Het beeld

Veel onderzoek dat vaak is gericht op de beleidsagenda's

Er wordt veel empirisch onderzoek gedaan. Die onderzoeken verschillen in discipline, in grootte, in methode, in representativiteit, in onderwerp en domein, in kwaliteit en in richting en mate van benutting. Behalve dat deze inventarisatie onvolledig is, zijn er ook geen gegevens verzameld over de meeste van deze invalshoeken. Dat zou, bij gevoelde behoefte, alsnog kunnen gebeuren.

Het grootste aantal onderzoeken wordt gedaan binnen het domein van de opsporing. Dat gebied heeft zich de afgelopen tien jaar sterk ontwikkeld, net als het onderzoek op het gebied van nationale veiligheid, cybercrime en terrorismebestrijding. De onderwerpen hebben zich aldus aangepast aan de beleidsagenda's van het ministerie en de politie.

Opvallend is daarbij het geringe aandeel van onderzoek op de andere traditionele politiedomeinen en met betrekking tot leiderschap en politievisie. Dat geldt ook voor legitimiteit²⁸. Het onderzoek volgt de politieke en politieke beleidsagenda's.

Informatietechnologie, "cyber"-gerelateerd onderzoek en forensische technologie nemen een groot deel van het onderzoek in. Ook daar vernieuwing. Een aanzienlijk deel van dat onderzoek heeft ook betrekking op de opsporing.

Systematiseringen en integratie van innovatie en onderzoek

Er zijn in hoog tempo centraal geïnitieerde grote en samenhangende onderzoek- en innovatieve programma's ontstaan op de nieuwe aandachtspunten binnen de veiligheids- en politiesector.

Opkomst van de exacte wetenschappen

Opvallend is de groei van de exacte wetenschappen in het onderzoek. "Cyber" en IT als een sleutelterm voor alle onderzoek dat met informatietechnologie en social media te maken heeft. De omvang ervan is sterk toegenomen. De snelle opkomst van TNO in het politieonderzoek en de innovatie is daarvan de meest samenhangende en zichtbare uiting.

Daarnaast laat het onderzoek op het forensische domein de doorwerking van de technologische innovatie in de opsporing zien. Ook de opkomst van de neuropsychologie is een nieuwe beweging van uit de exacte wetenschappen in het politieonderzoek²⁹.

Een ontwikkeling die daarmee verband houdt is de samenwerking tussen disciplines. Technische en informatietechnische disciplines en sociaalwetenschappelijke disciplines en psychologie worden gecombineerd.

---

²⁸ Het kan zijn dat deze onderwerpen er wel zijn, maar meer voorwerp zijn van beschouwingen dan van empirisch onderzoek. Dan zijn ze hier niet meegenomen.

²⁹ Ik zou deze thema's niet hebben opgenomen in de inventarisatie wanneer ze niet gekoppeld zouden zijn aan gedrag. Dat is bij de drie thema's steeds het geval. De neuropsychologische invalshoek staat ten dienste van de weerbaarheidsvraag en de fysieke en psychische gezondheid van politiemensen, informatietechnologie en social media revolutioneren het werk van de politie, haar methoden en haar organisatie en de toepassing van ontwikkelingen op het gebied van de forensische opsporing blijken sterk samen te hangen met de noties en werkwijzen van forensisch onderzoek. In alle gebieden blijkt dat de vraag naar de werkbaarheid en toepasbaarheid experimentele designs noodzakelijk.

Afstemming en efficiency

Ik noteerde nogal wat vermoedelijke overlappingsen of samenhang. Daarbij kon ik vaak niet vaststellen welke van de twee het was. Overlappingsen worden in belangrijke mate veroorzaakt door een gebrek aan overzicht over het veld van lopende of onlangs afgesloten onderzoeken. Mijn vermoeden is dat er te weinig samenhang en dus te weinig coördinatie is.

De oude domeinen

Opvallend is het geringe aandeel van onderzoek op de andere traditionele politiedomeinen en ook die met betrekking tot leiderschap en politievisie. Dat geldt ook voor legitimiteit³⁰. Het onderzoek volgt de politieke en politieke beleidsagenda's.

Theorievorming

Deze inventarisatie beperkte zich tot empirisch onderzoek en bestreek iets meer dan anderhalf jaar. Daardoor miste ik vermoedelijk veel van de eventueel aanwezige theoretische beschouwingen of theorievormend empirisch onderzoek. Het antwoord op de vraag of er sprake is van theorievorming of visieontwikkeling op onderzoek of op politiewerk kan via deze weg dus maar heel beperkt worden beantwoord. Duidelijk is wel dat er veel promotieonderzoek plaatsvindt en dat er via dat onderzoek relatief veel theoretische verdieping op veiligheids- en politierelevante thema's plaatsvindt.

De promotieonderzoeken volgen qua onderwerpen de beleidsagenda's van ministerie en politie. Niet is nagegaan welke theorie georiënteerde onderzoekprogramma's of theorie ambities van promotoren of promovendi er zijn. Ik kon dus niet nagaan of bij de verschillende promotoren verder theoretische ambities leefden en hoe die eruitzagen.

Grote thema's

De critici van de huidige onderzoekpraktijk hebben gelijk, grote thema's komen maar moeizaam aan de orde. Ze zijn er wel. Ik noem er maar een paar

De grote programma's van TNO en eventueel van het NSCR zijn gericht op belangrijke maatschappelijke vraagstukken. Ze leveren waarschijnlijk materiaal op dat ook zou kunnen dienen voor de analyse van de grote thema's, wanneer die al niet on het onderzoek zitten. Het is ook goed denkbaar dat ze nuttig zijn voor toekomstverkenningen en scenario's. Eigenlijk geldt dat voor alle aan TNO aangeboden thema's. Ik heb geen zicht op de behandeling van de grote veiligheids- en politiethema's, nu niet beleidsmatig, maar gewoon als wetenschappelijke reflectie en analyse in de opdracht van deze bureaus zit. Ik hoop het, als het niet zo is, dan zou ik het van harte aanbevelen.

Het fascinerende werk in het kader van MEDI@4SEC, een Europees project over veiligheid en social media, waaraan de universiteit van Utrecht en TNO vanuit Nederland meededen, geeft prachtige aanknopingspunten voor analyses en beschouwingen over de snel naderende nieuwe toekomst van de veiligheidszorg³¹. Zie ook Deneff e.a. (2017) over "do it yourself policing".

Ook de koppeling van defensie onderwerpen, van problemen van nationale veiligheid en politievraagstukken binnen TNO zou zo maar een verwijzing kunnen zijn van een belangrijke herordening van beleidsterreinen, instituties en werkterreinen. Ook die ontwikkeling is de moeite van nadere beschouwing waard. Wat betekent dat voor de inhoud en de toekomst van werk en organisaties?

---

³⁰ Het kan zijn dat deze onderwerpen er wel zijn, maar meer voorwerp zijn van beschouwingen dan van empirisch onderzoek. Dan zijn ze hier niet meegenomen.

³¹ <http://media4sec.eu/partners/>

Hoe komt het dat de politie uitbreidt en er steeds sprake is van knellende tekorten? Definiëren we te veel problemen als politiewerk? Is er sprake van afwenteling van problemen vanuit andere sectoren of van particuliere vraagstukken naar de politie? Zijn er andere aanpakken mogelijk?

Is de opkomst van de BOA het begin van een nieuwe gemeentelijke veiligheidszorg, een nieuwe gemeentepolitie? Welke vormen kan die aannemen? Is dat wenselijk, hoe moet dat dan?

Het is maar een willekeurig greepje, de thema's zijn er wel. Ze kunnen worden aangevat door universitaire onderzoeksgroepen, door NSCR of door een ander. Maar er moet wel een vraag worden gearticuleerd, er moeten wel fondsen zijn en het project moet niet naar de goedkoopste aanbieder gaan!

Historisch onderzoek

Er is nauwelijks historisch onderzoek. Historisch onderzoek is ook een manier om grote thema's aan te pakken. De politie verwaarloost die mogelijkheid. Van de reorganisatie wordt een kroniek gemaakt die een basis kan vormen voor onderzoek, maar het is geen echt onderzoek. De hantering van het bezoek van de Turkse minister van familie zaken in Rotterdam in maart 2017 is nooit geanalyseerd en gepubliceerd. De manier waarop de MH17-ramp in binnen- en buitenland is geleid en aangepakt wordt nergens breed beschreven. De wijze waarop de nieuwjaarsbranden in Den Haag zijn gehanteerd wordt niet geanalyseerd. Het verhaal achter de reeksen liquidaties en onderzoeken daarnaar en een eventuele achterliggende strategie blijven ongeschreven en ongeanalyseerd, de personele uitwerking van de reorganisatie en de veranderkundige aanpak ervan raken langzaam in de vergetelheid.

Het kan zijn dat zulk onderzoek er is en dat ik het niet kan vinden, ik hoop het eigenlijk, maar ik betwijfel het.

4. De benutting van onderzoek

De vraag naar het gebruik van het onderzoek is een centrale. Zonder benutting is onderzoek dus nutteloos. Hoe staat het met dat gebruik? Ik maak in het antwoord een onderscheid tussen benutting van onderzoekresultaten en gebruik van de expertise van onderzoekers. De onderzoekers zijn ook in persoon bronnen van benutting.

4.1. Benutting van onderzoek

Er wordt hier en daar schamper gedaan over de bijdrage van het politieonderzoek aan politiebeleid en politiewerk. Veel rapporten, weinig effect, weggegooid geld vergeefse moeite is dan het snelle oordeel. Soms lijkt het nog erger: een “succesvolle mislukking” voor heel Europa, volgens Jaschke (2007), al even geleden.

Ik bestrijd dat, in ieder geval voor Nederland. Het politierelevante onderzoek levert een onbetwistbare bijdrage aan de ontwikkeling van de politie in haar handelen. Ik heb in 2018 een quick scan uitgevoerd naar de effecten van het wetenschappelijk onderzoek van de lectoren en onderzoekers van de Politie-academie (van Reenen 2018). Daaruit bleek dat er sprake is van een gevarieerde en omvangrijke benutting van onderzoek voor ministerieel beleid, voor politiebeleid en -strategie, voor de politiepraktijk en voor de weerbaarheid van mensen. Ik verwijs naar die quick scan voor een onderbouwing. Dozy en Rottenberg komen tot dezelfde conclusie voor het onderzoek van het programma P&W³².

Ik geef om mijn punt hier verder te illustreren, een paar in het oog springende voorbeelden van benutting van onderzoek.

Tabel V Voorbeelden van benutting van onderzoek

Grote incidenten	
Telegraafrellen	Het rapport van de cie. Enschede bevat een analyse van twee hoogleraren die een centrale rol speelden bij de aanbevelingen en de discussie in de Tweede Kamer en de maatregelen daarna (Commissie van Onderzoek 1967).
De IRT-affaire	De parlementaire enquête naar de IRT-affaire is een tweede voorbeeld. Daarin vormde de wetenschappelijke analyse door een viertal hoogleraren een belangrijke wetenschappelijke basis voor het oordeel van de commissie en voor de aanbevelingen (Fijnaut 1996). Het voorstel om bij de aanpak van de georganiseerde criminaliteit niet alleen de politie te gebruiken maar breder, het bestuur en haar juridische en bestuurlijke mogelijkheden, werd standaard voor de aanpak van georganiseerde criminaliteit en een van de inspiratiebronnen voor het veiligheidsbeleid van bijvoorbeeld de gemeente Rotterdam in de jaren na 2000.
Rellen Feyenoord	799 mensen waren aangehouden na de voetbalwedstrijd Feyenoord-Ajax op 23 april 2006. De Nationale Ombudsman onderzocht de massa-aanhoudingen, verwierp de aanpak als onrechtmatig en deed aanbevelingen voor verbetering. (Nationale Ombudsman 2008).
Crisisonderzoek	Bij vele grote incidenten werd het COT ingeschakeld om onafhankelijk beschrijvend of evaluerend onderzoek te doen ³³
Het stalking-drama in Rotterdam	De inspectie J&V onderzocht de dood van Hümeýra Ergincanli in 2018 door haar stalker in Rotterdam en deed een aantal aanbevelingen over een betere aanpak die worden geïmplementeerd (Inspectie 2019).
Beleid	
Visie en organisatieontwikkeling	De rapporten “Politie in verandering en “Politie in ontwikkeling” zijn tot stand gekomen met ondersteuning van politiewetenschappelijk onderzoek.
Opsporingsstrategie	Het rapport Handelen naar waarheid (Huisman 2016), een analyse die de basis legde voor een veranderingsstrategie voor de opsporing.

³² Dozy, M. en A. Rottenberg hebben ook in 2018 een quick scan uitgevoerd naar de benutting van onderzoek van het programma P&W. “Onderzoekers over P&W-onderzoek; “Quick scan”. Ook die is niet gepubliceerd.

³³ Voor een overzicht vanaf 2012 zie: <https://cot.nl/overcot/archief-actueel/>

Ondermijning	De bestuurlijk invloedrijke analyses van de ondermijning in Brabant van Tops.
Evaluaties	
Bestelwijzigingen	De wijzigingen in het politiebestedel van 1993 en 2013 zijn geëvalueerd. Die evaluaties speelden een rol in de Kamerdebatten en leidden tot enkele betekenisvolle aanpassingen van het nieuwe bestel (Gooren 1992, commissie evaluatie politiewet 2012, 2017).
Bodycams	Een recente evaluatie van een proefproject betreft het gebruik van bodycams. Er is zowel een evaluatie van een landelijk project als van een Amsterdams project van Flight. De resultaten zijn gebruikt in de beslissingen over de invoering van de bodycam en de training en begeleiding.
Realtime informeren noodhulpeenheden	Scholtens (2016) onderzocht of deze innovatie werkte, dat was niet het geval, de informatie kwam steeds te laat.
Stroomstootwapens	De invoering van het stroomstootwapen is van een serie onderzoeken en evaluaties voorzien. Het project is eerst verkend aan de hand van een literatuurstudie, vervolgens enkele malen geëvalueerd en van adviezen voorzien, laatstelijk in 2017 (Adang 2017). De brede invoering van het stroomstootwapen waartoe nu besloten is en die nu zal plaatsvinden, werd niet geadviseerd.
Bodycams	Flight deed landelijk onderzoek naar bodycams en begeleidde het Amsterdamse experiment en actieonderzoek, en de advisering over het gebruik.
Praktijk	
Ondermijning	Onderzoek van Mehlbaum naar mogelijkheden om heel praktisch in de gebiedsgebonden politiezorg ondermijning tegen te gaan zijn in de meeste eenheden overgenomen.
Outlaw motorbendes	De juridische studie naar de mogelijkheden om motorclubs te verbieden werd gebruikt bij de pogingen om de het beleid en de wetgeving m.b.t. outlaw motorclubs te veranderen.
Drugsafval	Onderzoek naar het gebruik van dumpplaatsen van drugsafval voor forensisch onderzoek.
Kritische studies	
Nieuw politiebestedel	Kritische wetenschappelijke studies over de politie die hebben bijgedragen aan belangrijke veranderingen binnen de politie zijn schaars. Fijnauts studie over de nationale politie bijvoorbeeld, die naast een beschrijving van de ontwikkeling van het bestel veel kritiek op het nieuwe bestel heeft, is genegeerd (Fijnaut 2012). Geen effect dus nog. Dat is geen omissie van de schrijver, maar van de politiek en het bestuur die er niet op ingingen. Het is een studie van een dergelijke zwaarte en diepgang dat er nog jaren uit geput kan worden.
Versterking recherche	Princen schreef een kritisch boek over de opsporing (Princen 2015). Dat was geen wetenschappelijke studie. Maar hij paste wonderwel in een set liggende onderzoekresultaten van onderzoekers verbonden aan de Politieacademie die vervolgens die bevindingen en de ervaringen van Princen bundelden: Op verzoek van het programma Herijking opsporing voerden vier auteurs (een ervan Princen) een nadere sterkte-zwakke analyse uit van de opsporing. Die analyse is leidend geweest voor het werk in genoemd programma (Huisman 2016).
Agendering van problemen	
Verkeerssurveillance	Het onderzoek van de SWOV naar de verkeerssurveillance van de politie had tot nu als voornaamste effect dat er publiciteit ontstond over het nagenoeg verdwijnen van het toezicht van de politie op het verkeer buiten de geautomatiseerde controle op snelheid en roodlicht overtredingen (Goldenberg 2019). Deze onderzoeken zijn door derden geïnitieerd, niet door de minister.
Ordehandhaving	Adang onderzoekt ordehandhaving. De onderzoeken die hij met Van der Torre uitvoerde over de oudejaarsnacht zette het probleem van de excessen en het geweld tegen politiemensen en later ook brandweer en ambulancepersoneel op de politieke agenda (Adang, 2007). Het jaar daarop en tien jaar later herhaalden zij hun onderzoek. Het is ook baanbrekend geweest voor de huidige discussie over vuurwerk en het verbod daarop tijdens Oud en nieuw
Integriteit	
	Het integriteitsbeleid van de politie en het ministerie is mede vormgegeven op basis van de onderzoeken van Huberts en Lasthuizen (2006).
Europeanisering van de politie	Fijnauts studie naar de ontwikkeling van de politie in EU-verband is een naslagwerk voor iedereen die wetenschappelijk of beleidsmatig met de Europeanisering van de politie aan de gang is.

Ongetwijfeld gaat de benutting ook nu en dan verwonderlijk slecht. Bij de voorbereiding van de jongste politiereorganisatie werd een expertmeeting georganiseerd waarbij in workshops onderzoekers vanuit hun expertise kennis en medewerking aanboden aan de kwartiermakers en hun staven voor de inrichting van de nieuwe nationale politie (Vlek 2012). Van dat aanbod is nauwelijks gebruik gemaakt. De ervaringen uit de reorganisatie van de jaren negentig, te boek gesteld in verschillende rapporten en evaluaties zijn genegeerd (Van Reenen 2016). Dit gebeurde ook in de politieke en bestuurlijke gremia met de kritische bijdragen van Fijnaut, Terpstra en andere deskundigen. Nu is dat natuurlijk de vrijheid van degenen die beslissen binnen zo'n grote operatie en deze heeft uiteraard zijn eigen dynamiek, maar curieus blijft het wel.

Er blijft ook onderzoek liggen en er gaan rapporten ongelezen de kast in. In het overzicht over de overlappingen tussen verschillende onderzoeken die ik in het vorige hoofdstuk beschreef, zit ongetwijfeld voer voor overdenking en reparatie. Daar verschaft het materiaal echter geen helderheid over. Bij de agendering van onderzoek en de aanbesteding van nieuwe projecten moet nauwkeurig gekeken worden naar de risico's van overlapping.

4.2. De vraag naar theorie

Interessant voor de kijkrichting van de betrokkenen bij politieonderzoek is nog, dat de vraag naar benutting zich niet richt op het verdere wetenschappelijke gebruik van onderzoek of op theorievorming. De onderzoeksvragen worden bepaald door politie en ministerie. De formele onderzoekopdracht van de Politieacademie beperkt zich tot onderzoek voor de politie en de politieopleiding. En de belangstelling van uit de politie gaat ook uit naar de bijdrage ervan aan de politie. Die oriëntatie is vanuit het beleid en het vakgebied begrijpelijk, noodzakelijk zelfs, maar op den duur is dat dodelijk voor een vakgebied. Misschien worden we hier gered door het inzicht dat politiewetenschap geen discipline is maar een toepassingsgebied. De hoop is dat daar, binnen die discipline, wel theorievorming plaats vindt.

Die verwachting vindt steun in de proefschriften die hier geteld zijn. De vraag is wel welke politierelevante theoretische noties binnen die disciplines worden ontwikkeld en welke de relevantie is voor de veiligheids- en politiesector. Ik heb daar geen zicht op, maar neem wel de kritiek van een aantal onderzoekers binnen de sector en binnen het departement, dat er onvoldoende brede gezaghebbende expertise meer is als een serieuze waarschuwing.

Het is noodzakelijk om het belang van de theoretische ontwikkeling van disciplines die voor de politie van belang zijn op de wetenschappelijke en bestuurlijke agenda te houden. Het gaat daarbij zowel om de inhouden van deze theorieën als de samenhang en de kwaliteit. De politie is te belangrijk om het wetenschappelijk onderzoek over veiligheid en politie alleen aan haarzelf of aan het ministerie over te laten.

4.3. De vraag naar visies

Achter het ongenoegen dat hier en daar klinkt over het politieonderzoek ligt onrust over de afwezigheid van studies over de centrale thema's binnen veiligheid en politiezorg. Wie naar de Engelse Police Foundation kijkt, ziet dat die net een grote strategische review van de politie in Engeland en Wales is begonnen, waarvan de eerste deelstudie net is uitgekomen. Er is een kritische studie over "neighbourhood policing" uitgekomen, die een van de pilaren van het moderne politiewezen zeer kritisch analyseert en zo zijn er meer³⁴. Zulke thema's, worden in Nederland nu niet aangepakt.

Nu is visieontwikkeling niet uitsluitend het werk van een wetenschappelijk onderzoeker, maar de relatie ligt wel voor de hand. Onderzoek kan een heel belangrijke bijdrage leveren aan de ontwikkeling

---

³⁴ <http://www.police-foundation.org.uk/project/strategic-review-of-policing/>

van nieuwe visies. Het kan ook de bestaande praktijken en het lopende beleid fundamenteel bekritisseren. Er is dus een maatschappelijk belang bij een sterke en ook theoretisch georiënteerde universitaire expertise op de politie.

Het ongemak ligt in het gegeven dat in het nieuwe politiebestedel en het nationale veiligheidsbeleid, kritische studies en discussies over nieuwe richtingen in de politiezorg al heel snel politiek gevoelig liggen. Toch zijn de onderwerpen te belangrijk om voor dat eventuele ongemak te zwichten. Ook hier is er een algemeen belang dat te belangrijk is om genegeerd te worden. Wie behartigt dat belang?

4.4. Benutting van onderzoekersexpertise

De grondslagen van wetenschappelijk onderzoek zijn in ons land gelegd door politiemensen. Ze bleven thuis in twee werelden en zijn vermoedelijk verantwoordelijk voor de betrekkelijk grote mate van acceptatie van onderzoek binnen de politie. Vergeleken met bijvoorbeeld Duitsland en Frankrijk is de acceptatie van onderzoek binnen de politie en het vertrouwen in de kwaliteit en integriteit van onderzoekers hoog. Het is een conditie voor benutting.

Onderzoekers zijn ook in persoon kennisdragers:

“Lectoren zijn wandelende benuttingsmedia. Hun hele beroepsleven is doortrokken van communicatie van inzichten, ervaringen, theorieën en ideeën. In telefonische of mailcontacten, vragen, terloopse ontmoetingen, in columns, in de begeleiding van master studenten en promovendi” (Van Reenen 2018).

Dat geldt voor academische onderzoekers, maar net goed voor onderzoekers binnen zakelijke bureaus. Binnen die bureaus vind je voortreffelijke adviseurs en onderzoekers, sommigen met een politieachtergrond, die binnen de politie een groot vertrouwen genieten. Ze hebben ook allemaal een groot netwerk binnen de politie.

Het draagvlak voor die expertise is binnen de politie groot. Bij de zogenoemde “snelle kennismobilisatie”, een methode om bij een nieuw probleem snel deskundigen te verzamelen, spelen ervaren onderzoekers en hun netwerken een belangrijke rol.

4.5 De vervaging van onderzoek en praktijk

Er is een nog slecht opgemerkte maar voor de toepassing van onderzoek betekenisvolle ontwikkeling in dit verband. Ik aarzelde om het te noemen, omdat de beweging geen echt wetenschappelijke producten oplevert en daarom in strikte zin niet binnen deze inventarisatie thuishoort. Hij is echter zo verwant aan wetenschappelijk onderzoek en de benutting ervan en zo betekenisvol, dat ik hem beschrijf. Het is een vehikel waarmee wetenschap nagenoeg ongezien de politie binnenkomt.

Embargo-onderzoek.

De term is licht belast omdat hij stamt uit de tijd van de IRT-affaire. Tegenwoordig wordt hij ook gebruikt voor wetenschappelijk onderzoek ten behoeve van politie-eenheden, RIEC's en andere diensten die wetenschappelijk onderzoek laten uitvoeren dat niet gepubliceerd wordt. Soms is een reden de vertrouwelijkheid van het onderzoek, soms ook het gebrek aan capaciteit bij analyse afdelingen binnen diensten. Het is dan onderzoek dat ook door staf- en analyseafdelingen zou moeten worden gedaan, maar dat uitbesteed wordt onder voorwaarde van vertrouwelijkheid. Ik heb genoteerd dat zakelijk bureaus maar ook hogescholen zulk onderzoek uitvoeren.

Een deel van dit niet gepubliceerde onderzoek wordt ook uitgevoerd door onderzoekers die op verschillende plaatsen binnen de politie-eenheden te vinden zijn en die bij de hand zijn wanneer snel of vertrouwelijk onderzoek gedaan moet worden. Er is informeel contact tussen deze onderzoekers.

Praktijkonderzoek, peerreviews en praktijk leren

De Politieacademie die sterk op praktijkrelevantie van onderzoek wordt aangesproken en al jarenlang worstelt met de vraag hoe het onderzoek meer praktijkrelevantie te geven, ontwierp daarvoor een aantal verschillende methoden:

- Blauw vakmanschap (Nap)³⁵
- Peer reviews (Adang)³⁶
- Duurzaam verbeteren (Koopmans)³⁷

Daarnaast heeft in de breedte van het onderzoek een belangrijke aanpassing van methoden plaatsgevonden via vormen van actieonderzoek, “labs” en onderzoek gekoppeld aan experimenten en is er toenemende aandacht voor goede evaluatie van vernieuwingen. Van de effectiviteit van de nieuwe methoden om de benutting te vergroten is mij geen onderzoek bekend.

Verwetenschappelijking binnen de politieorganisatie en de veiligheidssector.

Sommige politieonderdelen hebben academici in dienst die deels wetenschappelijk getinte werk binnen de organisatie doen. Ik citeer Jansen:

“Sinds in de jaren negentig van de vorige eeuw bij de politie op basis van het principe van intelligence gestuurd politiewerk (IGP) wordt gewerkt (Kop & Klerks, 2010; Versteegh e.a., 2010; Duijn, 2012), buigen analisten en onderzoekers zich ook op regionaal en landelijk niveau over vragen op het terrein van veiligheid en criminaliteit die de politie het hoofd moet zien te bieden. Hoewel deze professionals deels academisch geschoold zijn en gebruik maken van een instrumentarium en methodologie die (academisch gebonden) onderzoekers op het gebied van veiligheid en criminaliteit eveneens hanteren (zie bijvoorbeeld over sociale netwerkanalyse bij de aanpak van georganiseerde misdaad: Duijn, 2013; Jones, 2013), is het de vraag in hoeverre ‘analyseproducten’ – zo worden de resultaten van analyses binnen de Nederlandse politie genoemd – in het kader van intelligence als wetenschap kunnen worden bestempeld” (Jansen, 2014).

Ook de toevloed van wetenschappelijk opgeleide mensen in de uitvoerende lagen van de politie is een vorm van verwetenschappelijking. De wetenschappelijk gevormde recherchekundigen doen dat binnen de recherche zowel door hun analytische houding als door hun methoden en technieken. Die verrijking van de researchpraktijk kan ook ongedachte gevolgen hebben. Toen Michel Princen, financieel rechercheur bij de Amsterdamse eenheid, uit de politie stept en het kritische boek “De Gekooide recherche schreef, werd zijn werk overgenomen in het rapport “Handelen naar Waarheid”, een kritische analyse van de opsporing van de Politieacademie (Huisman 2016). Dat rapport werd een van de pijlers onder een omvangrijk verbeteringsprogramma van de opsporing. Landman bouwt daar nu op voort met een fundamentele analyse van de factoren die verandering binnen de recherche belemmeren (Landman 2020).

Wetenschappelijke opgeleide mensen binnen de politie gaan met hun vaardigheden aan de gang, binnen de politiepraktijk. Die beweging, van groot belang voor de vernieuwing van de politiepraktijk, heeft een eigen dynamiek. Ze onttrekt zich aan de centraliseringstendens binnen de politie, sterker nog, ze verzet zich daar vaak tegen. De Q-teams, een vernieuwingsbeweging die in Oost-Nederland ontstond, is een voorbeeld van de dynamiek vanuit de basis.

---

³⁵ <https://www.politieacademie.nl/kennisenonderzoek/blauwvakmanschap/Paginas/Blauw-Vakmanschap0821-4992.aspx>

³⁶ <https://www.politieacademie.nl/kennisenonderzoek/blauwvakmanschap/Paginas/Peer-Review.aspx>

³⁷ <https://www.politieacademie.nl/kennisenonderzoek/blauwvakmanschap/Paginas/Duurzaam-Verbeteren.aspx>

4.6. Weerstand en experimenteerlust

Onderzoekers hebben zich het al oude verwijt van beperkte bruikbaarheid van uit de politie aange trokken en werken daaraan. Er is ook bestuurlijke en politieke weerstand tegen onderzoek. Drie bronnen van weerstand noteerde ik.

1. Er zijn onderzoeken die niet van de grond kwamen bij gebrek aan medewerking vanuit de politieleiding, of door werkdruk, of die werden afgebroken wanneer er een nieuwe chef aantrad die het onderzoek niet zag zitten. Politiecultuur is een vaak genoemde maar diffuse oorzaak van deze weerstand.
2. Een tweede bron van weerstand is de onwelkome boodschap. In een vergelijkend onderzoek naar de effectiviteit van het opsporingsproces tussen Utrecht en Münster (Dld.), bijvoorbeeld bleek dat de wijze van organiseren van de politie en van het aangifteproces belangrijke factoren waren om het verschil in oplossingspercentages ten nadele van Utrecht te verklaren (Liedenbaum, 2003). De leiding van de regiopolitie Utrecht was met die conclusie niet blij omdat deze vraagtekens zette bij belangrijke pijler onder de organisatiefilosofie van Utrecht. Er waren grote bezwaren daar tegen het onderzoek. Het werd na gedoe en vertraging vervolgens toch gepubliceerd. Zo zijn er meer voorbeelden³⁸.
3. Een derde bron van gevoeligheid binnen departement en politie is publiciteit. Tekortkomingen en fouten binnen de rechtshandhaving krijgen veel publiciteit en leiden tot televisieaandacht, Kamervragen en negatieve beeldvorming van de politie en soms van de minister. Behoedzaamheid en angst gaan het handelen beheersen.

Experimenteerlust

Binnen nieuwe gebieden van politiewerk, met de aanpak van cybercriminaliteit als voorbeeld, is de weerstand tegen verandering geringer en is er juist gevoeligheid voor nieuwe ontwikkelingen: een nieuw type deskundigheid dat daar de politie binnen komt is juist veranderingsgezind en vernieuwingsgevoelig. Ook de binnenkomst van mensen met een wetenschappelijke opleiding op de werkvloer, politiekundigen en recherchekundigen, geeft sterke veranderingsimpulsen.

4.7. Het beeld

Wetenschappelijk onderzoek wordt benut binnen de politie en binnen het veiligheids- en politiebeleid. Onderzoekresultaten worden gebruikt binnen beleid, strategie en praktijk. De mate van benutting is onbekend, het is slecht onderzoekbaar. Een deel van de benutting is aanwijsbaar, een deel sijpelt ongemerkt ministeries en de politie binnen.

De Politieacademie heeft methoden ontwikkeld om de praktijkrelevantie van onderzoek en het gebruik van onderzoeksresultaten verder te vergroten.

De benuttingsvraag betreft de toepassing van onderzoeksresultaten voor het beleid, de uitvoering en het onderwijs. Het belang van theorievorming en verdieping op het gebied van veiligheid en politie wordt door ministerie noch nationale politie voldoende onderkend. Toch ligt daar een eminent belang. Universitair onderzoek en -theorievorming zijn noodzakelijk voor studies over lange termijn-ontwikkelingen van de politie, voor visie en conceptontwikkeling en voor kritische studies over de politie. Zulke studies zijn ook voorwaarde voor het behoud van de kwaliteit van het meer operationeel gerichte onderzoek. Wil het ministerie of de politie de zogenoemde “grote vragen” kunnen adresseren, en die

---

³⁸ Een verwante weerstand deed zich voor toen onderzoekers van Crisislab onderzoek deden naar het in real time informeren van noodhulp-eenheden (Scholtens 2016). De Real-Time Intelligence Centers die daarvoor waren opgezet waren niet in staat om tijdig relevante informatie te leveren aan noodhulp-eenheden, ook niet bij niet spoedeisende meldingen. Die conclusie leidde vooral tot weerstand en de ontkenning van de resultaten van het onderzoek en de verkettering van onderzoekers.

behoefte wordt daar geformuleerd, dan moet theoretische verdieping ook haar een zorg zijn en dan zou zij de condities daarvoor moeten scheppen.

Hoewel er ook weerstand bestaat, is de acceptatie van onderzoek binnen de veiligheidssector en politie relatief groot. Er zijn veel onderzoekers die vertrouwen genieten binnen de veiligheids- en politiegremia. Een deel van hen wordt ook als persoon geconsulteerd en in discussies betrokken en zijn zo bronnen van benutting.

Er is naast de benutting van wetenschappelijke rapporten een stille verwetenschappelijking aan de gang binnen de politie. Analisten binnen de politie gebruiken wetenschappelijke technieken, academisch geschoolde politie- en recherchekundigen nemen wetenschappelijke training en technieken mee de politie in, Onderzoekbureaus en TNO-medewerkers introduceren technieken en werkwijzen uit de wetenschap binnen de politie. Het is stille verwetenschappelijking, waar het wetenschappelijk onderzoek van gebruik kan maken wanneer de benutting van hun onderzoekresultaten aan de orde is.

5. Opdrachtgevers, begeleiders en uitvoerders

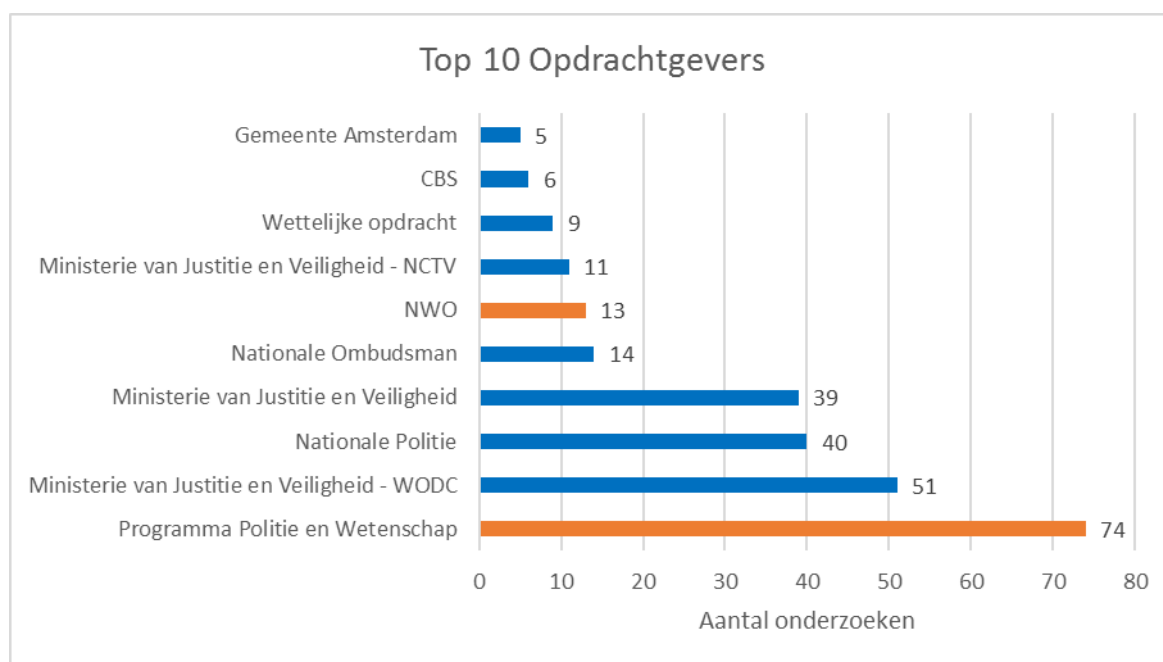
Dit hoofdstuk gaat in op de organisaties die opdracht geven voor onderzoek, de uitvoerders van onderzoek en de subsidieverschaffers en begeleidende bureaus.

5.1. Opdrachtgevers, het blijven er veel.

Sinds de reorganisatie van de politie in 2013 is de constellatie van opdrachtgevers, opdrachtnemers en financiers van onderzoek sterk vereenvoudigd. Geen 26 zelfstandige korpsen meer met hun eigen bestuur, onderzoeksvragen en autonomie, geen twee ministeries meer met elk een eigen politieke agenda en beheersverantwoordelijkheid voor delen van de politie en hun eigen onderzoekbehoefte en geen regionale colleges meer en gemeenten met immer een eigen rol. De gemeenten zijn gebleven en spelen met hun burgemeesters nog steeds een eigen en zelfstandige rol, ook op onderzoekgebied. Als de Amsterdamse burgemeester een beeld wil hebben van de drugshandel in de stad vraagt ze simpelweg een verkenning en krijgt die ook (Tops 2019). Maar er is nu in ieder geval slechts één nationale politie en een politiek verantwoordelijke minister.

Wie zijn de opdrachtgevers? In het totaal telde ik 65 verschillende opdrachtgevers, de meeste met een paar opdrachten³⁹. De tien grootste zijn in onderstaande tabel opgenomen.

Tabel VI Top 10 opdrachtgevers

NWO en het programma P&W zijn in oranje weergegeven omdat zij een andere positie hebben dan de anderen, NWO selecteert en subsidieert onderzoekvoorstellen en het programma P&W begeleidt, beoordeelt en publiceert daarnaast onderzoeken. Beide zijn geen opdrachtgever/afnemer van het resultaat. De Politieacademie ontbreekt in dit overzicht omdat het eigen onderzoek van de academie niet is meegeteld als opdrachtgever-gebonden onderzoek.

De concentratie van opdrachtgeverschap bij het ministerie of haar onderdelen blijkt zonneklaar uit de tabel. De telling onttrekt de toch nog blijvende variatie in opdrachtgeverschap ook binnen de politie aan het zicht. Daar opereren nog steeds eenheidschefs, portefeuillehouders en sommige projectleiders al min of meer zelfstandige opdrachtgevers. De Top 10-lijst in tabel VI verhuult daarnaast de

³⁹ Van de 581 gevonden onderzoeken is van 237 de opdrachtgever niet vermeld.

grootte en gevarieerdheid van de lijst met opdrachtgevers. Er zijn gemeenten onder, een wethoudersvereniging, provincies, The Hague Security Delta, de vereniging van banken, het kennisplatform integratie en samenleving, RIEC's, het ministerie van VWS enz. In het totaal 65. De lijst met opdrachtgevers is opgenomen in bijlage IV.

De grootste 8 opdrachtgevers (blauw in het schema) nemen 113 onderzoeken voor hun rekening. De overige 468 komen van heel veel kleinere opdrachtgevers. Een ook na de reorganisatie nog steeds versnipperd veld. Duidelijk is ook het aandeel van het programma P&W en NWO. Zij nemen 87 van de 581 onderzoeken voor hun rekening.

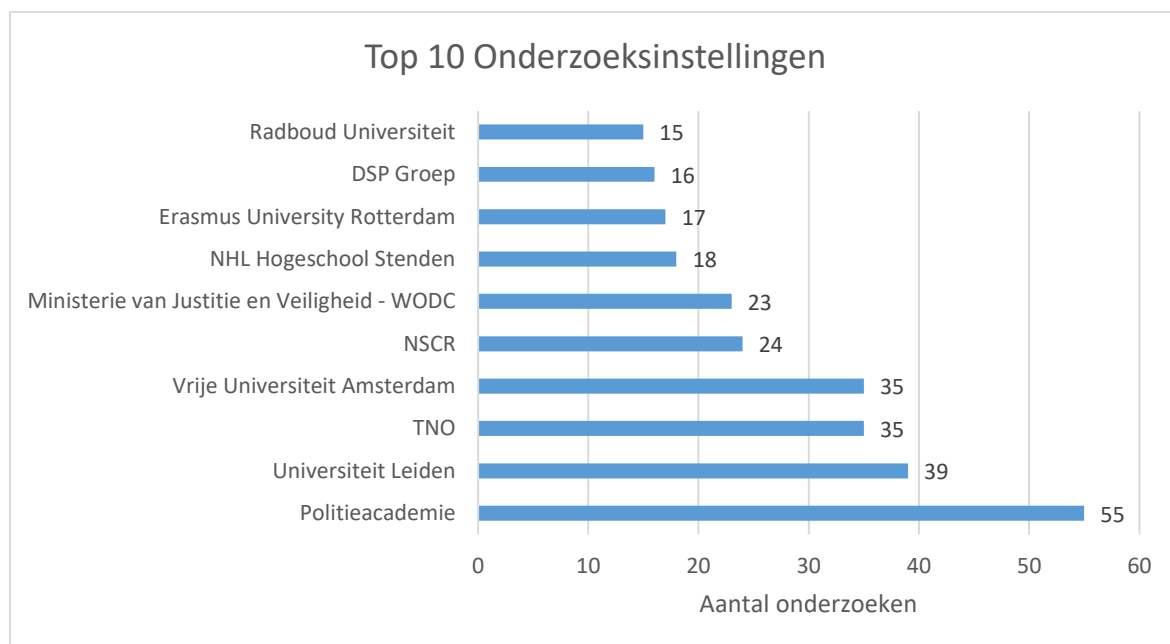
5.2. Onderzoekers en hun instellingen; ook dat zijn er veel

Er zijn niet alleen veel opdrachtgevers van onderzoek, er is ook een verrassend groot aantal instellingen dat onderzoek doet. In bijlage V staat een overzicht van betrokken onderzoekinstellingen. Ze zijn verdeeld in instellingen die tot de overheid behoren, universiteiten en hogescholen en zakelijke bureaus.

Het totale aantal onderzoeksbureaus en instellingen dat onderzoek doet bedraagt 84. Opvallend is het grote aantal zakelijke bureaus in deze opsomming. Een deel van de verklaring daarvoor is, dat daar een aantal kleine bureaus en eenpitters bijzitten, bij overheden en universiteiten gaat het steeds om grotere organisaties.

De Top 10 onderzoekinstellingen zijn opgenomen in de onderstaande tabel.

Tabel VII Top 10 onderzoekinstellingen

De tien instellingen met het grootste aantal onderzoeken nemen 277 onderzoeken voor hun rekening. De overige 304 onderzoeken worden of zijn door 74 bureaus en instellingen uitgevoerd

De lijst laat ook veel verschillende universiteiten zien. Waar het gaat om het aantal onderzoeken per instelling, springt de Leidse universiteit er uit binnen de groep universiteiten en hogescholen. Van daaruit wordt veel onderzoek gedaan, een deel daarvan is terrorisme-georiënteerd onderzoek, een hot topic. Daarnaast valt de positie van TNO op. Het vraaggestuurde programma is in betrekkelijk korte

tijd uitgegroeid tot een in omvang belangrijk programma, dat bovendien een lange looptijd heeft. Het is een programma dat sterk innovatiegericht is en steeds ligt op het grensvlak van technologie en gedrag, de nieuwe trend in het politieonderzoek.

Uit de tabel blijkt ook dat de Politieacademie de in omvang grootste uitvoerder van onderzoekprojecten is. Er komt maar een zakelijk bureau in de Top 10 voor, de DSP-groep. De meeste zakelijke bureaus hebben een paar onderzoeken per jaar.

5.3. Opdrachtgevers en onderzoekinstellingen

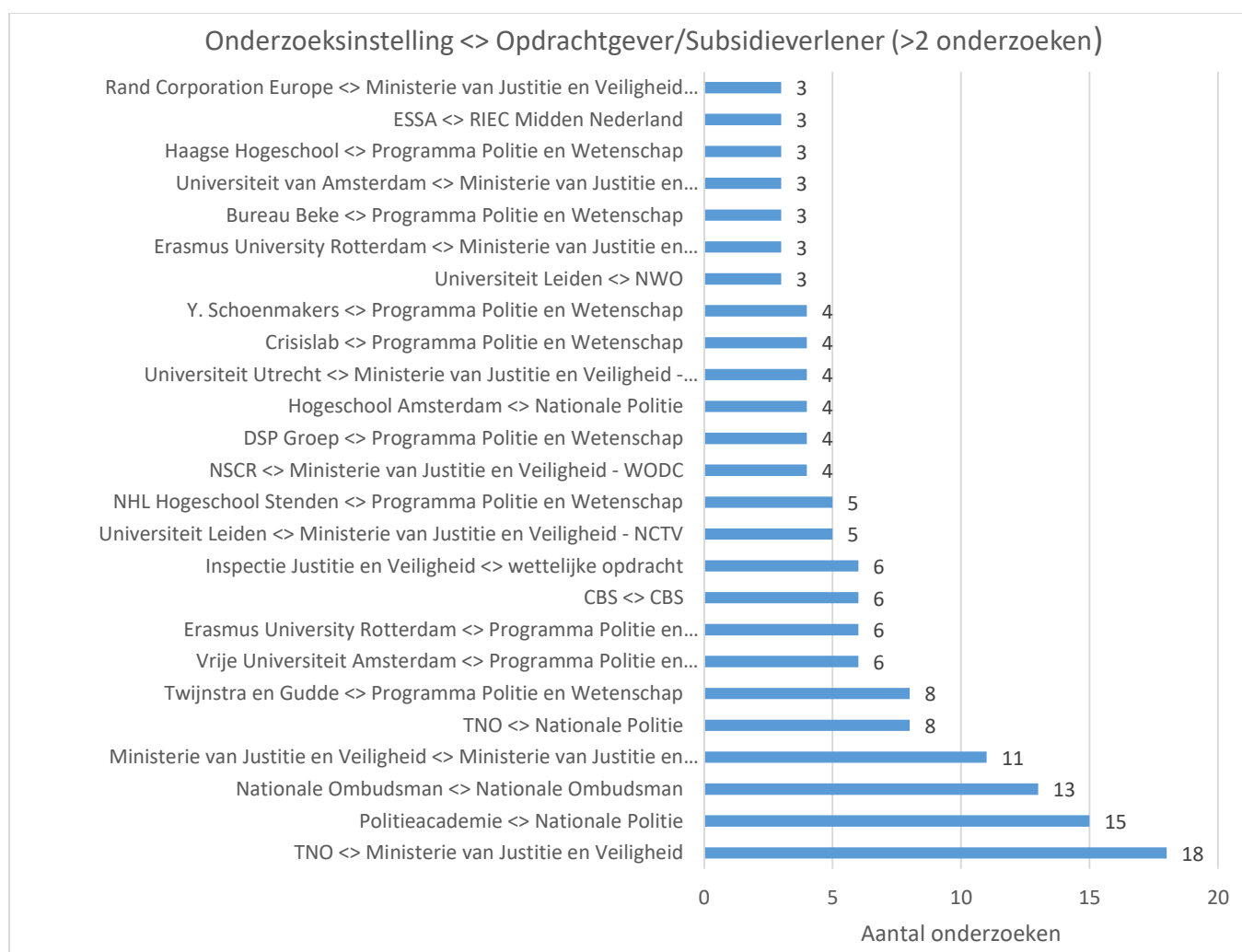
Zijn er combinaties van opdrachtgevers en opdrachtnemers aan te wijzen? Het antwoord is bevestigend. Bij sommige relaties ligt het verband voor de hand: de Politieacademie bijvoorbeeld doet steeds onderzoek in opdracht van de nationale politie⁴⁰. Het WODC-onderzoek is in hoofdzaak in opdracht van onderdelen van het ministerie. Bij sommige programma's is er sprake van een "closed shop"; het vraag gestuurde programma is een exclusieve relatie tussen de nationale politie en TNO. De grootste spreiding over onderzoekinstellingen is te zien bij het ministerie van J&V als geheel en bij het programma P&W.

---

⁴⁰ Door tijdgebrek is niet nagegaan wie binnen de nationale politie de opdrachtgever was voor Politieacademieonderzoek. Soms is dat een portefeuillehouder, soms een eenheidschef, soms ook de leiding van de nationale politie.

Tabel VIII Koppeling opdrachtgever en onderzoekinstelling

De tabel laat voor de hand liggende verbindingen zien. Hij geeft geen aanleiding tot opmerkingen.

5.4. Mensen en namen

Korsten nam in zijn overzicht van het politieonderzoek in 2012 namen op van vooraanstaande politie-wetenschappers; het ging over hoogleraren en gepromoveerde onderzoekers. Daarin ontbraken de onderzoekers van de zakelijke bureaus. Ze zijn wel van belang want een deel van de goede onderzoekers is daar te vinden. Ik heb de opsomming van Korsten in de voetnoot opgenomen⁴¹. Korstens opsomming had niet de pretentie om volledig te zijn en ik onthoud me dan ook van een vergelijking tussen 2012 en 2019.

⁴¹ "Welke auteurs en docenten zijn nu met name actief op de kernthema's? Aan te geven is wie zich met name op het terrein van politiestudies begaven resp. begeven door vele publicaties. We geven enige namen die de lezer in het voorgaande al enkele keren is tegengekomen. Dat zijn in willekeurige volgorde: Jan Naeyé, Cyrille Fijnaut, Bob Hoogenboom, Maurice Punch, Leo Huberts, Erwin Muller, Frank Bovenkerk, Lex Cachet, Kees van der Vijver, Henk van de Bunt, Hans Boutellier, Monica den Boer, Gabriël van den Brink, Toine Spapens, Wouter Stol, Edward van der Torre, Jan Terpstra, Ira Helsloot, *Gerben Bruinsma*, Karin Wittebrood. De cursief aangeduide namen zijn nadrukkelijk genoemd door Leo Huberts in zijn afscheidsrede ('Over blinde vlekken in de politiepraktijk en de politiewetenschap') als bijzonder hoogleraar Politiestudies en Veiligheidsvraagstukken aan de VU (2005: 8). De andere genoemden zijn allen hoogleraar of hoogleraar geweest (Punch, Bovenkerk) dan wel recent benoemd (Boutellier, Den Boer, Stol, Terpstra), of ervaren (gepromoveerd) docent/onderzoeker (Cachet, Van der Torre). Veel van deze namen zullen terugkeren in de volgende schets over ontwikkelingen in het object van onderzoek". <http://www.arnokorsten.nl/PDF/Politie/Politiestudies%20in%20vogelvlucht.pdf>

Een uitzondering: er lijkt sprake te zijn van een generatiewisseling. De meesten uit de groep onderzoekers die de ontwikkeling van de politiewetenschappen heeft vormgegeven en in belangrijke mate heeft bepaald is gestopt, gepensioneerd, met emeritaat of anderszins weg. Daarmee is veel expertise en ervaring aan universiteiten verloren gegaan. Dat waren steeds kleine en vaak betrekkelijk informele onderzoekconstellaties waarvoor binnen universiteiten weinig steun bestond. In geen van de universiteiten werd geïnvesteerd in de verbreding of verdieping van expertise of in de opvolging. De groepen die zich aan de universiteiten van Rotterdam en aan de VU hadden ontwikkeld zijn verdwenen, dat was daarvoor al gebeurd met de onderzoeksgroep van der Vijver in Twente. Zij hebben niet gezorgd voor hun opvolging en dat hebben de universiteiten ook niet gedaan.

Mogelijk bedoelt Klerks dat als hij zegt dat de gezaghebbende politieonderzoeker verdwenen is en misschien is dat ook de oorzaak dat het ministerie zijn strategische onderzoeksvragen niet kwijt kan.

De kwestie van de gezaghebbende universitaire expertise is van groot belang. Gezag, onafhankelijkheid en deskundigheid zijn nodig om belangrijke onderzoeks- en beleidsvragen aan te kunnen toevertrouwen. In het verleden werden zulke vragen steevast toevertrouwd aan staatscommissies, zo belangrijk werden ze geacht. De overheid, de minister, de leiding van de nationale Politie heeft een belang in het ontwikkelen en het behoud van die universitaire gezaghebbende expertise⁴².

Ik heb nog enkele observaties over onderzoekers op basis van mijn inventarisatie en de gesprekken daarbinnen.

- a. Er is een grote groep onderzoekers die zich met politierelevant onderzoek bezighoudt.
- b. Naast criminologen, sociologen, bestuurskundigen, is de groep informaticaspecialisten sterk gegroeid. Er ontstaan nieuwe disciplines/specialisaties in het bewegende veld van de informatietechnologie. Ook psychologen en neuropsychologen zijn zich meer bezig gaan houden met politierelevant onderzoek.
- c. Veel onderzoekers bij zakelijke bureaus deden eerder ervaring als onderzoeker binnen het WODC of bij de Politieacademie en gingen daarna in een zakelijke setting opereren.
- d. Er is een grote belangstelling en een dito betrokkenheid van onderzoekers bij de veiligheidssector en de politie. De meest ervaren onder hen hebben een groot netwerk binnen die sectoren. Zij genieten ook vertrouwen binnen die sectoren.
- e. Er is een groep politiewetenschappers die vanuit de politie het onderzoek en/of de wetenschap is ingegaan. Ik tel zomaar vier hoogleraren/lectoren met een politieachtergrond (de emeriti niet meegerekend). Er zijn ook binnen de zakelijke bureaus onderzoekers en adviseurs met een politieverleden.
- f. De omvang van de promotieonderzoeken leidt tot de hoop dat er ook in de toekomst voldoende gekwalificeerde onderzoekers binnen de verschillende domeinen zullen zijn. Ook de theoretische ambities van de promotoren zijn van belang zijn voor een zicht op de mogelijke ontwikkeling van voor de veiligheidssector en de politierelevante theorievorming.

Je kunt zeggen dat er inmiddels een groot arsenaal aan onderzoekers is dat de politie, en ook breder de veiligheidssector kent, daarin een voldoende tot grote onderzoekervaring heeft, dat ook een netwerk binnen de politie heeft en vertrouwen geniet binnen de politie. Ik zie zeker geen tekort aan kwantiteit of kwaliteit.

---

⁴² Het is in dit verband nog het vermelden waard dat veel universitaire onderzoekers, ook heel gekwalificeerde, op tijdelijke contracten zitten en afhankelijk zijn van projectfinanciering. Dat handicapt de opbouw van expertise aan universiteiten, vergroot concurrentie tussen universiteit en hogescholen en hindert de opbouw van stabiele onderzoeksgroepen. Het is voor onderzoekers een reden om naar de zakelijke bureaus te gaan.

Klerks (2018) is op zoek naar de brede onafhankelijke gezaghebbende politiewetenschapper met de blik van buiten naar binnen. Hij kan hem of haar niet zo goed meer vinden en mist haar. Ik deel die observatie maar “wetenschap gedijt bij specialisatie en internationale samenwerking” meldde een hoogleraar die verhuist uit het VK naar een EU-land in verband met de Brexit in een interview⁴³. Dat lijkt me een observatie die ook relevant is voor de ontwikkeling van het politierelevante onderzoek. Het veld is intussen zo breed geworden dat specialisatie onontkoombaar is geworden. Met de nieuwe wetenschapsgebieden en de snelheid van innovatie is het nu wellicht onmogelijk geworden om een brede onafhankelijke gezaghebbende politiewetenschapper te worden die Klerks voor ogen had. De rechtspsychologie die zich gespecialiseerd heeft op waarheidsvinding in opsporingsonderzoeken bestaat naast de hoogleraar die gespecialiseerd is het Dark Web en aspecten van cybersecurity. De bestuurskundige die met ondermijning en bestuurlijke weerbaarheid bezig is, bestaat naast de terrorisme onderzoeker. De neuropsycholoog die zich buigt over het voorkomen van PTSS, naast de hoogleraar gespecialiseerd in minderhedenproblematiek en eerwraak. Gezag ontwikkel je in die redenering op deelterreinen, en nauwelijks meer op het brede gebied. Als dat juist is, is de verzuchting van Klerks er een uit heimwee, en niet iets om naar te streven. Dan is er niemand meer die het hele veld overziet en slaagt om er samenhang in aan te brengen. Maar de behoefte blijft wel bestaan. Komt zo’n man of vrouw toevallig toch weer op, dan heb je dus geluk gehad.

5.5. Het beeld

Ik telde 84 verschillende onderzoekinstellingen. De Top 10 instellingen nam 277 politierelevante onderzoeken voor haar rekening. De overige 304 onderzoeken worden door de 74 andere bureaus en instellingen uitgevoerd. De onderzoekers horen thuis bij het WODC, TNO, NSCR, universiteiten, hogescholen en zakelijke bureaus. Daarnaast hebben de Politieacademie en eenheden van de politieonderzoekers in dienst. Ik telde 65 verschillende opdracht gevende instanties. Het ministerie van J&V en het WODC nemen een toppositie in. Daarnaast ook de nationale politie. De grootste acht opdrachtgevers nemen iets minder dan 20% van de onderzoeken voor hun rekening.

Dat grote aantal en de spreiding van opdrachtgevers en opdrachtnemers maken het nagenoeg onmogelijk om de onderzoekactiviteiten eenduidig te sturen. Het veld is daarvoor te veelvormig.

De vraag naar de samenhang in het onoverzichtelijke en versnipperde veld, naar de mogelijkheden om het enigszins te organiseren of af te stemmen is gemakkelijker gesteld dan beantwoord. Bovendien hebben de meeste van de opdrachtgevers in het onderzoekveld en een deel van uitvoerder een sterke institutionele positie. Ook dat maakt samenwerking anders dan op basis van vrijwilligheid uitermate lastig. De zakelijke bureaus hebben de grootste beweeglijkheid maar ook de zwakste positie in het veld.

Er zijn veel ervaren onderzoekers met een goed netwerk in de veiligheids- en politiesector. Hun hoofdisciplines verschillen. Criminologie, sociologie en bestuurskunde zijn van oudsher goed vertegenwoordigd. We komen ook enkele rechtspsychologen tegen. Het aandeel van neuropsychologen, forensische wetenschappers en informatiewetenschappers neemt snel toe.

Generalisten met een overzicht over het gehele politierelevante veld verdwijnen. Vermoedelijk is het veld daarvoor te breed en te ingewikkeld geworden. De opbouw en het behoud van gezaghebbende

---

⁴³ Volkskrant van 21 november 2019, p.15, “Op de vlucht voor Brexit”.

universitaire deskundigheid is in het belang van het bestuur en de politie. Gezaghebbende onafhankelijke expertise heeft daar zijn fundament.

Dat gezag ontwikkelt zich waarschijnlijk vooral op deelgebieden en niet op het brede terrein van de politiewetenschappen. Er is wel grote behoefte aan.

6. Organisatie en sturing van onderzoek. Gedreven mensen tussen hiërarchie, autonomie en markt

Onderzoek vraagt organisatie en sturing. Die is er, maar hij is bij wetenschappelijk onderzoek meestal problematisch. Onderzoekers hechten aan hun wetenschappelijke onafhankelijkheid. Er bestaat zo van oudsher een organisatie- en sturingsvraagstuk voor wetenschappelijk onderzoek en dat geldt ook voor het politierelevante wetenschappelijke onderzoek.

Ik houd hier de sturing via programma's en instituten kort tegen het licht.

6.1. Agenda's en programma's

Een klassieke manier om ordening aan te brengen in onderzoekinspanningen is door ze te organiseren in programma's. Of thema's. Universiteiten en hogescholen gebruiken programmering om onderzoek van hoogleraren, lectoren en onderzoeksgroepen te clusteren, hun onderzoeksactiviteiten te richten en te koppelen aan maatschappelijk belangrijke of subsidiabele thema's.

De strategische onderzoekagenda voor de politie

De eerste succesvolle programmering was die van het programma P&W. Vanaf 2000 wordt jaarlijks een call gepubliceerd voor onderzoekvoorstellen gebaseerd op aangegeven thema's. Die thema's kwamen tot stand na consultatie van het veld en werden aanvankelijk soepel gehanteerd en er ging maar in beperkte mate sturing van uit.

De Politieacademie heeft zo'n negen jaar geleden het initiatief genomen om het politieonderzoek te stroomlijnen in vierjarige Strategische onderzoekagenda's. Deze eerste agenda was rond vier thema's georganiseerd: gezag (vertrouwen en legitimiteit), positie (relaties die de politie met haar omgeving onderhoudt), prestaties (effectiviteit) en professionalisering (ontwikkelingen op het terrein van vakmanschap). Zo wilde de Politieacademie een antwoord geven op veelgehoorde kritiek dat de kennisinfrastructuur van de politie te beleids- en incidentgericht zou zijn en bovendien te gefragmenteerd. Er zou te weinig accumulatie van kennis optreden en aandacht voor onderzoek op langere termijn en de internationale oriëntatie zouden ontbreken. De eerste proeve is niet landelijk overgenomen, maar het idee van een strategische agenda vond ingang (Janssen, 2011). De bedoeling erachter was een sturende, het zou een richtinggevend document moeten worden voor het gehele wetenschappelijke politieonderzoek. Dat is niet gelukt, maar van deze tweede agenda ging wel enige sturende werking uit op het onderzoek van de Politieacademie:

“Het blijkt dat de thema's de nieuwe lange termijn onderzoeklijnen worden. Er is sturing uitgegaan van de onderzoekagenda. Nieuwe onderzoeken op het “oude” gebied van de opsporing en van de openbare ordehandhaving komen nauwelijks meer voor. Ook daar al. Een aantal thema's is wel te breed en onvoldoende scherp geformuleerd. Sommige thema's hebben daarnaast onvoldoende onderscheidend vermogen ten opzichte van andere thema's”. (Van Reenen 2018, 37).

De meest recente agenda die net is ingegaan, is samen met de politie voorbereid. De thematische commissies van het korps en de belangrijkste portefeuillehouders hebben hun behoeften geformuleerd en een expertmeeting heeft input geleverd voor de nieuwe agenda die is vastgesteld door de minister. Het moet een richtinggevend document worden⁴⁴.

---

⁴⁴ <https://www.politieacademie.nl/kennisenonderzoek/Onderzoek/onderzoekers/Documents/19193%20190911%20DEF%20Strategische%20onderzoeksagenda%20Boek%20B5%20DIGI.PDF>

De Politieacademie

De Politieacademie heeft zo formeel gezien een strategische positie in de sturing en de uitvoering van onderzoek⁴⁵. De directeur stelt de Strategische Onderzoekagenda voor de politie op voor “de kennis-opbouw en kennisdoorwerking ten behoeve van de politieorganisatie. Met het vierjarige programma in de hand stelt de directeur van de politieacademie een jaarlijks onderzoeksplan op”⁴⁶. Hij is ook sturend voor het programma P&W. Onderzoekprojecten van de Politieacademie worden geacht binnen het jaarprogramma te passen. Een deel van de lectoren heeft ook aanstellingen buiten de Politieacademie en leidt onderzoeksgroepen buiten de academie. Daar zijn ook weer agenda’s en programma’s opgesteld. De constellatie geeft lectoren vrijheid om zelf te sturen. Lectoren hebben een centrale rol in de inpassing van hun onderzoek in de verschillende programma’s van de politie en hun universiteit of hogeschool en onderzoekfondsen die zij elders verwierven. Aan de andere kant ging er een sturende werking uit van het weerbaarheidsprogramma van Smit, het vingersporenprogramma van De Poot, het ondermijningsprogramma van Tops en het “gewelds”-programma van Adang.

De programmatische kracht komt, zo is mijn beeld, voort uit een combinatie van een zeer betrokken onderzoeker of set van onderzoekers, meestal ook gezaghebbend op het eigen terrein, een lange onderzoeklijn, een politieel belang bij het onderzoek, een goed relatie met verantwoordelijken binnen de politie en positieve ervaringen met de onderzoekers. Er is ook steeds een theorievormende aspiratie bij deze onderzoekers. Ik kom op deze kwalificatie nog terug.

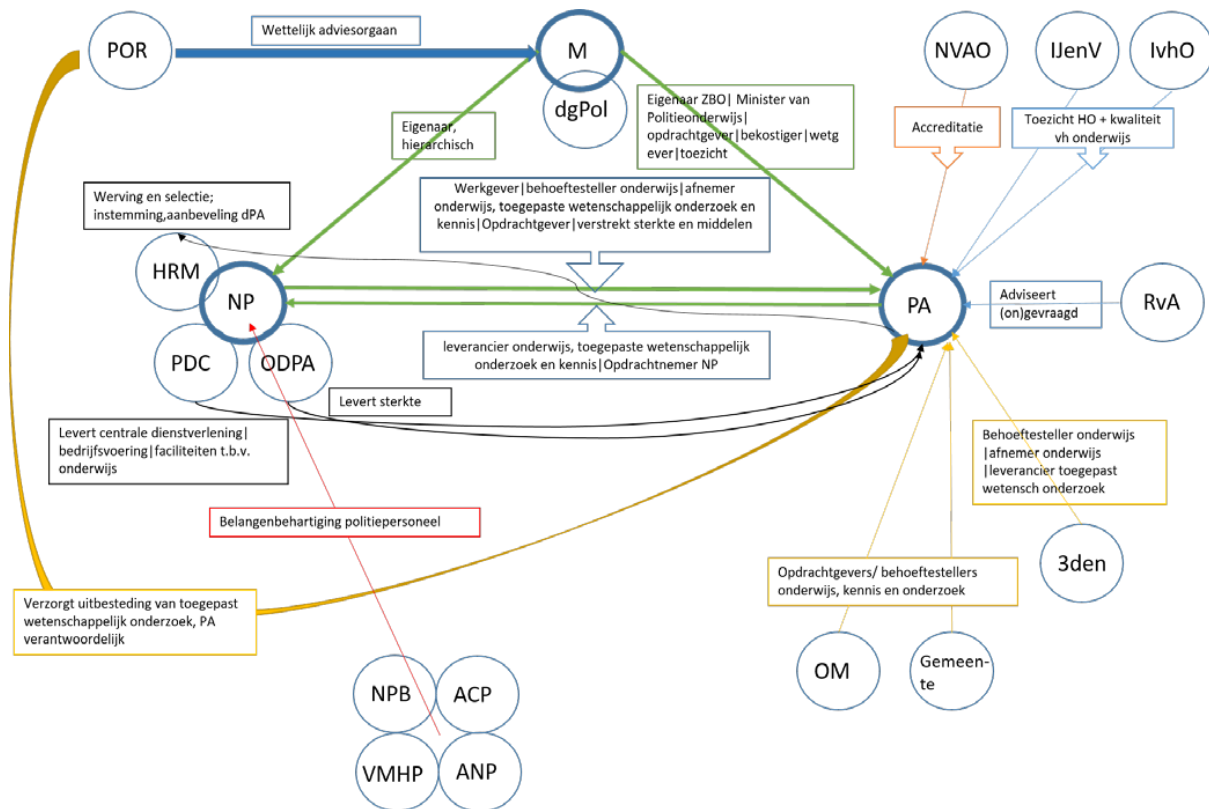
Een belangrijke complicatie in de besturing en de ontwikkeling van onderzoek door de Politieacademie is de ingewikkelde organisatie- en beheersstructuur van de Politieacademie die is gekozen bij de inbedding van de Politieacademie in het nieuwe politiebestedel. Die is juist ook voor het onderzoek onwerkbaar. In de evaluatie van de Politieacademie van 2018 komt het volgende schema van de besturing van de Politieacademie voor (Kerstens 2019). Het schema illustreert nog slechts gedeeltelijk de gecompliceerdheid van de gekozen structuur voor de Politieacademie. Hij is in kort bestek niet uit te leggen. Voor de uitleg details van het schema verwijs ik graag naar Kerstens (2019). Sturing van onderzoek is op basis van de formele posities en bevoegdheden in het schema niet goed mogelijk. Informele arrangementen en een grote mate van vrijheid voor de onderzoeker komen daarvoor in de plaats.

---

⁴⁵ De Politieacademie stelt in overleg met stakeholders de strategische onderzoekagenda op. In de Politieonderwijsraad wordt deze agenda met de in de Raad vertegenwoordigde partijen afgestemd. De POR adviseert de minister over de agenda. De minister stelt de strategische onderzoekagenda daarop vast. De directeur van de Politieacademie werkt deze vervolgens uit tot een onderzoeksprogramma. Dit omvat naast een meerjarige programmering van 3 jaar volgend op het programmajaar, ook een beschrijving van het door de PA zelf uitgevoerde toegepast wetenschappelijk onderzoek, als hetgeen dat wordt uitbesteed. De uitbesteding van het toegepast wetenschappelijk onderzoek en de begeleiding van dat onderzoek wordt verzorgd door de POR, onder verantwoordelijkheid van de directeur van de Politieacademie (Kerstens 2019).

⁴⁶ <https://www.politieacademie.nl/kennisenonderzoek/Onderzoek/onderzoekers/Documents/19193%20190911%20DEF%20Strategische%20Onderzoekagenda%20Boek%20B5%20DIGI.PDF>

Schema IX

Er gaat geen sturing uit van de Politieacademie op het bredere veld van het politierelevante onderzoek en via de agenda enige sturing op het onderzoek van de lectoren. Die beperking heeft een aantal oorzaken. De prioriteit binnen de Politieacademie ligt sterk op het onderwijs, op het wegwerken van de achterstanden in de personeelsvoorziening van de politie. Niet op onderzoek. Het instituut heeft geen onderzoeksklimaat en de verbinding tussen het onderzoek en het onderwijs is al jaren zwak. Het plan om in navolging van hogescholen kenniskringen te vormen lijkt niet goed doordacht en belemmert de verbinding met universitair politieonderzoek. Wil de academie een relevante rol in het politieonderzoek blijven spelen, dan is een herbezinning op de ambitie, visie, sturing en structuur ervan nodig.

De kracht van het onderzoek van de Politieacademie ligt vooral in de kwaliteit van de individuele lectoren, hun verbindingen met een universiteit en met de politie en hun wetenschappelijke ondernemingsgeest. Het zou een succesmodel kunnen zijn: goede en vooraanstaande onderzoekers met een gedeeltelijke aanstelling aan de Politieacademie en een deeltijdhoogleraarschap aan een universiteit met aansluiting bij politieke portefeuillehouders en een goed netwerk binnen de politie en de bredere veiligheidssector. Voldoende en permanente wetenschappelijke en administratieve ondersteuning zou wel een voorwaarde zijn voor continuïteit en voor het ontwikkelen van voldoende subsidiekracht. Politie en Politieacademie zouden dan wel op een aantal centrale domeinen leerstoelen moeten willen entameren en financieren.

Programma's van universiteiten

Ik heb geen overzicht van de programma's van de universiteiten en hogescholen. Uit gesprekken binnen universiteiten en hogescholen duikt het beeld op dat de ambitie om via programma's te sturen er

wel is, maar dat de werking van de vele programma's die daar lopen in het algemeen laag is. De mogelijkheid om externe fondsen te verwerven gaat het belang van het volgen van de programmering doorgaans te boven. Daar zijn ongetwijfeld uitzonderingen op, programma's die een grote samenhang hebben en waarvan een goed sturende werking uitgaat. Het volgen van een programma komt binnen het politieveld vaak neer op het kiezen van nieuwe termen voor een onderzoekproject dat onder een oude programmering ook al zou passen. Bij het politiewerk hangt immers veel met veel samen. Binnen universiteiten en hogescholen zijn vergelijkbare mechanismen werkzaam.

Het vraaggestuurde programma veilige maatschappij

Het nog de moeite waard om even stil te staan bij de vraaggestuurde programma's. Het eerste is in 2011 opgezet als NCTB-programma en vervolgens verbreed naar het hele veiligheids- en politiegebied en ondergebracht onder de top van het ministerie van J&V. Het is gericht op innovatie en koppelt zo onderzoek aan nieuwe vragen uit de praktijk en nieuwe technologie. Het politiedeel van het VPVM wordt uitgevoerd door TNO heeft en brede kennisopbouw als basis, het is eventueel koppelbaar met Defensieprogramma's en is vraaggestuurd. Idealiter is er dus vraag en draagvlak binnen de strijdkrachten, de politie en de NCTV. Het heeft zich binnen de politie ontwikkeld tot een breed programma waarvoor in 2018 een convenant is ondertekend tussen TNO en politietop. Het heeft een aantal onderzoeken en ontwikkelingslijnen.⁴⁷ Vijf portfolio managers van de politie zijn verantwoordelijk voor de portfolio's waarbinnen innovatie wordt georganiseerd.: "connected police", "new approaches to common crimes", "new approach of cybercrime", "smart, safe cities" en "public relations and better internal services".

De technologieën waarmee voor de vijf portfolio's gewerkt wordt zijn: kunstmatige intelligentie, datawetenschappen, sensing/robotica, quantumcomputers, biometrics. Elk van de technologieën heeft een eigen coördinator.

Schema X Matrixstructuur innovatieprogramma politie⁴⁸

		Kunstmatige intelligentie	Data wetenschap	Sensing Robotica	Quantum computing	Biometrics
Portfoliomanager	Connected police					
Portfoliomanager	New approaches to common crimes					
Portfoliomanager	New approach of cybercrime					
Portfoliomanager	Smart cities					
Portfoliomanager	Public relations a en internal services					
	Coördinatie	Techn. coördinatie	Techn. coördinatie	Techn. coördinatie	Techn. coördinatie	Techn. Coördinatie

Zo ontstaat een matrixstructuur waarbinnen portfoliomanagers en technologiecoördinatoren sturen op het ontwikkelingstraject. Dat traject kent drie stappen: research, de eerste stap die vorm krijgt in

⁴⁷ Meerjarige onderzoekprogramma's op het gebied van informatieprocessen, politiewerk in het cyberdomein, politie in verbinding met de burgers en de ontwikkeling en de weerbaarheid van de professional. De meerjarige programma's bieden de mogelijkheid om grote thema's in de volle breedte aan te pakken. Van het analyseren van de impact van interventies op het darkweb tot aan het ontwikkelen van technologische en sociale innovaties om de ontwikkeling van de professional te ondersteunen. Van het ondersteunen van SGB0's met behulp van een dynamisch draaiboek tot aan het ontwikkelen en beproeven van nieuwe applicaties voor burgeropsporing en dienstverlening. Deze programma's bieden politie en TNO de kans om de vragen van vandaag, morgen en overmorgen op te pakken. <https://www.tno.nl/nl/over-tno/nieuws/2018/11/tno-en-politie-werken-samen-aan-nieuwe-technologieen-voor-het-politiewerk/>

⁴⁸ Schema ontleend aan een presentatie van het samenwerkingsprogramma politie en TNO.

zogenoemde “labs”, de tweede is die van experimenten via “living labs”, en de derde is die van de implementatie van innovatie. In de verschillende labs is ruimte voor samenwerking tussen overheden, universiteiten en bedrijven in Publiek Private Projecten⁴⁹. Een deel van de projecten is technisch of technologisch van aard, veelal is er een gedragscomponent betrokken bij de technologie vooral bij het gebruik ervan en de implementatie. Een deel van die gedragselementen worden ingebracht door TNO, een deel door de Politieacademie en een deel in de “labs”.

De NCTV bereidt voor het brede veiligheidsdomein een brede en meerjarige onderzoekagenda voor. Daarvoor zijn nu eerste drie wetenschappelijke state-of-the-art onderzoeken op drie domeinen uitgevoerd: crisisbeheersing, contraterrorisme en extremisme, en cybersecurity. Dat moet een brede onderzoekagenda opleveren. Ook dat programma wordt uitgevoerd door TNO onder de leiding van de opdrachtgever, de NCTV. De algemene leiding is aan de NCTV, de wetenschappelijke leiding is aan het TNO⁵⁰.

6.2. De grote afwezig

Onderzoekprogramma's en onderzoekbehoeften worden geformuleerd door ministeries, veiligheidsregio's de NCTV en de politie. Er is niemand die het belang behartigt of een programma presenteert voor onafhankelijk onderzoek, voor theorievorming, voor historisch onderzoek, voor kritisch onderzoek ook. Wie zou dat onderzoekbelang moeten behartigen? De NCTV noch de politie heeft een direct belang, het ministerie ook niet. Universiteiten zijn zo gekort op onderzoekbudgetten, dat daar alle aandacht is gericht op het verkrijgen van fondsen voor onderzoek. Fundamenteel onderzoek is daar zelden bij.

In het verlengde van de kritiek in hoofdstuk 4: niemand behartigt blijkbaar het belang van onafhankelijk wetenschappelijk veiligheids- of politieonderzoek, terwijl het een maatschappelijk belang is. Veiligheidsinstituten en de politie zijn te belangrijk om het wetenschappelijk onderzoek naar haar plaats en functioneren aan diezelfde instituten over te laten. Het is noodzakelijk dat dit belang wordt ingebracht en behartigd.

6.3. In omringende landen is ook weinig overzicht

Ik heb me in België, Duitsland en Schotland globaal georiënteerd op de manier waarop onderzoek voor en naar de politie wordt gecoördineerd om na te gaan wat daar te leren zou zijn.

In België is voor het Vlaamse deel vanaf 2000 een overlegplatform voor justitie en veiligheid bezig geweest met het inventariseren van het uitgevoerde en lopende wetenschappelijk onderzoek (Devroe 2005). Het project is inmiddels een zachte dood gestorven, vermoedelijk door een te sterke ambtelijke bemoeienis⁵¹. Er vindt boven het lokale niveau nauwelijks afstemming plaats.

In Duitsland is onlangs bij de Hochschule der Polizei de “Koordinierungsstelle Polizeiliche Sicherheitsforschung” opgericht die wetenschappelijk onderzoek inventariseert en moet gaan ondersteunen bij gecombineerde subsidieaanvragen. Het is nog te vroeg om over de resultaten ervan te berichten. Veel

---

⁴⁹Gebaseerd op een interview met de chief innovation officer van de Nationale politie. TNO verwees voor de inhoud van de politie programma's naar de website van TNO. op verzoek van de politie. Daar is maar weinig informatie beschikbaar.

⁵⁰Intussen is ook de derde National Cyber Security Research Agenda in uitvoering, er moet een breed programma uit voorkomen waaraan universiteiten, bedrijven en instellingen meedoen naast ministeries en de NCTV. Die toekomstige programma's zijn voor een deel ook relevant voor de politie, ze worden hier vooral genoemd voor de volledigheid.

⁵¹ Interview-informatie.

van het Duitse onderzoek blijft intern binnen de politie van de deelstaten of het BKA en wordt niet gepubliceerd.

In Schotland is een instituut gevormd waarin wordt samengewerkt tussen onderzoekinstellingen en tussen politie en onderzoek. Daar wordt ook informatie over onderzoek gedeeld en verzameld. Fondsen voor nieuw onderzoek worden via dit instituut verworven.

In Engeland bestaan van oudsher sterke banden tussen regionale politiekorpsen en in het gebied gevestigde universiteiten. De police foundation is een onafhankelijke “charity”, bekostigd uit giften en vrijwillige bijdragen. Er is geen overzicht van het onderzoek

Ook in Europees verband liep een tijdlang een discussie over politieonderzoek. Hij lijkt uitgedoofd. Binnen CEPOL heeft een werkgroep zich inmiddels al enige tijd geleden over politieonderzoek gebogen. Die discussie ging voor een deel over het doel van politieonderzoek, een voornamelijk normatieve discussie⁵². Europabreed ontbreekt net als hier het overzicht over onderzoekprojecten. Maar er zijn twee onderwerpen die in Cepol-verband aan de orde kwamen die ook voor nu van belang zijn om de contouren van een noodzakelijke discussie te schetsen, De eerste was de betekenis van wetenschappelijk politieonderzoek:

“Rather than just thinking about police science in narrowly instrumental terms, in which research is expected to have a direct impact on the actions of front-line practitioners, we need to embrace the different uses of research (from instrumental to conceptual), the different types of interventions that researchers make into public discourse about policing, and the different institutions that exist within a European context” (Jaschke 2007).

Het is een waarschuwing tegen een te instrumentele benadering, een terechte waarschuwing.

Een tweede punt in de Europese discussie betrof het gebruik van onderzoek. Men constateerde dat in Europa de productie van wetenschappelijk politieonderzoek nooit groter is geweest dan nu, maar dat het gebruik van dat onderzoek toch teleurstellend gering blijkt, een “*succesvolle mislukking*” volgens Jaschke (2007). Ik kom daarop terug. De discussie in Cepol-verband is intussen wat verstomd, er wordt een jaarlijkse conferentie gehouden en een e-tijdschrift uitgegeven, maar veel meer heb ik niet kunnen vinden⁵³.

6.3. Tussen mensen en organisatie.

Wie naar de geschiedenis van het politierelevante onderzoek in de afgelopen vijftig jaar kijkt, ontwaart dat het vooral individuele onderzoekers zijn geweest die dat onderzoek hebben geleid en ontwikkeld. Het is, met uitzondering van het WODC, niet te danken geweest aan instituties, maar aan onderzoekers met een interesse, soms een fascinatie voor de politie die in decennialange carrières hun weg gingen, vooral hun eigen weg. Het zijn individuen geweest die het onderzoek en de vorming van onderzoekers voor hun rekening hebben genomen. Een programma als Politie en Wetenschap paste binnen die setting.

---

⁵²Manning (2011) meende dat de vraag wat goede politiezorg is in een democratische samenleving centraal moet staan in het politieonderzoek. Een nogal vage afgrenzing, het moet gezegd maar het is iets en bovendien zijn de meeste politiewetenschappers in dit werelddeel content met zo’n richtinggevend uitgangspunt.

⁵³ <https://www.cepol.europa.eu/science-research/e-library>

Het verschijnsel is binnen de academische wereld niet ongewoon: een interesse wordt een onderzoeksveld, ontwikkelende kwaliteit wordt beloond met opdrachten en met groei van expertise en een wetenschappelijke carrière. Kwaliteit en succes op inhoud leidt tot onderzoeksvragen en vergrote kans op subsidieverwerving. De *brille* van Fijnaut en zijn eigenheid in het doen van onderzoek nam hij mee van universiteit naar universiteit in Nederland en daarbuiten. Van Koppen, aanvankelijk in Maastricht, vond meer ruimte in Amsterdam en bouwde daar weer een onderzoeksgroep op. De Poot bouwt een forensische onderzoeksgroep op als lector aan een hogeschool en de Politieacademie en verwerft een leerstoel aan de VU waar Koppen en zij hun invalshoeken combineren. Helsloot en Scholtens krijgen aan het IFV en de Politieacademie onvoldoende ruimte, richten een eigen stichting op en geven universitair onderwijs via een bijzondere leerstoel. Stol bouwt vanuit een lectoraat aan de Politieacademie en de NHL Stenden Hogeschool en een leerstoel aan de OU aan een centrum voor cybersafety studies dat de drie instituten omvat. Adang bouwt in Groningen aan een leerstoel die hij combineert met zijn lectoraat in Apeldoorn. Het is een greep uit de wereld van de onderzoekers-ondernemers die aan stabiele onderzoeksgroepen bouwen. Zo zijn er meer. Dit kenmerkt een deel van het veiligheids- en politieonderzoek. Ook de programma's zijn verbonden met deze academische ondernemers.

Het waren steeds individuele hoogleraren, lectoren en onderzoekers die succesvol zijn. Soms met een gecombineerde positie bij de Politieacademie, hogescholen en universiteiten met onderzoeksgroepen op verschillende plekken en hun sterke politieke netwerken. Onderzoekers ook met vertrouwen binnen de politie en bij portefeuillehouders. Zo zijn krachtige informele organisatievormen binnen het politie-relevante onderzoek ontstaan die reiken van de praktijk tot aan de universitaire theorievorming en die binnen en onder de verschillende instituties door hun weg vinden. Het is een kracht die de moeite van het behouden en het versterken waard is.

Sedert een aantal jaren is een nieuwe beweging zichtbaar. Dat is die van de georganiseerde voortgang: brede en lange programma's waarin vraagstukken meer fundamenteel en vanuit verschillende disciplines worden aangepakt. De behoefte wordt geformuleerd door de politieleiding of het ministerie, de onderzoekinstelling is de uitvoerder. Hier staat niet de academische ondernemer centraal maar de organisatie, de goede organisatie van het onderzoek, de afstemming van verschillende disciplines en de medewerking van de veiligheids- of politieorganisatie. De matrixachtige organisatievormen die TNO hanteert zijn daar en voorbeeld van. Ook de eventuele verbreding van de rol van het NSCR past in deze ontwikkelingslijn. De kracht ligt mee in de duidelijke vraag en de bijbehorende budgetten. Het is de kracht van de gouvernementele vraag.

6.4. Het beeld: de warrige werkelijkheid van de onderzoeksturing

Er is veel onderzoek, er zijn veel opdrachtgevers, er zijn veel onderzoeksinstituten, er zijn programma's waarvan een sturende werking moet uitgaan en er zijn verschillende sturings- en coördinatiemechanismen. Welke lijnen zijn daarin te ontdekken?

De druk van het gouvernementele onderzoek

Er is een blijvend spanningsveld tussen de ambtelijke behoefte tot sturing enerzijds en de wetenschappelijke en creatieve claim van vrijheid anderzijds. Het is de kunst sturing zo in te richten dat aan beide behoeften wordt tegemoetgekomen. Daarin is enig ongemak niet te voorkomen. Ongemak is voorwaarde voor effectiviteit.

Een variatie aan sturings- en coördinatie mechanismen

De nationalisering van de politie, de politieacademie en de en centralisatie van bevoegdheden over de politie hebben condities geschapen voor een centralere aansturing en programmering van het politierelevant onderzoek. Nieuwe financieringsarrangementen zijn opgekomen, nieuwe eisen worden gesteld, nieuwe vormen van samenwerking en sturing ontstaan.

Wetenschappelijk onderzoek is altijd moeilijk stuurbaar. Dat geldt ook voor het politierelevante onderzoek. Marktmechanismen, subsidiemechanismen, ambtelijke sturing, thematische sturing zijn los en in verschillende combinaties werkzaam binnen het politieonderzoek. Daar doorheen lopen wettelijke bevoegdheden en eigen competenties van diensten en bestuurslagen.

20% van het onderzoek wordt uitgevoerd door een paar instituten: het WODC, de Politieacademie en TNO en een of twee zakelijke bureaus. Sturing van onderzoek daar is een zaak van intern management, maar is ook daar soms gecompliceerd. Het overige onderzoek is verdeeld tussen een groot aantal partijen.

Lastig ligt het ook met de onderzoeken die worden gecoördineerd door de Commissie Kennis en Onderzoek. Die commissie is feitelijk verantwoordelijk voor de sturing van het programma P&W, een praktische oplossing voor een formeel ingewikkeld bevoegdhedenprobleem. In die commissie worden de beslissingen over toewijzing van onderzoeksgelden genomen. Daar wordt ook de vierjarige onderzoekagenda voor de politie besproken en geaccordeerd. De Commissie heeft formeel gezien geen enkele bevoegdheid. Maar zij werkt waar het gaat om de toewijzing van gelden, niet waar het gaat om wetenschappelijke beleidsvragen.

Er is, voor zover ik kan waarnemen, weinig vruchtbare wetenschappelijke discussie en uitwisseling van ideeën binnen het politierelevante onderzoekveld. Waarschijnlijk vindt zo'n uitwisseling wel plaats binnen programma's of onderzoeksgroepen, maar die onttrekken zich aan mijn waarneming. Studies worden zelden kritisch besproken.

7. Sturings- en coördinatievragen nader bezien

7.1. Hoe een weg te vinden in de warrige werkelijkheid van onderzoek en onderzoekers

Hoe te komen tot een zinnige vorm van sturing of van coördinatie en samenwerking in dit veld met zijn ruim zestig onderzoekinstellingen en ruim tachtig opdrachtgevers? Hoe de discussie over richting, kwaliteit en samenhang van onderzoek op te zetten en om te zetten in actie? Hoe de inhoud van onderzoek te bespreken en gebruiken en de kwaliteit hoog te houden? Mijn antwoord daarop beperkt zich hier voornamelijk tot de samenhang en vormen van coördinatie en sturing van onderzoekers en onderzoek. Dat antwoord moet tegelijkertijd zicht bieden op de aanpak van de verdere vraagstukken die rondom wetenschappelijk onderzoek spelen. Ik bespreek in dit hoofdstuk kort drie vormen om samenhang in het onderzoek te vergroten en behandel de sterke en zwakke punten van elke van de drie. In het volgende hoofdstuk presenteer ik een keuze.

Cohen, March en Olson (1972) ontwikkelden hun “garbage can model of organizational choice” aan de hand van hun ervaringen met besluitvorming in wetenschappelijke instituten. Ze noemden het georganiseerde anarchieën: “Organized anarchies are organizations, or decision situations (also known as choice opportunities), characterized by problematic preferences, unclear technology, and fluid participation” (Cohen 1972). Nu is het Nederlandse politierelevante onderzoekveld voor een deel universitair, maar het is geen anarchie. Het kent met het WODC en TNO-organisaties met een heldere structuur waarin een ambtelijk/professionele organisatie en wetenschappelijke autonomie gecombineerd zijn. Het onderzoekveld kent ook zakelijke onderzoekbedrijven waarbinnen hetzelfde geldt. Ook binnen de verschillende universitaire- en hogeschoolsettings, waar de anarchistische tendens het sterkst is, zijn vormen van sturing te onderkennen. Tegelijkertijd blijft de wetenschappelijke autonomieclaim van de wetenschap een belangrijke handicap bij de sturing van onderzoekers. Daarnaast is het aantal partijen dat opereert in het politierelevante onderzoek zo groot, dat het beeld van de georganiseerde anarchieën nuttig is om bij de hand te houden.

Het al wat ouder artikel van Cohen e.a. (1972) heeft een groot aantal strategieën opgeleverd over besluitvorming in slecht te beheersen bestuurlijke en organisatorische settings (Lomi 2012). McFarland (2013) is daar een van. Hij heeft in een studie over organisatieanalyse drie oplossingsrichtingen aangeboden voor de gecompliceerde besturingsvragen die in “garbage can”-achtige omgevingen voorkomen. De eerste richting is die van de “pragmatist”⁵⁴. Die opereert in de bestaande situatie en maakt daar het beste van. Het is de man of vrouw die vaardig is in het zoeken van coalities in de bestaande onderzoekswerkelijkheid en in het vinden van fondsen voor onderzoek. De tweede is die van de “enthusiast”, degene die de betrokkenen weet te motiveren om gemeenschappelijke en vrijwillige coördinatiemechanismen te ontwerpen of om daarin mee te gaan. Persoonlijke kwaliteiten spelen een belangrijke rol. Er moet breed vertrouwen zijn in de integriteit van de “enthusiast” bij partijen in degene die de coördinatie verzorgt. De derde vorm is die van de “reformer”, de man of vrouw die erin slaagt om de anarchie via een min of meer opgelegde procedure te ordenen, sturing dus. In deze variant wordt het onderzoekveld dus door hiërarchie en doorgaans ook door bevoegdheden of macht - budget bijvoorbeeld - doorgezet.

Ik presenteer ze hier als drie uitgangspunten om het politierelevant onderzoek in de toekomst te ordenen en bespreek kort hun mogelijkheden en beperkingen.

---

⁵⁴ Reformer: eliminate garbage can elements from decisions. Reformers create greater “systematicity,” order, and control.

Enthusiast: here you try to discover a new vision of decision making within garbage can processes. An enthusiast will focus on the flows of problems and solutions and regard them as a matching market where energies and connections are mobilized.

Pragmatists try to use garbage can processes to further their agenda, (McFarland 2016, 64-65).

7.2. Pragmatisme

Een pragmatische aanpak exploiteert de bestaande (wan)orde in onderzoeksland. Het is de continuering van de huidige situatie en het is de eerste optie. De relatieve (on)bestuurbaarheid en de variatie aan bureaus en instituten en van vragers van onderzoek wordt in stand gelaten. En werkbaar gehouden door wat er aan orde binnen instituten is, door inventiviteit van betrokken individuen en via subsidiemechanismen. De ondernemende wetenschapper is hier in zijn sas. Maar het kost hem/haar wel veel tijd.

Ook binnen de bestaande onderzoekorde in Nederland kan ad hoc worden gecoördineerd en kan verandering door het beleid van verschillende instituten en bureaus gestalte krijgen.

Sterktes en zwakten

De kracht van het pragmatisme is, dat het uitgaat van de slechte veranderbaarheid van de huidige institutionele setting. Er wordt geen strijd gevoerd om bevoegdheden, posities en geld. De status quo wordt erkend en geaccepteerd.

De bezwaren tegen de status quo worden geaccepteerd. Zo ook de geringe samenhang tussen verschillende programma's en de vele projecten, de overlap, de sterke gouvernementele oriëntatie en het gebrek aan gezaghebbende deskundigheid. De vermoede zwakte van het zelfstandige universitaire onderzoek wordt niet aangepakt.

Dat betekent niet dat er geen beweging mogelijk is binnen het onderzoekveld. Maar dat gebeurt ad hoc.

Realiteitsgehalte

Het realiteitsgehalte van deze optie is hoog. Hij bestaat immers nu al. De kracht is dat hij gegroeid is binnen een institutionele omgeving waarin hij blijkbaar past. En die institutionele omgeving is pas zo recent opgetuigd, dat de bereidheid om hem nu weer te veranderen niet groot zal zijn. Tegelijkertijd staat er spanning op deze optie omdat de centralisatie van bevoegdheden bij een minister en de nationalisering van de politie de geneigdheid groot is om sterker te sturen.

7.3. Enthousiasme en vrijwillige samenwerking

Inhoudelijke coördinatie van het complexe veld door een "enthousiaste" coördinator/coördinatiecentrum die vragers en aanbieders van onderzoek bij elkaar brengt op inhoudelijke gronden en deskundigheid en op deze wijze in overleg onderzoek optimaliseert is de tweede variant. Hier is de "enthousiast" aan het werk. Vrijwilligheid is de belangrijkste basis, interesse en deskundigheid van de betrokkenen voorwaarde evenals breed vertrouwen in de coördinatie/coördinator. Vrijwilligheid kan gebonden worden door overeenkomsten.

Hier ligt de nadruk op de samenwerkingsbereidheid van onderzoekers en onderzoekgroepen, de aantrekkelijkheid van het onderzoek en de participatie van deelnemers in het ontwerp en de uitvoering van programma's en projecten. De samenwerkingsbereidheid kan worden ondersteund door voorwaarden bij toekenning van programma's door ministerie of politie of via subsidiering van samenwerkingsprojecten. De nadruk ligt daarnaast op de bereidheid van overheidspartners, ministerie, NCTV, politie-eenheden, veiligheidsregio's en gemeenten.

Een voorwaarde voor afstemming is dat er een redelijk overzicht is over de voorgenomen projecten en programma's bij de coördinator en bij voorkeur ook bij onderzoekers en opdrachtgevers. Een eenvoudige maar doorgaande inventarisatie is voorwaarde.

Samenwerking kan bevorderd worden door bijvoorbeeld in onderhandelingen over programma's voorwaarden voor samenwerking op te nemen. Hetzelfde kan worden gedaan in calls for proposals van de verschillende opdrachtgevers en subsidieverschaffers. Voor het verkrijgen van bijvoorbeeld EU-subsidies is samenwerking praktisch voorwaarde. In Duitsland is de vergroting van de kans op EU-subsidies een belangrijke reden om tot het centraal verzamelen van gegevens van onderzoeksprojecten en tot de ondersteuning van gemeenschappelijke aanvragen voor EU-subsidies over te gaan⁵⁵.

Informele coördinatie kan op verschillend manier worden gerealiseerd. Het kan worden opgehangen aan een hoogleraar (Schots model), een departementale dienst (Belgisch model) of aan een wetenschappelijk (politie-)instituut.

Sterktes en zwakten

Vrijwillige samenwerking vermijdt het gevecht tussen en binnen instituties. Het is een ontwikkelingsmodel van kleine stapjes. De vrijwilligheid die hier uitgangspunt is, sluit ook aan bij de wetenschappelijke autonomie en de onoverzichtelijkheid van het veld

Waar mensen en methoden elkaar vinden, is deze samenwerking uiterst krachtig. Hij kan rekening houden met zaken als persoonlijke voorkeuren, gevoeligheden over methoden etc.

Lange en korte onderzoekprojecten kunnen aan bod komen, innovatie kan, waar nuttig, combinaties aangaan met onderzoekprojecten.

Er zitten ook beperkingen aan deze variant. Het sturend vermogen is geringer. Waar geen wil is, is hier geen weg. Dat betekent ook dat continuïteit lastig kan zijn omdat samenwerking sterker aan personen is opgehangen.

Eventuele herstructureringsambities van het brede onderzoekveld wijken naar de achtergrond.

Realiteitsgehalte

Het realiteitsgehalte van deze variant is hoog. Omdat samenwerking en eventueel programmering geschiedt op basis van vrijwilligheid en gemeenschappelijk overleg vormt het geen bedreiging voor de wetenschappelijke vrijheid van onderzoek en is het mogelijk om duurzame samenwerkingsverbanden te ontwikkelen.

Een vitaal punt is het opzetten van een werkende overlegstructuur waarbinnen opdrachtgevers, subsidienten en onderzoekers kunnen overleggen en tot afspraken kunnen komen. Afstemming van programma's en onderzoeken en het verkrijgen van fondsen en de verdeling van financiële middelen zouden binnen zo'n structuur kunnen worden gerealiseerd.

De mogelijkheden om zulke samenwerkingsverbanden op te zetten hangen natuurlijk af van samenwerkingsbereidheid in het veld, de voordelen die daaruit voortvloeien en van de middelen om samenwerkingsvormen te stimuleren. De kracht is dus meteen de zwakte.

Een zwak punt van deze variant is verder dat zakelijke bureaus (relatief groot in aantal) zich niet gemakkelijk laten mee organiseren, hoewel ze wel een aandeel hebben in het onderzoek. Er zijn er te veel om ze allemaal te laten deelnemen

Het creëren van een forumfunctie, door velen bepleit, is in deze variant goed mogelijk.

---

⁵⁵ Interview.

Informele coördinatie – variant twee dus- en voorgaan op de bestaande lijn – variant een - kunnen dicht bij elkaar komen te liggen, wanneer door overleg en aanpassing binnen de bestaande orde langzaamaan een informele coördinatie en organisatiestructuur tot stand komt.

7.4. Hiërarchisering

Versterking en wellicht centralisering van de sturing van onderzoek is de derde ontwikkelingslijn.

Die ontwikkelingslijn vindt zijn aanknopingspunten bij de nu al goed georganiseerde wetenschappelijke instituten, het WODC, TNO voor wat betreft het deel dat zich met veiligheid bezighoudt en het NSCR voor het brede criminologische terrein. Ze hebben een duidelijke organisatiestructuur waarbinnen het onderzoek is georganiseerd en waarbinnen de wetenschappelijke vrijheid van werken is ingekaderd. Gemeenschappelijk is dat een deel van de onderzoekers van de instituten ook een aanstelling heeft als hoogleraar binnen een universiteit. Dat geldt ook voor het WODC.

Hiërarchisering van onderzoeksturing ligt in de lijn van de nationalisering van veiligheidszorg en de politie onder een politiek verantwoordelijk ministerie. In de praktijk zou dat vermoedelijk neerkomen op een sterkere sturing van onderzoek vanuit het ministerie of eventueel vanuit de nationale politie.

Hiërarchisering kan plaatsvinden via fondsen en/of contracten voor onderzoekprogramma's en projecten of via wetgeving. Waar de minister nu al de politieke verantwoordelijkheid heeft voor veiligheid en voor politie en justitie, is hiërarchisering een goed denkbare optie. Hij kan alleen gelden voor door de overheid gestuurd onderzoek, niet voor het vrije universitaire onderzoek, een belangrijke beperking.

Het is ook denkbaar dat het hele overheidsgestuurde onderzoek wordt gereorganiseerd. Daarvoor is een plan en een visie nodig. Gezien de kracht van de nu deelnemende instituties is dat een slecht denkbare optie.

Sterktes en zwakten

Er zijn drie voordelen van hiërarchisering.

De eerste is de betere bestuurbaarheid van onderzoek. Programma's kunnen worden uitgezet, bijgestuurd en innovaties in hun effecten geëvalueerd.

Lange onderzoeks- en ontwikkelingslijnen worden mogelijk. Het grote TNO-ontwikkelingsprogramma voor de politie kan worden uitgevoerd omdat TNO de expertise die daarvoor nodig is en de continuïteit van de uitvoering kan bieden. Denkbaar is dat efficiencywinst optreedt.

Belangrijke nadelen zijn:

Er is een dominantie van politiek en bestuurlijk relevante onderzoekprojecten en minder kansen voor politie-kritische en beleids-kritische projecten⁵⁶. Er is ook een grotere gevoeligheid voor riskante projecten. Vernieuwend onderzoek en innovatieprojecten met een afbreukrisico zijn in gevaar.

---

⁵⁶Zie bijvoorbeeld het Verslag van de visitatie van het Wetenschappelijke Onderzoeks- en Documentatiecentrum (WODC) 2006 tot en met 2012. Visitatiecommissie WODC 8 april 2014. https://www.wodc.nl/binaries/visitation-wodc-2014_tcm28-92030.pdf "In de beeldvorming van diverse stakeholders heeft het WODC in de meer recente jaren van de gevisiteerde periode de nodige politiek-geladen onderzoeken met korte doorlooptijden ter hand genomen. Daarbij merken enkele van deze stakeholders op dat de degelijkheid van deze onderzoeken soms te wensen over laat. De commissie kiest ervoor deze kwestie hier onder de aandacht te brengen (en niet in het hoofdstuk over kwaliteit), omdat zij vaststelt dat deze observaties niet zozeer verband houden met gebrekkig kwaliteitsmanagement, maar vooral betrekking

De dominantie van de gouvernementele vraagstelling levert het risico dat zelfstandig en onafhankelijk universitair onderzoeks- en theorievorming in de knel komen.

Realiteitsgehalte

Het realiteitsgehalte van deze optie is laag. Het zal praktisch niet mogelijk zijn om het onderzoek in den brede te hiërarchiseren. Daarvoor zijn drie redenen. De eerste is dat de bestaande instituten een sterke gevestigde positie hebben, soms door wetgeving gesteund. Weerstand tegen andere dan voorzichtige verandering zal groot zijn.

De tweede reden is een juridische. Hiërarchiseren kan toekenning of wijziging van bevoegdheden impliceren en de aanpassing daarvan betekent aanpassing van regelgeving. Dat blokkeert geen verandering, maar dat duurt altijd lang.

De derde reden is dat wetenschappelijke onafhankelijkheid zich niet echt laat hiërarchiseren. Die onttrekt zich bijna altijd aan die druk. Er zal bovendien weerstand zijn vanuit de wetenschap, het lokale bestuur, de media en de politiek tegen het voornamelijk gouvernementele perspectief in het politieonderzoek.

---

hebben op de vraag hoe het WODC zich verhoudt (en naar de toekomst toe wil verhouden) tot onderzoeksthema's waarbij in de vraagstelling politieke vooringenomenheid is waar te nemen."

8. Een samenwerkingsverband

8.1. Schotland als inspiratiebron

Wie naar de verschillende opties in het vorige hoofdstuk kijkt, zal zich mijn voorkeur kunnen voorstellen. Die is werken met een vrijwillige samenwerkingsconstructie, een alliantie. Die zou bij voorkeur sterk moeten zijn, maar dat hangt af van de samenwerkingsbereidheid en van de keuze van de coördinator. Voor het zoeken naar antwoorden op de vaak fundamentele vragen die lopen in het veiligheidsveld, binnen de rechtshandhaving en ten aanzien van de politie is wat mij betreft een ordening van onderzoek en van innovatie nodig waarin zo veel mogelijk vrijheid van handelen besloten ligt. Het is het behoud van een zekere mate van anarchie. Die geeft de grootste kans de versterking van de kwaliteit, de effectiviteit en de efficiency van het politiegerelateerde wetenschappelijk onderzoek.

Er zijn verschillende manieren om zo'n alliantie vorm te geven. Ik verwees kort al naar het bescheiden Duitse initiatief, de Belgische mislukking en het Schotse model. Dat van Schotland is het meest uitgewerkt, toegepast en geëvalueerd. Dat model zou kunnen fungeren als een voorbeeld voor een mogelijke opzet voor ons land. Niet om te kopiëren, omdat de contexten anders zijn, maar wel als inspiratiebron.

Het Schotse model komt in het kort erop neer dat universiteiten en politieorganisaties zijn overeengekomen om samen te werken. Ze hebben samen een klein instituut opgericht dat zich ten doel stelt om hoogwaardig onderzoek uit te voeren en de implementatie van dat onderzoek binnen de politie te bevorderen. Dat instituut is heel klein, en de organisatie bestaat verder vooral uit een aantal netwerkachtige samenwerkingsverbanden op de belangrijke thema's voor politieonderzoek. Deze netwerken worden geleid door op hun terrein vooraanstaande wetenschappers. Er is een "board" met vertegenwoordigers van uit de politie, de inspectie, overheden en de universiteiten, er is een "advisory board" en nog een internationale adviesgroep. Onderzoekfondsen, universiteiten en politieorganisaties (nu de nationale politie) verschaffen fondsen en ook het instituut werft zelf fondsen voor onderzoek. De fondsen leiden ook tot verdere samenwerking. Het samenwerkingsverband is onlangs geëvalueerd en beoordeeld als zeer succesvol⁵⁷.

8.2. Relevantie voor Nederland

Het basisidee is dat de belanghebbenden bij politieonderzoek en bij innovatie samen de verantwoordelijkheid voor het politierelevante onderzoek voor hun rekening nemen. De "grote spelers" (het ministerie, de politie, universiteiten met een onderzoekinteresse en onderzoeksinstituten) moeten willen meedoen aan een vrijwillig samenwerkingsverband. Niet iedereen hoeft meteen mee te doen, maar draagvlak bij het ministerie, de politie en belangrijke onderzoekinstellingen is nodig.

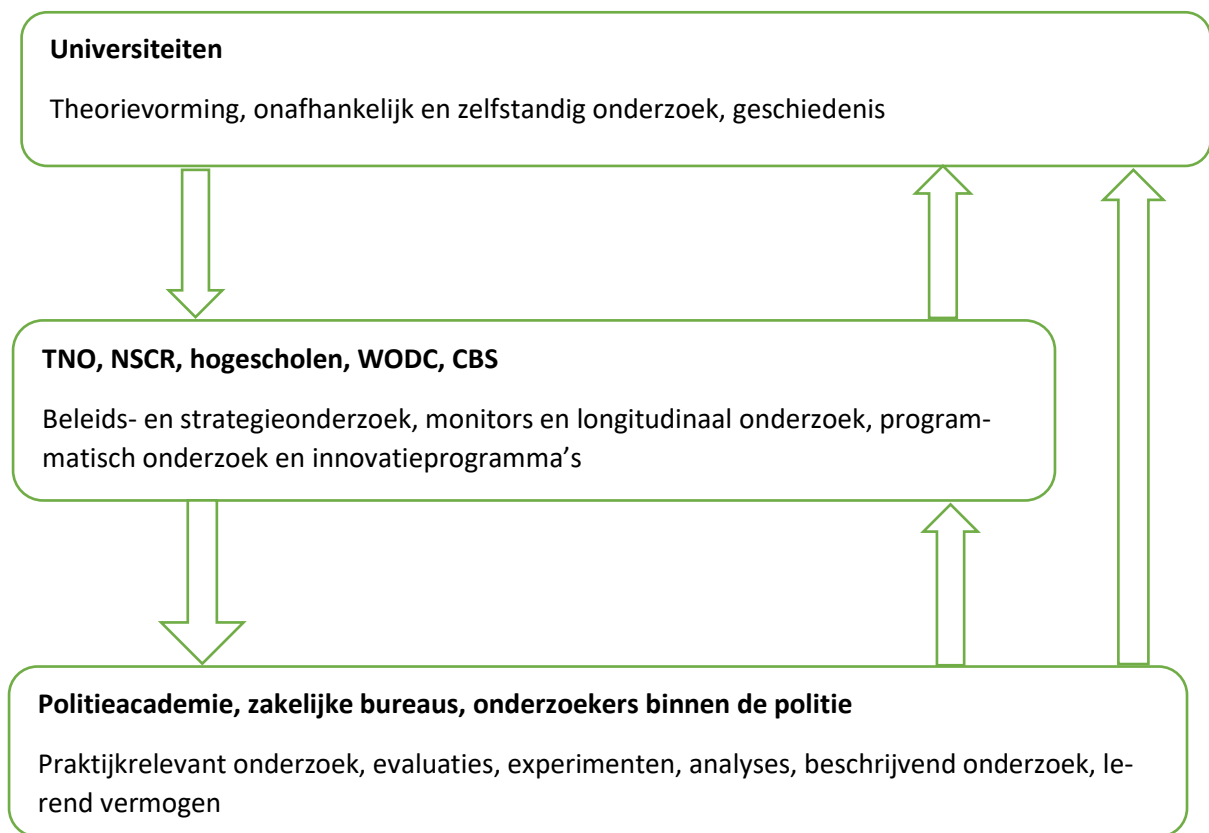
De Ombudsman en het Inspectie zouden niet mee moeten doen als onderzoeksinstituut. Zij hebben een te specifieke functie. Denkbaar is wel dat ze in het bestuur meedoen.

De verdeling van de bijdragen van de verschillende instituties aan het onderzoek blijft in principe zoals hij is en die verdeling ziet er als volgt uit:

---

⁵⁷ http://www.sfc.ac.uk/web/FILES/CMP_RKECommittee9February2017_09022017/RKEC_17_06_Scottish_Institute_for_Policing_Research_Impact_Review.pdf

Schema XI Onderzoekdoelen en organisaties

Er is verbinding tussen de niveaus. Die verbinding komt tot stand doordat onderzoekers aanstellingen op verschillende niveaus combineren. Bij de Politieacademie en het WODC bijvoorbeeld is dat het geval. Hij wordt daarnaast gelegd doordat onderzoekers met promotieonderzoeken bezig zijn en natuurlijk ook via de publicaties van de onderzoekers.

8.3. Een voorstel

Een samenwerkingsverband laat de bestaande instituties in stand, maar vraagt wel de bereidheid van de minister en de leidingen van NCTV, de politie, veiligheidsregio's en eventueel burgemeesters om samen met onderzoeksorganisaties tot coördinatie van onderzoek te komen. Die bereidheid moet ook bestaan aan de kant van universiteiten en van hogescholen en onderzoeksinstituten.

Doelen

De doelen van een samenwerkingsverband zouden kunnen zijn:

- De kwaliteit van het politierelevante wetenschappelijk onderzoek in stand houden en versterken. Dat kan bijvoorbeeld voor het tot stand brengen van (deeltijd) leerstoelen en stimuleren van promotieonderzoek.
- De samenhang en de coördinatie tussen onderzoeken vergroten
- Programmering aan te vatten of ondersteunen
- De dynamiek en de experimenteerlust bewaren

- Fondsen werven voor politierelevante leerstoelen of lectoraten, voor promotieonderzoek, voor EU-onderzoekprogramma's en voor politiegerecht onderzoek
- Informatie over lopend onderzoek te verzamelen en delen
- Een forum organiseren voor de discussie over publicaties en belangrijke thema's

Samenwerkingsvorm

Een samenwerkingsverband kan op verschillende manieren worden ingevuld. De vorming van zo'n verband is afhankelijk van de ideeën en belangen van deelnemende partners.

Voor de hand liggend is een bestuur of stuurgroep met deelnemende universiteiten en hogescholen, de onderzoeksinstituten, het ministerie, de politie de Politieacademie en wellicht de NCTV.

De Ombudsman en de Inspectie J&V kunnen in hun onderzoekrol geen deel uitmaken van de samenwerking. Hun onderzoekstaak is te controleren van aard en laat zich slecht afstemmen met ander onderzoek. Ze kunnen eventueel wel deelnemen in een bestuur.

Als de ambitie is om internationaal onderzoek te bevorderen zou een adviesgroep met voor een deel buitenlandse deskundigen moeten worden ingesteld.

De trekker of adviseur

Het feitelijk werk zou moeten worden gedaan door de "enthusiast" uit het vorige hoofdstuk. Het zijn zijn/haar persoonlijke kwaliteiten, gezag en vertrouwen die bepalend zijn voor welslagen van de alliantie. Afhankelijk van de te kiezen rechtsvorm, zou de trekker ook de centrale leidinggevende persoon moeten zijn in het samenwerkingsverband.

Hij of zij zou de samenwerking moeten opzetten en uitbouwen en de coördinatie tussen de onderzoekers, de programma's en de onderzoeksinstituten moeten optimaliseren en behulpzaam zijn bij het opstellen van onderzoeksvoorstellen voor subsidiefondsen in Nederland, van de EU en voor buitenlandse subsidies. De adviseur zou ook fondsen moeten kunnen verwerven voor nieuwe programma's.

Netwerken

In een aantal netwerken moet de samenwerking in een betreffend domein vorm krijgen. Het kan daarbij gaan over de vergroting van de samenhang tussen onderzoeken en vermindering van de overlap de begeleiding van onderzoek, de coördinatie van innovatie en onderzoek, de uitwisseling van ervaringen, de relatie met de politiepraktijk of met portefeuillehouders, de behandeling van implementatievragen etc.

Denkbaar en nuttig is ook dat afgerond onderzoek in een netwerk wordt besproken en becommentarieerd. Ook voorbereiding van fondswerving voor nieuw onderzoek kan via een netwerk plaatsvinden. Er is veel te doen.

Programmering

Voorlopig zouden de lopende programma's uitgangspunt moeten zijn. Daarin is veel energie gestopt, daar liggen ook vaak contracten of afspraken aan ten grondslag. Het streven zou zijn is om de ontwikkeling van nieuwe programma's via het samenwerkingsverband te laten voorbereiden en coördineren.

Dat kan nu bijvoorbeeld al voor onderzoek dat in EU-verband zou moeten worden uitgevoerd. Een programma als P&W zou samen met andere soortgelijke dynamische programma's in stand kunnen

blijven voor het dynamische onderzoekdeel, voor korte termijn onderzoeken, experimenten en de stimulering van nieuwe samenwerkingsinitiatieven⁵⁸.

Inventarisatie van lopend en recent afgesloten onderzoek

Binnen het samenwerkingsverband zou zicht moeten zijn op het onderzoekerrein en de daarin lopende of voorgenomen onderzoeken.

Onderzoekvoorbereiding en subsidieaanvragen.

Het voorbereiden van gezamenlijke onderzoekvoorstellen en het indienen van subsidieaanvragen bij nationale fondsen, buitenlandse fondsen en EU-fondsen.

Conferenties

Conferenties en studiebijeenkomsten binnen een van het netwerkennetwerk of voor het gehele onderzoekgebied kunnen deel uitmaken van de activiteiten van het samenwerkingsverband.

Forum

Het samenwerkingsverband kan ook een forumfunctie vervullen voor wetenschap, politie en het beleid. Netwerken waarin onderzoekers ervaringen en onderzoekresultaten uitwisselen en elkaars werk bespreken, is een praktisch middel om dat voor deelgebieden te doen. Ook de al bestaande innovatie- en onderzoeksdagen kunnen deel uitmaken van de forumfunctie.

Tijdschrift of website

Een website kan de basis vormen van een communicatienetwerk van de alliantie en bij gebleken succes is een relatie met wetenschappelijke tijdschriften denkbaar.

Stimulering

Het ter beschikking stellen en het beheer van onderzoekfondsen en subsidiering voor een start van de samenwerking is een belangrijke manier om samenwerking gestalte te geven.

Een secretariaat

Het bestuur en de adviseur moeten worden bijgestaan door een klein secretariaat.

8.5. Een proces in gang zetten

Ik geeft hier een globale schets van een samenwerkingsverband, een manier om het idee van een alliantie voor het politierelevante onderzoek een eerste vorm te geven. Het is een hoofdlijn die moet worden uitgewerkt. Centraal daarbij is de bereidheid van partijen. Wie vindt het een bruikbaar idee? Is er een bereidheid om een samenwerking aan te gaan? Is de voorgestelde vorm iets, zo niet wat moet er bijgesteld worden? Moet het bescheidener of juist ambitieuzer? Wat zijn de juridische mogelijkheden en beperkingen? Wat is het voordeel? Hoe is de financiering te regelen?

Kortom een proces van consultatie van betrokkenen is de eerste stap die gezet moet gaan worden, een eerste stap op weg naar een plan.

---

⁵⁸ Ik kies als uitgangspunt dat de manier waarop het ministerie, de NCTV en de politie nu opdrachtgevers zijn van hun eigen programma's voorshands in stand blijft. Het budget van het programma P&W en een eventueel budget voor uit te besteden onderzoek van de NSCR worden ondergebracht in een centraal subsidiefonds.

Essentieel daarbij is dat de man of de vrouw die daarmee aan de gang gaat het veld kent en het vertrouwen van alle betrokkenen heeft.

9. Terug naar de vragen

Er ligt nu een schets van een samenwerkingsstructuur voor het politierelevant onderzoek. In de inleiding noteerde ik ook een aantal vragen die betrekking hebben op de kwaliteit en het gezag van het onderzoek en van de onderzoekers en van de onafhankelijk van het onderzoek Ik ben in de verschillende hoofdstukken al op een aantal onderwerpen ingegaan die daarop betrekking hebben. Ik kom hier op die onderwerpen terug en behandel ze beknopt. Ik formuleer ook enkele voorstellen.

9.1. De vraag naar goede en onafhankelijke expertise

Er is een generatie politiewetenschappers afgezwaaid. Het is de generatie van de zestigers (Van Reenen 2009). Het zijn de pioniers van het gedragswetenschappelijke onderzoek. Ze zijn meegegroeid met de wetenschap in de tijd. Het is denkbaar dat hun manier van wetenschap bedrijven sterk bepaald is door de vraagstellingen en de theorieën van de jaren zestig en zeventig. Als dat zo is, is het zoeken naar de gezaghebbende brede politiewetenschapper die van buiten naar binnen werkt vooral een uiting van nostalgie. Het kan zomaar zijn dat er nu andere vragen aan de orde zijn en dat de oude generatie gezaghebbende wetenschappers vooral tot de historie behoort. Ik hoor tot die oude groep en onthoud me daarom van een oordeel over die discussie. Maar buiten kijf staat dat er ook nu behoefte is aan analyses die de ontwikkeling van de politiefunctie verhelderen, in een breder perspectief kunnen plaatsen maar ook kritisch kunnen bevragen. Ook ik mis die node.

Nieuwe expertisegroei ontstaat nu vooral op specifieke gebieden. Onvermijdelijk wellicht omdat het veld heel breed geworden is. Misschien is het mogelijk om vanuit combinaties van onderzoekers in die gebieden nieuwe brede analyses te maken, of anders is het wachten op een nieuwe generatie onderzoekers die van buiten naar binnen kijkt. De opmerking vanuit het programma P&W dat op de uitnodigingen om onderzoekvoorstellen in te dienen op brede maatschappelijke thema's geen projectvoorstellen komen, geeft wel te denken. Het is heel goed mogelijk dat binnen universiteiten en faculteiten te weinig belangstelling is voor dit type politierelevant onderzoek. Die veronderstelling vindt steun als je bedenkt dat de onderzoeksgroepen aan de universiteiten van Rotterdam, Twente en Amsterdam (VU) zijn opgeheven en niet aangevuld. Het veld wordt niet gekoesterd en er wordt ook geen talent op ontwikkeld. Ik heb ook de indruk en ook wel voorbeelden dat soms de manier van aanbesteden, waarbij de laagste aanbieder onderzoek krijgt gegund en niet de beste, een rol speelt. Ook de overheid bevordert zo geen kwaliteit.

Het blijft van belang om gezaghebbende en brede expertise te ontwikkelen.

Voorstel

Verzamel de belangrijke thema's (de grote vragen) die spelen rondom veiligheidszorg en politie. Betrek daar onafhankelijke onderzoekers bij. Formuleer een lang meerjarenprogramma en nodig universiteiten uit om in te schrijven op het programma. Stel als eis dat meerdere universiteiten deelnemen aan een inschrijving. Kies op kwaliteit en niet op prijs. Betrek onafhankelijke wetenschappers bij de selectie. Denkbaar is dat promotieonderzoeken binnen het programma passen. Bestaande expertise wordt op die manier langdurig bij het veiligheids- en politieonderzoek betrokken en er is tijd om nieuwe expertise tot bloei te laten komen. Ga na of de uitvoering bij een organisatie als NWO kan worden ondergebracht.

Dit voorstel past in de ontwikkeling naar lange onderzoeklijnen. Om te voorkomen dat te veel onderzoek vast komt te liggen in lange programma's en onderzoek beweeglijkheid verliest, kan een fonds voor het meer dynamische deel van het politieonderzoek uitkomst bieden. Zo blijft de aansluiting bij

snelle ontwikkelingen binnen veiligheid en politie in nieuwe gebieden in stand. Onderzoekprojecten kunnen per jaar worden geselecteerd en gefinancierd uit dat fonds.

Wanneer de samenwerking die in hoofdstuk 8 is voorgesteld realiteitswaarde heeft, kan zo'n breed programma ook in het samenwerkingsverband worden ondergebracht,

9.2. Kwaliteit

Er wordt hier en daar kritiek geuit ok de kwaliteit van politieonderzoek. Ik deel die kritiek niet. Ik kom in de redactieraad van het programma P&W en ook bij ander onderzoek maar heel weinig kwalitatief onvoldoende onderzoek tegen.

Ik deel wel de zorg over het behoud en het versterken van de kwaliteit van het onderzoek. Die kan het beste plaatsvinden via de kritische discussie van onderzoekvoorstellen en over publicaties binnen de academische wereld zelf. Daaraan ontbreekt het nu. Er worden nauwelijks kritieken geschreven op wetenschappelijke publicaties. De belangrijkste recente commentaren die ik ken betreffen die op de evaluatie van de Politiewet. Dat waren individuele kritieken, er ontstond vervolgens ook geen discussie uit.

Voorstel

Het samenwerkingsverband voor het politieonderzoek dat ik in hoofdstuk 8 voorstel, zou de uitwisseling van commentaar en de productie van besprekingen van publicaties voor zijn rekening moeten nemen.

9.3. Strategische onderzoeksvragen

Binnen het ministerie en de politieleiding wordt de vraag gesteld waar hun strategische onderzoeksvragen kunnen worden uitgezet.

Voorstel

De versterking van de universitaire expertise via een lang programma die in paragraaf 9.1. wordt voorgesteld, voorziet in deze behoefte.

Daarnaast is het de moeite waard om het model van de goede en initiatiefrijke lector van de Politieacademie die ook een deeltijdaanstelling heeft aan een universiteit uit te breiden. Dat betekent dat de politie een aantal bijzondere leerstoelen financiert op strategische domeinen van het veiligheids- en politiewerk. De bezetting van die leerstoelen wordt gecombineerd met lector-schappen aan de Politieacademie.

Het is daarbij wel nodig om de organisatie van het onderzoek aan de Politieacademie te verbeteren en ook de relatie tussen onderzoek en onderwijs te versterken.

9.4. Beleidsmatige gevoeligheid

Het is goed mogelijk om met de gevoeligheid van ministerie en politie voor kritische evaluaties om te gaan. Het WODC heeft daarvoor een effectieve procedure, het programma P&W ook. De soms hinderlijke gewoonte van onderzoekers om beleidsadviezen te geven terwijl dat niet gevraagd wordt en soms de plank mislaan, helpt daartegen.

Maar gevoelig onderzoek moet mogelijk blijven. Ongemak bij onwelgevallige onderzoeksuitkomsten is onvermijdelijk.

9.5. De fluwelen kooi

Het is nodig om “de fluwelen kooi” waarin onderzoekers verkeren, een kooi die hun kritische blik slecht opgemerkt reduceert, te openen. Het is tegelijkertijd moeilijk. De meeste onderzoekers ontwikkelen een affiniteit tot de politie en veiligheidssector en de mensen die er werken. Bovendien is er binnen de politie vaak een grote gevoeligheid voor kritiek. Dat kan invloed hebben op de inhoud en de verwoording van kritiek. Toch zie ik, hier en daar, gaten: harde maar behartenswaardige kritiek op de politie en haar meesters. Fijnauts kritieken op de reorganisatie - breed genegeerd - is daar een voorbeeld van, Terpstra's en Van der Torre's onderzoeken naar de verdwijnende politiezorg in wijken ook. Er is een onafhankelijke positie voor nodig en de bereidheid binnen de politie om met kritiek te leven.

Notenapparaat

Adang, O., B. Mali, K. Vermeulen (2018) Het stroomstootwapen in de basispolitiezorg? Evaluatie van de pilot. Apeldoorn.

Adang, O., E. van der Torre, red. (2007) Hoezo rustig?! Een onderzoek naar het verloop van jaarwisselingen in Nederland, Apeldoorn.

Bervoets, E., S. Eijgenraam, T. Dijkhuizen, J. van de Werken (2017) Defensiehulp Legergroene bijstand aan de politie bij handhaving van de rechtsorde, Den Haag.

Cohen, M., D., J.G. March, J. P., Olsen (March 1972) A Garbage Can Model of Organization Choice, *in Administrative Science Quarterly* 17(1):1-25.

Capoccia, G. (2015) Critical Junctures and Institutional Change, In: Mahoney, J. and K. Thelen (eds) *Advances in Comparative Historical Analysis in the Social Sciences*, Cambridge.

Commissie van Onderzoek Amsterdam (1967) Eerste interim-rapport, Tweede interim-rapport, Eindrapport, Den Haag.

Commissie evaluatie politiewet 2012 (2017) Doorontwikkelen en verbeteren, Den Haag

Devroe, E., L. van de Velde, L. Keppens, D. Reijnders, A. Dormaels, L. van Daele (2005) *Criminologisch onderzoek in kaart*, Gent.

Elffers, H. (2019), U vraagt maar wij draaien niet, in: *Justitiële Verkenningen*, no.2/19, Den Haag.

Ernst, S., H. ter Veen, J. Lam, N. Kop (2019) *Leren van technisch innoveren, de techniek is niet zo spannend*, Apeldoorn.

Fiselier, J.P.S. (1978) *Slachtoffers van delicten. Een onderzoek naar verborgen criminaliteit*, Utrecht

Fijnaut, C. J. F. (2018) *Een vreedzame revolutie: de ontwikkeling van de politieke en justitiële samenwerking in de Europese Unie*, Antwerpen.

Fijnaut, C.J., Bovenkerk, F., Bruinsma, G., & Bunt, H. van de (1996) Bijlage VII: Eindrapport onderzoeksgroep Fijnaut. In *Enquêtecommissie Opsporingsmethoden* (Eds.). Inzake opsporing. Den Haag: Van Traa et al Eindrapport georganiseerde criminaliteit in Nederland, Den Haag.

Flight, S. (2016) *Het beeld van de bodycam. Opinies van politiemensen over bodycams en goede voorbeelden uit de politiepraktijk*, Amsterdam.

Flight, S., (2017) *De mogelijke meerwaarde van bodycams voor politiewerk. Een internationaal literatuuronderzoek*, Amsterdam.

Flight, S. (2019) *Evaluatie pilot bodycams, Politie Eenheid Amsterdam 2017-2018*, Apeldoorn.

Goldenberg, C., A. Stelling-Konczak, S. van der Kint (2019) *Evaluatie van de werkwijze van het Team EVT, de effecten en de acceptatie van politiecontroles*, Politiewetenschap 113.

Gooren, W.A.J. (1992) *Project Reorganisatie Politie, De organisatie van de reorganisatie: verslag van een onderzoek naar het project reorganisatie politie*, Tilburg.

Helsloot, I., A. Scholtens (2015) Krachten rondom de risico-regelreflex beschreven en geïllustreerd aan de hand van 27 voorbeelden, Den Haag.

Huberts, L.W.J.C., J. Naeyé (2005) State of the art van kennis en inzichten. Wat we weten op basis van Nederlands onderzoek. Amsterdam.

Huisman, S., M. Princen, P. Klerks en N. Kop (2016) Handelen naar waarheid, Apeldoorn.

Janssen, J. (2011) Kroniek politie en wetenschap. Tijdschrift voor Criminologie, 53(2), 163-172

Janssen, J., A. Venderbosch (2014) Politie en wetenschap, Tijdschrift voor Criminologie 2014 (56) 1, Den Haag.

Inspectie Justitie en Veiligheid (2019) Inspectieonderzoek naar de aanpak van de stalking door Bekir E., Den Haag

Janssen, J., H. Huisjes (2018) Politie en wetenschap: De Strategische Onderzoeksagenda voor de Politie 2015-2019 en de doorwerking van onderzoek Tijdschrift voor Criminologie 2018, Vol. 60 Issue 2, p. 246-256.

Jaschke, H.G., T Bjorgo, F. del Barrio Romero, C. Kwanten, R. Mawby, M. Pagon (April 2007) Perspectives of police science in Europe, Final Report, Cepol, Bramshill England.

Kerstens, J. (2018) Evaluatie inzet bodycams. Effecten van bodycamgebruik op het operationele politiewerk, Apeldoorn.

Kerstens, R, J. van Dongen, (2019) Samen werken aan goed politieonderwijs en – onderzoek. Evaluatie van de inbedding van de Politieacademie in het nieuwe politiebestedel, Den Haag.

Klerks, P. (2018) Een gedroomd en urgent instituut. Tijdschrift voor de Politie, jrg. 79, no.8, Den Haag.

Korsten, A., M. Liedekerken (2012) Politiestudies in vogelvlucht. Een beknopt overzicht, Den Haag.

Kuin, M., F. Kriek, J. Timmer (2020 vermoedelijk) Met gepast geweld, Den Haag.

Kruithof, K., J. Aldridge, D. Décary Héту, M. Sim, E. Dujso, S. Hoorens (2016) Internet-facilitated drugs trade. An analysis of the size, scope and the role of the Netherlands, Brussels.

Landman, W., R. Koudenhoven, M. Brussen (2020) Kijken naar het systeem, begrijpen en beïnvloeden van opsporingspraktijken, Den Haag.

Lam, J., R van der Steden, N. Kop (2018) Sluipend gif, een onderzoek naar ondermijnende criminaliteit, Apeldoorn.

Liedenbaum, C. (2003) Opheldering gezocht, een vergelijkend onderzoek naar de verklaringen voor het verschil in ophelderingspercentage tussen Utrecht en Münster, Enschede

Lomi, A., J.R. Harrison (2012) The garbage can model of organizational choice, looking forward at forty. Bingley UK.

McFarland, D.A. C.J. Gomez (2013/2016) Organizational analysis, Stanford University.

Mc Kinsey (1991) Veiligheid een beheersbare zaak, Arnhem.

- Meershoek, A.J.J., (2019) Bericht uit de fluwelen kooi, in: Justitiële Verkenningen, Den Haag.
- Mehlbaum, S. Y. Schoenmakers (2019) De wortel en de stok. Praktijklessen uit een gebiedsgerichte probleemaanpak van ondermijning, Den Haag.
- Mehlbaum, S. Y. Schoenmakers, J. van Zanten (2018) Notoire straten. Over de lokale inbedding van georganiseerde criminaliteit, Den Haag.
- Nap, J. (2016) Praktijkontwikkeling als strategie: het veranderen, Tijdschrift voor de Politie 2016 nr. 6.
- Nationale Ombudsman (2008) Feyenoord-Ajax 23 april 2006 Over de grenzen van het strafrecht, Den Haag.
- Poot, C. de, Professionalisering van het politievak volgens W.H. Schreuder, Tijdschrift voor de Politie 2013 nr. 8.
- Princen, M (2015) De gekooide recherche: het ware verhaal achter de matige prestaties van de Nederlandse opsporing, Amsterdam.
- Punch, M. (1979) De Warmoesstraat, politiewerk in de binnenstad. Deventer
- Projectgroep Organisatiestructuren Politie (1977) Politie in verandering, een voorlopig theoretisch model.
- Reenen, P. van (2018) Quick scan, Apeldoorn.
- Reenen, P. van (2018) Politisering van de politie en de rol van politiechefs, in: E, Devroe, N. Kop. L. Cachet, W. Bruggeman, Evaluatie van de Politie. Turnhout.
- Reenen, P. van (2016) Politiechefs, Den Haag.
- Reenen, P. van (2012) Tot op heden is dergelijk onderzoek niet verricht, Den Haag.
- Rooy, P. de (2009) Ons stipje op de wereldkaart: de politieke cultuur van Nederland in de negentiende en twintigste eeuw, Amsterdam.
- Schaap, D., (2018) The police, the public, and the pursuit of trust. A cross-national, dynamic study of trust in the police and police trust-building strategies, Den Haag.
- Scholtens, A., M. den Hengst, R. Waterreus (2016) Het real time informeren van noodhulpeenheden, Apeldoorn.
- Smit, A., Slagmolen, N., Brepoels, M. (2015) Weerbaarheid onderzocht (2010-2015) Een beweging van onderop. Over menselijke processen in het politiewerk, Apeldoorn.
- Tops, P, J. van Valkenhoef, E. van der Torre, L. van Spijk, (2018) Waar een klein land groot in kan zijn: Nederland en synthetische drugs in de afgelopen 50 jaar, Den Haag.
- Tops, P., J. Tromp (2019) De achterkant van Amsterdam, Een verkenning van druggerelateerde criminaliteit, Amsterdam.

Tops, P. C. Sprengern, N. Kop (2013) Kennis in de fontlijn, ervaringen met praktijkonderzoek, Apeldoorn.

Tops, P. (2007) Regimeverandering in Rotterdam, hoe een stad zichzelf opnieuw uitvond, Amsterdam.

Veendrick, L. R. Jongman (1976) Met de politie op pad - een onderzoek naar het aanhoudingsbeleid van de politie op straat, Groningen.

Verhoeven, W., G Vanderveen, L. van Dillen, S. Kruit, (2020 vermoedelijk) Verbeelding in de verhoorkamer, de invloed van het gebruik van beeld materiaal in het verhoor op verhoortechnieken en proceshouding, Den Haag.

Vlek, F., P. van Reenen (2012) Voer voor kwartiermakers, wetenschappelijke kennis voor de inrichting van de nationale politie, Den Haag.

Bijlage I Onderzoekverantwoording

1. Begrenzing

Politierelevant en wetenschappelijk

Ik heb in deze inventarisatie een ruime grens getrokken en spreek van “politierelevant” wetenschappelijk onderzoek. De reden daarvoor is, dat ik wil voorkomen dat ik door te enge grenzen relevante gebieden of ontwikkelingen zou missen. Zo beschouw ik bijvoorbeeld terreurbestrijding en terrorisme als politierelevant ook al is de NCTV daarin de centrale coördinerende instantie en doorgaans ook opdrachtgever van wetenschappelijk onderzoek. Ook het domein van de integrale veiligheid en het veiligheidsbeleid zijn als politierelevant beschouwd net als crisisbeheersing.

Ik heb mij beperkt tot empirisch sociaalwetenschappelijk en psychologisch onderzoek. Een snel toenevend aantal projecten heeft betrekking op technische of technologische projecten. Ik heb de puur technische projecten genegeerd, bijvoorbeeld in het veld van de forensische wetenschappen, maar heb wel de projecten meegeteld die gerelateerd waren aan gedrag; gedrag van politiemensen of gedrag dat voor het politiewerk relevant is. Het hele veld van de cybersecurity en cybercrime is enerzijds verbonden met informatietechnologie als technische wetenschap, maar is steeds zo gerelateerd aan gedrag, dat die projecten zoveel mogelijk zijn meegenomen.

Een aarzeling is steeds in hoeverre je maatschappelijke ontwikkelingen meeneemt in de inventarisatie. Bijna alle maatschappelijke ontwikkelingen kunnen immers relevant worden voor de politie. Ik heb steeds een keuze gemaakt naar “verschijnselen” die ik voor de politie nu van belang acht, subjectief dus en daarin zitten ongetwijfeld omissies.

In deze inventarisatie is geen afzonderlijke weging op wetenschappelijkheid toegepast. Aangenomen is dat de wijze van selectie van onderzoekvoorstellen, de kwaliteit van de onderzoekers, de wetenschappelijke begeleiding en supervisie van onderzoek, lees- en begeleidingscommissies, redactieraden en kritiek van collega-wetenschappers op publicaties een wetenschappelijk product oplevert⁵⁹. Als wetenschappelijk beschouw ik onderzoek dat onafhankelijk, openbaar, controlebaar, aansluitend bij de stand van de wetenschap in het betreffende vakgebied is, en waarvan de auteurs zich desgewenst met kritische vakgenoten verstaan over opzet, methode, analyse en bevindingen. De combinatie van het hanteren van wetenschappelijke methoden zoals die geaccepteerd zijn binnen de betreffende wetenschappelijke discipline en het verifieerbaar maken daarvan⁶⁰ (Elffers 2019). Niet gepubliceerde onderzoeken zijn niet meegenomen. Ik heb wel aandacht besteed aan niet gepubliceerde onderzoeken omdat er een beweging binnen de politie en binnen andere diensten is om wetenschappelijk onderzoek te doen en dat niet te publiceren. Dat onderzoek is interessant en het maakt deel uit van een beweging binnen de politie om meer wetenschappelijke methoden te gebruiken in werk en beleidsvorming.

Een consequentie van de breedte die ik mezelf veroorloof is dat bijvoorbeeld de onderzoeken van de Inspectie Justitie en Veiligheid onder deze inventarisatie vallen omdat ze en zich bedienen van wetenschappelijke methoden, die methoden verantwoorden en hun uitkomsten publiceren.

---

⁵⁹ Zie voor een weging van politiewetenschappelijk onderzoek; P. van Reenen 2012

⁶⁰ Een deel van de onderzoeken valt hierdoor buiten het bestek van deze inventarisatie. Zo is het zogenoemde “peer review” een wellicht effectieve manier van leren voor leiders binnen het toch uitermate lastige politiewerk, nog zo lastig te onderzoeken, zowel vanwege de gevoeligheid van leerprocessen als is methodologische zin, dat ze buiten het bestek van deze inventarisatie vallen.

Het zogenoemde “embargo-onderzoek”, vertrouwelijk onderzoek, meestal door derden dat niet wordt gepubliceerd valt ook buiten de inventarisatie.

2. Onderzoeksmethoden

In het onderzoek is in hoofdzaak gebruik gemaakt van twee onderzoeksmethoden. Interviews en inventarisatie via internet.

a. Interviews

Er was een aantal interviews voorzien met betrokkenen bij de onderzoekswereld. Het voornemen was om onderzoekers van universiteiten en hogescholen, van de Politieacademie en van zakelijke bureaus en van het ministerie van J&V en van de politie te interviewen.

De interviews hadden vijf doelen. Het eerste was om me nog gevoeliger te maken voor de verborgen aspecten van het onderzoekveld, de tweede om een inzicht te krijgen in de wijze waarop onderzoek wordt verworven en uitgevoerd en ten derde de manier waarop het veld in elkaar steekt, de vierde om een beeld te krijgen van de drijfveren en ideeën van onderzoekers en de vijfde om gegevens te verzamelen over onderzoekprojecten.

Met de interviews is een aanvang gemaakt en er is met alle betrokken partijen gepraat, maar dit deel van het onderzoek is beperkt gebleven en stopgezet gezien de moeite en de tijd die het kostte om feitelijke gegevens over de onderzoeken te verzamelen.

Geïnterviewd zijn:

E. Bakker, Politieacademie

M. Bravo, ministerie van Justitie en veiligheid

J. van Dijk, Bureau Beke

J. van Hoorn, Politie

D. Mayer, Politie

H. Ferwerda, Bureau Beke

H. Sollie, Twynstra Gudde

A. Smit, lector Politieacademie

R. van der Steden, Vrije Universiteit

K. Taneja, TNO

J. Terpstra, Radboud Universiteit

A. Venderbosch, programma Politie en Wetenschap.

In het buitenland:

Prof. dr. B. Frevel, Duitsland

Dr. S. Fikenscher, Duitsland

Prof. (em.) dr. P. Ponsaers, België

Dr. E. Devroe, België

b. Internet-inventarisatie

Het hoofdbestanddeel van het onderzoek bestaat uit de inventarisatie van politierelevant wetenschappelijk onderzoek via het internet.

Daartoe werd op websites van universiteiten en hogescholen, NWO, TNO, het ministerie van J&V, het WODC, het innovatiefonds, de Politie en de Politieacademie, het programma P&W, RIEC's, het CVV, gemeenten en de zakelijke onderzoeks- en adviesbureaus gezocht naar gegevens van onderzoek dat na 1 januari 2018 liep of werd gepubliceerd. Alleen het WODC en het programma P&W hadden handzame en actuele overzichten van afgesloten en lopend onderzoek. Niet bekend is of alle websites up to date waren.

Via de sneeuwbal methode is op gevonden onderzoekers doorgezocht naar verdere publicaties of lopende onderzoeken.

Er is niet gezocht binnen wetenschappelijke tijdschriften. Dat had te maken met tijd en met het gegeven dat veel tijdschriftartikelen teruggrijpen of voortbouwen op eerder in Nederland gepubliceerd empirisch onderzoek. Dat zou mogelijk dubbeltellingen geven. Er zijn enkele uitzonderingen op deze regel gemaakt, waar ik op tijdschriftartikelen stuitte waarvan ik schatte dat het ging om niet elders gepubliceerde onderzoekbevindingen. De gevonden gegevens zijn niet geverifieerd bij de onderzoekers

De volgende gegevens zijn verzameld:

- Nam eerste auteur, aantal onderzoekers, titel onderzoek, jaar publicatie of lopend, publicatiegegevens, opdrachtgever, opdrachtnemer (organisatie), eventueel proefschrift,
- Korte omschrijving inhoud, domein waarbinnen het onderzoek past., het verband waarbinnen het onderzoek geplaatst kan worden (bredere onderzoekprogramma's, opeenvolgende onderzoeken, reeksen ect)

De verzamelde gegevens zijn in een Excelbestand ondergebracht en bewerkt.

c. Mogelijke fouten in de inventarisatie

De inventarisatie is onvolledig. Niet alle onderzoeken zijn gevonden. Onderzoeken die eventueel voor de werving en de selectie zijn uitgevoerd en onderzoeken die eventueel voor het Politiedienstencentrum zijn uitgevoerd, zijn niet gevonden. Mogelijk zijn ze niet gepubliceerd, maar er is niet gericht op gezocht.

Van niet alle onderzoeken konden alle gegevens worden verzameld. Ook onderzoeken waarvan slechts een deel van de gegevens is gevonden, zijn opgenomen.

Het WODC noemt geen namen van auteurs van lopende onderzoeken. Die ontbreekt dus ook in ons overzicht. Van sommige onderzoeken is ook de opdrachtgever onduidelijk.

Van de onderzoeken is, wanneer beschikbaar, een heel beknopte beschrijving opgenomen. Die beschrijving is gebruikt om een domein toe te kennen aan dat onderzoek. Door de beknoptheid bestaat een foutenkans van de gegevens.

TNO verschaftte in opdracht van de politie geen informatie over de programma's waarbij politie en TNO samenwerken. Men verwees mij naar de website, over de bij haar lopende programma's. Die

informatie is dus beperkt en onvolledig. Daar ontbreekt hoogstwaarschijnlijk informatie over onderzoek en innovatieprojecten. Dat geldt bijvoorbeeld voor promotieonderzoeken die in het kader van de TNO en NPAI-programma's worden uitgevoerd⁶¹.

---

⁶¹ Ik begreep dat er zeker 10 promotieonderzoeken lopen en zeker nog 7 andere in verschillende samenwerkingsverbanden. Zie ook: <https://www.thehaguesecuritydelta.com/projects?start=10>

Bijlage II

Lange lijnen in het onderzoek

Er is een aantal lange lijnen te onderkennen in de ontwikkeling van het politierelevante onderzoek die de moeite van het vermelden waard zijn. Ze geven perspectief. Thema's veranderen, onderzoeken clusteren, innovatie komt centraler te staan en wetenschappelijke expertise en onderzoek duiken onder binnen de politie.

De ontwikkeling van thema's in de tijd

Door het gebrek aan vroegere inventarisaties is het niet mogelijk om uitspraken te doen over de ontwikkeling van de aandacht voor onderwerpen in de tijd. Het onderzoek van Korsten en Liedekerken van 2012 biedt, naast het geheugen van de auteur wel wat mogelijkheden om toch iets over het verleden te zeggen. Korsten en Liedekerken in 2012:

“De volgende zes veranderingen hebben het politiewerk de laatste decennia misschien wel het sterkst beïnvloed:

- Multiculturalisering van de samenleving en politieorganisaties,
- De ontwikkeling van samenleving en bestuur naar een risicomaatschappij die noopt tot signalering van voortekenen en risicomanagement in politieorganisaties,
- Meer aandacht voor prestatiesturing in interbestuurlijke betrekkingen en in korpsen en meer verantwoording,
- De verbreding van het denken van criminaliteit naar veiligheid,
- Samenwerking met (keten)partners voor veiligheid,
- De komst van nieuwe technologie (informatisering) en nieuwe criminaliteit” (Korsten 2012).

Dat was 2012. In 2019 is het beeld wat opgeschoven.

Tabel XII Thema 's

<i>Multiculturalisering</i>
Is nog steeds van belang maar krijgt opvallend genoeg in het recente politieonderzoek relatief weinig aandacht. Radicalisering, terrorisme, terrorismepreventie en bestrijding zijn daarvoor in de plaats gekomen.
<i>Risicomaatschappij</i>
Het onderwerp risicomaatschappij komt in onze inventarisatie weinig voor. Weggezakt zou de conclusie zijn, maar het kan zijn dat dat onderwerp eerder in beschouwingen terechtkomt dan binnen het empirisch onderzoek dat de hoofdmoot uitmaakt van onze inventarisatie. De NCTV heeft dit type onderzoek intussen weer op de agenda geplaatst.
<i>Prestatiesturing</i>
Ook prestatiesturing en interbestuurlijke betrekkingen zijn weggevallen uit het onderzoek en uit de aandacht. Begrijpelijk wel gezien de reorganisatie van de politie. Onderzoek over de nationalisering van de politie en fragmentatie van de politiefunctie komen ervoor in de plaats ⁶² . Onderzoek over prestaties is wel van belang omdat de aandacht voor efficiency en schaarste bij bestuur en politie niet steeds groot is. Er lopen binnen de politie pilots om een werkwijze en/of methodiek te ontwikkelen om inzicht te geven in de activiteiten, opbrengsten en resultaten van de politie, voortvloeiende uit betekenisvolle interventies. Ze zijn niet in deze inventarisatie verwerkt.

⁶² Ik heb het vermoeden dat een deel van de discussie over prestaties is verplaatst naar tijdschriften, zoals het Tijdschrift voor de Politie. Die vallen buiten dit onderzoek.

<i>Veiligheid</i>
De verbreding van het denken van criminaliteit naar veiligheid heeft zich voortgezet. Door de oprichting van de NCTV is er is aandacht voor veiligheids- en crisisbeleid bijgekomen en voor de organisatie van veiligheid en voor crisisorganisatie. De organisatie van veiligheid op nationaal niveau in de NCTV heeft die ontwikkeling gestimuleerd.
<i>Technologie</i>
Aandacht voor (informatie)technologie en de gevolgen daarvoor voor de organisatie, de instrumentatie en het gedrag van politiemensen is sterk toegenomen in de afgelopen jaren. Dat weerspiegelt zich in de omvang van onderzoek en van innovatie initiatieven. Zie bijvoorbeeld de onderzoekprojecten binnen de forensische opsporing. “Cyber” als specificatie van technologie neemt een belangrijk deel van die technologieontwikkeling voor zijn rekening. Zowel de met informatietechnologie samenhangende criminaliteit als de mogelijkheden die het de politie geeft hebben zich tot belangrijke onderzoeksvelden ontwikkeld.
<i>Weerbaarheid</i>
Is een snel opgekomen thema. Dat geldt zowel voor de psychische en fysieke weerbaarheid van politiemensen als voor de weerbaarheid binnen de samenleving. Die maatschappelijke weerbaarheid is gerelateerd aan onderzoek naar georganiseerde criminaliteit en de manier waarop overheden en maatschappelijke organisaties zich daartegen kunnen verweren. “Ondermijning” is het steekwoord van deze onderzoeken.
<i>Inspectie onderzoeken</i>
Een laatste ontwikkeling die niet door Korsten is gesignaleerd is de toename van “controlerende” onderzoeken. Onderzoeken van de inspectie, van de ombudsman en onderzoek naar indrukmakende incidenten. Dat controlerende onderzoek heeft een grote vlucht genomen.

Het beeld

- Het onderzoek beweegt zich sterk in de richting van toepassing: actieonderzoek, labs, experimenten, evaluatie van projecten en.
- Het onderzoek beweegt zich in twee richtingen: de richting van langere trajecten met een fundamentele aanpak: state-of-the-art studies als startprojecten en onderzoek en ontwikkelings-trajecten in overleg met de opdrachtgever als vervolg. De tweede richting is die van de dynamiek, de snelheid en al doende zoeken.
- Geïntegreerde innovatie laat innovatieconcepten op de veiligheidswereld los. Daarin worden onderzoek en vernieuwing geïntegreerd.
- Er moet een plaats worden gecreëerd waar al die baseline studieresultaten en de uit de projecten voortvloeiende data kunnen worden ondergebracht. Onduidelijk is nog waar dat kan en nuttig is.
- Wetenschappelijke expertise en wetenschappelijke assistentie met onderzoekscapaciteit komen eer en meer de politie binnen. De beweging is omvangrijk en wordt slecht opgemerkt.

Bijlage III Lacunes

<i>Crisismanagement</i>
Vroeger was er meer belangstelling voor crisismanagement en crisisorganisatie bij de brandweer en bij veiligheidsregio's dan bij de politie. Na de nationalisering van de politie, de organisatie van de commandovoering en de communicatie ook door de NCTV en de ombouw van de meldkamerorganisatie zou dat moeten veranderen, maar nog steeds is de aandacht voor de hantering van crises binnen de politie betrekkelijk gering.
<i>Migranten en minderheden</i>
Het vluchtelingen - en migratievraagstuk en de manier waarop de politie zich daartoe verhoudt is nog steeds actueel. Dat geldt nog meer voor de daar mee gedeeltelijk verbonden thema's rondom minderheden. De gecompliceerdheid van de vragen van de politie-eenheden met problematische multiculturele buurten is groot. Maar die actualiteit weerspiegelt zich niet in de lopende en recent gesloten onderzoekprojecten.
<i>Europeanisering</i>
De ontwikkeling naar meer Europese samenwerking op politie en breder veiligheidsgebied gaat door, maar deze is slecht zichtbaar. Hij is van eminent belang. Fijnaut (2018) spreekt van een stille revolutie. Die stilte is ook zichtbaar in het politieonderzoek. Europeanisering is voor de politie ook een ontwerp-vraagstuk. Wat voor soort politie, welke waarden, welke cultuur, welke organisatievormen, welke bevoegdheden meer nog welke wetgeving, welke taakgebieden, welke informele arrangementen, welke communicatiemiddelen, of het civiel of militair of beide zou moeten zijn, welke taal gebruikt moet worden etc. etc. Het is naïef om daarin afwachtend te zijn.
<i>Leiderschap</i>
Tussen 2000 en 2010 was er een explosie van literatuur over leiderschap (Van Reenen 2016). Ik kan die explosie van toen niet goed verklaren, want het probleem van politie-leiderschap is een permanente. Daarna is het onderzoek sterk verminderd. Hier in deze inventarisatie kom ik het veel mindertegen. Wel is er nog veel managementonderzoek. Wellicht is het weggedrukt door de reorganisatie, maar het probleem van leiderschap en de selectie, vorming en ontwikkeling van toekomstige leiders is een urgent probleem.
<i>Technologie en leren</i>
Hoe wetenschap de politie binnen te brengen is een al jaren spelende vraag, sterker het is een breinbreker. Onderzoekers van de Politieacademie zijn er al jaren mee bezig. De snelle opkomst van technologie binnen de politie leidt ook tot zorg over de implementatie van technologie binnen de politie. Dat TNO-onderzoek dicht op de praktijk zit met haar vraaggestuurde programma helpt, maar kan ook tot overmoed leiden. De technologie is niet zo spannend, de toepassing in de praktijk wel zegt Ernst (2019).
<i>Juridische onderwerpen</i>
Al een aantal jaren is er weinig juridisch onderzoek binnen het politieveld, het is een weerspiegeling van de geringe aandacht die juridische onderwerpen binnen de politie en tot voor kort binnen het politieonderwijs hadden. Juridische en rechtstatelijke uitgangspunten vragen juist in crisisachtige omstandigheden veel meer aandacht. Ook binnen de opsporing is de vraag naar voldoende juridisch vaardige rechercheurs en leidinggevenden aan de orde (Crisislab).
<i>De betekenis van Integriteit en rechtsstatelijkheid in praktijk van het politiewerk</i>
Integriteit en rechtsstatelijkheid vormen de normatieve basis voor het politiewerk. Ze staan ook steeds onder druk van de vaak warrige praktijk en van de druk van publieksgroepen, media en politieke radicaliteit. Onderzoekmatige aandacht voor deze twee onderwerpen is essentieel voor het behoud van deze centrale waarden.
<i>Burgerzorg en activisme</i>
DOY policing (Deneef 2017) is een mooi voorbeeld van initiatieven die samenhangen met de informatisering van de samenleving en die burgers geweldig mogelijkheden geven tot mobilisatie van

capaciteiten voor hun eigen of collectieve particuliere politiezorg. DOY policing geeft in combinatie met informatisering ongekennde mogelijkheden om politieachtige zorg anders te organiseren.

Informatisering vergroot ook sterk de meer activistische mobilisatie van groepen die een belang behartigen of een ideaal dienen. Dat geldt voor milieuactivisten en ook wordt dat mechanisme wordt door boeren die zich aaneensluiten tot laten we het verdedigingsgroepen noemen tegen radicale dierenactivisten. Sommige ervan hebben fourwheeldrives, verbindingssystemen, sterke nachtverlichting.

Visie en toekomstverkenning

Je kunt met een blik op twee jaar politieonderzoek eigenlijk geen uitspraken doen over onderzoeken die over de visie op de politie gaan en over reflecties op de toekomstige samenleving, technologieontwikkeling en over de gevolgen daarvan op de politie en op de ethische en normatieve grondslagen van politiewerk. Dat type denkwerk kan aan onze aandacht ontsnappen omdat het niet altijd empirisch onderzoek is.

Politiegeschiedenis

De politie is steeds een beroep van de zaken van vandaag en een beetje van die van morgen. Het verleden is van vroeger, dat behoeft geen aandacht. Dat is een opvallende omissie. Er wordt dan dus nauwelijks geleerd. Een onbevangen geschiedschrijving van de reorganisaties van 1992, van de grote gebeurtenissen zoals de MH 17-ramp, het tegenhouden van een Turkse minister die in Rotterdam een verkiezingstoespraak voor de verkiezing van de Turkse president wilde houden, een vergelijkende studie van grote rechercheonderzoeken, de geschiedenis van het Politie 2000 project, maar ook de beschrijving en analyse van de politiemijsjes in postconflictgebieden, het is er niet.

Verloren gebieden

Recent is een onderzoek van het SWOV over verkeershandhaving gepubliceerd. Het is een van de weinige studies die aan dat onderwerp in relatie tot de politie nog aandacht besteedt (Goldenberg 2019). Op het platteland, in dorpen, kleine steden, natuurgebieden en het platteland raken gebieden ontdaan van politie. Zijn ze niet langer politierelevant? Wat gebeurt er mee? Wat groeit er als alternatief, door wie?

Bijlage IV Opdrachtgevers

Opdrachtgevers	Aantal onderzoeken
Ongespecificeerd	237
Programma Politie en Wetenschap	74
Ministerie van Justitie en Veiligheid - WODC	51
Nationale Politie	40
Ministerie van Justitie en Veiligheid - (blank)	39
Nationale Ombudsman	14
NWO	13
Ministerie van Justitie en Veiligheid - NCTV	11
Wettelijke opdracht	9
CBS	6
Gemeente Amsterdam	5
Landelijke Recherche	4
RIEC Midden Nederland	4
Ministerie van Binnenlandse Zaken	4
Gemeente Utrecht	3
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport	3
Nationale Politie Amsterdam	3
Universiteit Leiden	2
Gemeente Gouda	2
Gemeente Almere	2
Gemeente Tilburg	2
The Hague Security Delta	2
Kennisplatform Integratie en Samenleving	2
Ver. van Banken	2
Ministerie van Innovatie en Wetenschap	2
Politieacademie	2
Ministerie van Justitie en Veiligheid - Directie Financieel-Economische Zaken	1
Universiteit Utrecht	1
RIEC Rotterdam	1
Gemeente Eindhoven	1
College voor Rechten van de mens	1
Taskforce Brabant Zeeland	1
Directie Beschermen, Aanpakken en Voorkomen	1
Veiligheidsregio's Fryslân, Groning en Noord-Holland Noord	1
Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid	1
RIEC Den Haag	1
Directie HRM	1
SMV	1
DLOC	1
TNO	1
Veiligheidsberaad	1

Financiering door EU-programma Horizon 2020	1
Vidi beurs	1
Arpo	1
Rekenkamer Commissie Schiedam-Vlaardingen	1
Nationale politie Eenheid Rotterdam	1
Burgemeester Den Haag	1
Nationale Politie Oost-Nederland	1
Rijkswaterstaat	1
Nationale Politieonderwijsraad	1
Swedish Civil Contingencies Agency	1
Noordelijke verkeer- en vervoerberaden – Fryslân, Groningen en Drenthe	1
Gemeente Rotterdam	1
Gemeente Zaanstad	1
CROW	1
NWO MaGW	1
Veiligheidsalliantie regio Rotterdam	1
Home Office UK	1
Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant	1
Gemeente Amersfoort	1
Meldkamer Amsterdam	1
Provincie Noord-Brabant	1
Wethoudersvereniging	1
Provincie Noord-Holland	1
De minister voor Rechtsbescherming	1
Raad voor de Rechtspraak	1
Nationale politie Eenheid Noord-Nederland	1
Totaal	580

Bijlage V Uitvoerende organisaties

Onderzoek organisatie.			
Overheid	Universiteit /hogeschool	Zakelijke bureaus 1	Zakelijke bureaus 2
Nationale Ombudsman	Universiteit Leiden	DSP Groep	Bureau Broekhuizen
Inspectie Justitie en Veiligheid	Vrije Universiteit Amsterdam	Twijnstra en Gudde	ACV Research
CBS	Radboud Universiteit	Bureau Beke	APE Public Economics BV
WODC	Universiteit Groningen	Bureau voor Sociale Argumentatie	Bureau Lokale zaken
Politieacademie	Universiteit van Amsterdam	Rathenau Instituut	EMMA Communicatie
NFI	Open Universiteit	Rand Corporation Europe	Arena consulting
TNO ⁶³	NSCR	Verweij Jonker Instituut	Institute of Security and Global Affairs
SWOV	Universiteit Utrecht	Flight Onderzoek	Bureau Dijkstra
IFV	Universiteit Maastricht	Ateno	Intraval
Nationaal Rapp. Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen	Universiteit Tilburg	Ecorys	Bureau Berenschot
ORV	Technische Universiteit Delft	Mehlbaum onderzoek	Shintō Labs
NIOD	Universiteit Twente	Bureau Alpha	Dialogic Innovatie en Interactie
WRR	Hogeschool Amsterdam	Bureau Landman	Nivel
SCP	NHL Hogeschool Stenden	Bureau Decisio	Seur
Comensha	Haagse Hogeschool	Pro Facto	
Kennisplatform Integratie en Samenleving	Avans Hogeschool	Y. Schoenmakers	
	Hogeschool Utrecht	ESSA	
	Swinburn University	Crisislab	
	University of Montreal	AEF	
	University of Derby	Crisisplan	
	University of Portsmouth	PLATO	

⁶³ TNO is een onafhankelijke onderzoeksorganisatie. Het is onder overheid gerubriceerd, omdat het gefinancierd wordt door de overheid, de mogelijkheid van vertrouwelijkheid heeft en omdat het onderzoek gelieerd is aan dat van Defensie en ook dat vertrouwelijk kan zijn.

